5

SOIHTU

1972

Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu · 36. vuosikerta

SDP ja työväen yhteistoiminta

Chile — vallankumous etenee

Korkeakoulujen kehittämislaki ja tutkinnonuudistus

5 SOIHTU

1972 syys-lokakuu

Lukijalle 1
SDP ja työväen yhteistoiminta *Urho Jokinen* 3
Chile — vallankumous etenee *Reijo Miettinen* 22
Korkeakoulukamppailun peruskysymykset II *Yrjö Engeström, Reijo Miettinen, Juhani Solantaus* .. 65
RAPORTTEJA, KOMMENTTEJA
FNL-komiteat ja Vietnam Voittaa -lehti *Raimo Parikka* .. 96
IMSF *Juhani Artto* 102
KIRJOJA
Taistelevan materialismin puolesta *Soili Pietilä, Hannu Sivenius* 105

Julkaisija
Sosialistinen Opiskelijaliitto

Toimituksen osoite
Soihtu
Porvoonkatu 3 A 40
00510 Helsinki 51
puhelin 738 553

Toimitus
Kari Toikka (vastaava) (638 662)
Juhani Artto (toim.siht.)
(449 493)
Petteri Baer
Olli Perheentupa (663 481)
Johan Storgårds (638 662)

Paikallistoimittajat
Helsinki:
Soili Pietilä,
Raisiontie 8 B 15
00280 Helsinki 28
Hannu Raninen,
Karistimentie 2 H 209,
00920 Helsinki 92
Espoo:
Juhani Artto,
Fredrikinkatu 64 A 11,
00100 Helsinki 10
Jyväskylä:
Lauri Perkki, Keskikatu 29,
40700 Jyväskylä
Turku:
Christer Karjalainen,
Ylioppilaskylä 12 B 15,
20500 Turku 50
Jouko Grönholm,
Talonmäenkatu 12 as. 2,
20810 Turku 81
Tampere:
Tuula Häll,
Näsilinnankatu 22 A 32,
33210 Tampere 21
Leena Pakkala,
Pyynikintori 1 as. 30,
33230 Tampere 23
Oulu:
Tapani Risku, Isokatu 16 B 16,
90100 Oulu 10
Joensuu:
Ilkka Alanen, Niskak. 29 as. 18,
80100 Joensuu 10
Kuopio:
Varpu Laitinen,
Soukontie 12,
70400 Kuopio 40
Vaasa:
Ritva Pensaari,
Raastuvank. 12—14 C 33,
65100 Vaasa 10
Lahti:
Toivo A. Niiranen,
Kiveriönk. 15 B 23,
15210 Lahti 21

Talous, ilmoitukset
Olli Salin, SOL, Simonk. 8 A 5,
00100 Helsinki 10
puhelin 646 957
postisiirtotili 76269-4

Myynti- ja tilaushinnat
Irtonumerohinta 3 mk.
Vuosikertatilaus (6 numeroa)
kotimaahan 15 mk,
ulkomaille 20 mk.

Ilmoitushinnat
Koko sivu 500 mk, 1/2 sivua
300 mk, 1/4 sivua 200 mk.

Graafinen asu
Johan Storgårds

Lukijalle

Tämän hetken yhteiskunnallisessa kamppailussa sosialidemokraattien politiikalla ja muiden poliittisten voimien suhtautumisella sosialidemokratismiin ja SDP:hen on keskeinen sija. SKP:n ylimääräinen ja 16. edustajakokous arvioivat, että työväen yhteistoiminnan kehittymisen esteenä on SDP:n harjoittama luokkayhteistyöpolitiikka suurpääoman ja porvariston kanssa. Ylimääräinen edustajakokous totesi myös, että suhtautuminen sosialidemokraattiseen liikkeeseen on eräs niistä kysymyksistä, joista SKP:n jäsenistön keskuudessa vallitsee mielipide-eroja.

Molempien polttavien ongelmien ratkaisua edistetään arvioimalla ja paljastamalla laajoille joukoille SDP:n ja sosialidemokratismin aseman ja luonteen kehitystä sekä niihin liittyviä ilmiöitä.

Viime aikoina, jolloin SDP:n käytännön politiikka on tehnyt yhä vaikeammaksi myönteisten käsitysten esittämisen SDP:n johdon politiikan suhteen, on myös kd-liikkeen eri osapuolten näkemyksissä SDP:stä tapahtunut lähentymistä. Kenenkään ei ole ollut mahdollista väittää SDP:n puolustavan työtätekevien perusetuja SDP:n ajaessa maatamme EEC:hen, kehitellessä aloitteellisesti tulopolitiikkaa, ummistaessa silmänsä oikeistoilmiöiltä ja kieltäytyessä edes keskustelujen aloittamisesta työväen yhteistoiminnan kysymyksistä.

Urho Jokisen kirjoitus 'SDP ja työväen yhteistoiminta' syventää SDP:tä ja sosialidemokratismia koskevaa analyysia tehden seikkaperäisesti selväksi sen, että SDP:n johdon politiikasta havaittavien eräiden myönteisten ratkaisujen takaa löytyy lähinnä puoluetaktinen tasapainoilu joukkokannatuksen maksimoinnin ja suurpääoman toiveiden täyttämisen välisessä ristiriitaisessa tilanteessa. Ristiriidan lopullisena ratkaisuna ei voi olla muu kuin SDP:n linjan käännös työtätekevien tarpeita puolustavalle kannalle tai joukkojen luottamuksen menettäminen. Viime vuosina, jolloin SDP:n politiikka on avoimesti oikeistolaistunut, sen vaalimenestys on ollut hyvä ja asemat valtiokoneistossa ovat lujittuneet, on

kehitys näennäisesti ollut vastakkainen tälle arviolle. Historiallinen kokemus Suomesta ja muista maista antaa kuitenkin vankan perustan ennakoida lisääntyviä ongelmia SDP:n sisällä, joiden ongelmien sisältönä on aatteellisten, poliittisten ja järjestöllisten eriytymistendenssien voimistuminen. Sosialidemokraattisten työläisten lisääntyneet tuomiot SDP:n oikeistojohdon politiikalle, sosialidemokraattisen opiskelija- ja nuorisoliikkeen harjoittama puoluejohdon arvostelu monissa keskeisissä kysymyksissä (EEC, tulopolitiikka, oikeiston hyökkäys sekä yhteistyö kommunistien ja kansandemokraattien kanssa) ovat ajankohdalle ominaisia oireita, joiden kasvaminen politiikan suunnanmuutoksen osatekijöiksi riippuu myös marxilais-leniniläisten voimien kyvystä täsmentää arvioitaan ja toteuttaa niiden mukaisia johtopäätöksiä SDP:n ja sosialidemokratismin suhteen.

Chilen vallankumouksellinen kehitys on tuonut runsaasti uutta ja merkittävää aineistoa, jonka opiskelu ja erittely on tärkeä osa imperialisminvastaisen ja sosialismin puolesta käytävän taistelun strategian kehittämistä *Reijo Miettisen* laaja analyysi 'Chile — vallankumous etenee' osoittaa kansainvälisen kommunistisen liikkeen arvioiden kestävyyden ja paljastaa havainnollisesti sekä Chilen sisällä että sen ulkopuolella toimivien äärivasemmistolaisten voimien vastavallankumouksellisuuden. Kirjoitus tekee selväksi myös niiden esitysten heikkoudet, jotka pyrkivät Chilen tapahtumista tekaisemaan perusteluja leniniläisen puolueteorian ja marxilais-leniniläisen puolueen johtavan osuuden syrjäyttämiseksi.

Julkaisemme tässä numerossa myös *Yrjö Engeströmin, Reijo Miettisen* ja *Juhani Solantauksen* korkeakoulukamppailun peruskysymyksiä esittelevän artikkelin toisen osan, jossa keskitytään korkeakoulujen kehittämislakiin ja tutkinnonuudistukseen.

SDP ja työväen yhteistoiminta

Urho Jokinen

Suomen sosialidemokraattinen puolue on 40-luvulta lähtien joutunut neljä kertaa kärkeviksi kasautuneiden vaikeuksien keskelle. Ensimmäinen kriisi kypsyi sodan kestäessä — SDP oli ainoa sosialidemokraattinen puolue, jonka johto virallisesti antoi tukensa Hitlerille — ja syveni välittömästi sodan päätyttyä SDP:n johdon sotapolitiikkaan kohdistuneen voimakkaan arvostelun johdosta. Puolue selviytyi kuitenkin tästä kriisistä suhteellisen vähin menetyksin[1] joustavan politiikkansa ansiosta, johon kuului muun muassa 'kolmen suuren' yhteistyösopimuksen allekirjoittaminen ja voimakas kamppailu kommunisteja vastaan ammattiyhdistysliikkeen hegemoniasta. Puolueen aseman vakiinnuttua se oli myös valmis mitätöimään solmitun yhteistyösopimuksen yhdessä maalaisliiton kanssa kolme vuotta myöhemmin.

Toinen vakava kriisi kehittyi viisikymmenluvun loppuvuosina ja johti vuoden 1957 ylimääräisessä puoluekokouksessa avoimeen hajaannukseen ja TPSL:n muodostumiseen.

Kolmas kriisi oli väistämätön seuraus SDP:n siirtymisestä yhä enemmän oikealle Fagerholmin hallituksen ajauduttua tammikuussa 1959 ulkopoliittiseen paitsioon. Tämä kriisi puhkesi avoimeksi Honka-liitto-seikkailun yhteydessä, ja puolue koki tuntuvan tappion v. 1962 eduskuntavaaleissa. Toisin kuin aikaisemmin SDP oli nyt ajautunut pisteeseen, jossa sen oli tehtävä nopeita taktisia muutoksia selvitäkseen tilanteesta. Vuoden 1963 puoluekokouksessa päätettiinkin kääntää puolueen linjaa "pari piirua vasemmalle", kuten puheenjohtaja Paasio asian ilmaisi. Puolueen avoimesti antineuvostoliittolainen, antikekkoslainen ja antikommunistinen linja oli saattanut SDP:n hegemoniapyrkimykset umpikujaan ja sitä oli siistittävä. Näiden vaikeuksien voittamista osoitti SDP:n astuminen hallituspolitiikan johtoon vuoden 1966 voittoisien eduskuntavaalien jälkeen.

---

[1] Mm. toistasataa SDP:n perusosastoa liittyi SKDL:oon.

Tällä hetkellä SDP elää vaikeuksien kasautumisen uutta kierrosta, joka eroaa jossain määrin aiemmista vaiheista. Aiemmin kriisit ilmenivät kärkevinä poliittisina ja organisatorisina tappioina, jolloin puolue oli pakotettu ryhtymään välittömästi vastatoimiin. Nyt SDP on jo jonkin aikaa ollut voimakkaan kasvun alaisena. Se on saavuttanut vankkoja asemia yhteiskuntaelämän eri aloilla. Se on suorittanut taktisia muutoksia ulkopoliittisessa linjassaan ja näin vähentänyt niitä rasituksia, jotka aikaisemmin olivat muodostuneet sen kompastuskiviksi. Mutta kaikesta huolimatta puolueella on edessään kasautuvia vaikeuksia.

SDP:n nykyisen tilanteen tausta

Kapitalismin yleisen kriisin nykyisessä vaiheessa eri maiden sosialidemokraattisten puolueiden edessä olevien ongelmien pääsisältö tulee esiin seuraavassa S. Popovin erittelyssä:

"Vastausta on etsittävä ennen kaikkea sosiaalireformismin aatteellis-poliittisen kehityksen luonteesta. Luovuttuaan perinteellisestä tärkeimpien tuotantovälineiden yhteiskunnallistamista koskevasta sosialidemokraattien vaatimuksesta ja julistettuaan sen tilalle yksityisen, muun muassa monopolistisen omaisuuden puolustamisen tunnuksen Sosialistisen internationaalin puolueet ovat kadottaneet "klassisen" reformismin piirteet, lakanneet poikkeamasta mainittavasti puhtaasti porvarillisista puolueista. Porvariston ja oikeistososialistisen johtajiston kaukonäköisimmät edustajat tajuavat tämän ehdottomasti. Juuri sen vuoksi jälkimmäiset ponnistelevat niin kovin erottuakseen edes jotenkin yleisporvarillista taustaa vasten löytääkseen näennäisen eron, jonka avulla voitaisiin erottaa "demokraattinen sosialismi" sen lihallisesta porvarillisesta olemuksesta. Päivänvaloon on vedetty taru erikoisista eettisistä ominaisuuksista, humanismista, "demokraattisen sosialismin" keskeisenä kohtana. Niin muodoin nykyisin sosiaalireformismi yrittää löytää tärkeimmän aatteellisen perustelunsa eettisten arvojen ja abstraktisen humanismin alalta.

Mutta on toinenkin syy, joka selittää oikeistososialistien huomattavasti voimistuneen mielenkiinnon moraalin ja humanismin ongelmia kohtaan. Se johtuu niistä kansainvälisessä tilanteessa havaittavista perusluontoisista muutoksista, joita on tapahtunut toisen maailmansodan jälkeen. Porvarilliset ja reformistiset ideologit eivät voi enää kiistää sosialismin valtavaa taloudellista ja tieteellis-

teknistä edistystä. Kun vielä pari- kolmekymmentä vuotta sitten oikeistososialistiset ideologit väittivät Neuvostoliitolla olevan koko joukon teknis-taloudellisia ja tieteellisiä vajaavuuksia, puhuivat sosialistisen talouden elinkyvyttömyydestä, niin nykyään he ovat pakotettuja myöntämään, että 'tekniset ja muodollis-sivistykselliset saavutukset ovat tämän järjestelmän vallitessa mahdollisia yhtä hyvin kuin minkä hyvänsä muun järjestelmän vallitessa'. Heidän sanojensa mukaan kommunismin päävika on se, että se kieltää vapauden ja moraalin, madaltaa yhmisyksilön siveellisen arvon... Reformistien voimistunut huomio eettisyyden ongelmiin johtuu myös heidän reaktioistaan moraalisen tekijän voimistuvasta osuudesta sosialistisen yhteiskunnan kehityksessä tämän toteuttaessa yhä laajemmin kommunistisen humanismin periaatteita." [2] Sosialistisen maailmanjärjestelmän kaikinpuolisen lujittumisen ja imperialismin kriisin syvenemisen myötä käy yhä selvemmäksi, että on olemassa kapitalismia monin verroin ylivoimaisempi yhteiskuntamuodostuma. Tässä tilanteessa sosialidemokratialta edellytetään yhä taitavampaa ideologista akrobatiaa, jotta se kykenisi uskottelemaan leijailevansa reaalisen kapitalismin ja reaalisen sosialismin välillä, "humaanisessa" ja "demokraattisessa" sosialismissa. Se on tuomittu syvenevään ideologiseen kriisiin. "Tosiasiat, työväenluokan taistelussa saavuttama kokemus ja kommunististen puolueitten harjoittama päättävä opportunismin arvostelu, joka pysyy aina niiden tehtävänä, syventävät reformismin näkökantojen kriisiä", todetaankin Moskovan vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjassa (s. 23).

Tämä maailman luokkavoimien nykytilanteen aiheuttama sosiaalireformismin yleinen kriisi on pidettävä mielessä ryhdyttäessä tutkimaan Suomen sosialidemokraattisen puolueen erityisongelmien luonnetta. SDP:n tavoitteena on poliittisen hegemonian saavuttaminen työväenliikkeessä ja koko yhteiskunnassa. SDP:n kesäkuussa 1972 pidetyn puoluekokouksen sisäpoliittinen julkilausuma alkaa väitteellä: "Suomalainen sosialidemokratia on johtavassa asemassa yhteiskunnallisena uudistusliikkeenä..." Puoluesihteeri Sorsa täsmensi tavoitetta ja sen saavuttamisen menetelmiä: "Sosialidemokratian on oltava läsnä työpaikoilla, ammattiyhdistysväen paikka on sosialidemokraattisessa puolueessa sen kaikilla tasoilla. Jos tässä onnistumme, viitoitamme tietä puolueen jatkuvaan kasvuun tulevaisuudessakin, samaa tietä, jota sosia-

---

[2] S. Popov: Nykyisen oikeistososialidemokratian eettinen oppi, Sosialismin teoria ja käytäntö 18/72, s. 16—17.

lidemokratia muissa pohjoismaissa on kulkenut yhteiskunnan johtavaksi voimaksi."

Tässä on SDP:n johdon keskeinen ongelma. Sille on jo tosiasiallisesti delegoitu merkittävä osa porvarillisen yhteiskunnan johtotehtävistä. Luokkajaon pelkistyessä suurpääoman ja työtätekevien väestökerrosten vastakohtaisuuden syvenemisen myötä johtava porvaristo tulee luovuttamaan SDP:lle yhä vastuunalaisemman roolin tässä suhteeessa. Jo nyt puolueella on Suomen Pankin ja Yleisradion tärkeät pääjohtajan virat, useita maaherran virkoja, kiistämätön johtoasema porvarillisen talouspolitiikan toteuttamisessa tulopoliittisen neuvottelijan vakanssin ja niin sanotun työmarkkinajärjestömekanismin kautta. Paasion vähemmistöhallitus merkitsi myös voimakasta otteen lujenemista valtiokoneiston asemiin. Puolueella on SAK:n ja TUL:n keskeiset johtopaikat, ja on myös muistettava, että SDP:n johdolle kiusallinen maatalouden pienviljelijäpolitiikka eliminoitiin oleellisesti pienviljelijöiden ammatillis-poliittisten järjestöjen lakkauttamisella vuonna 1969. Paasio toteaakin kesäkuun puoluekokouksessa vuonna 1963 aloitetun taktisen linjan tuloksista: "... oma arvioni on, että linjamme on ollut puolueelle menestyksellinen".

Johtavan porvariston myötävaikutuksella valloittamastaan keskeisestä asemasta SDP:llä on kuitenkin vielä matkaa politiikan kruunattuun johtoasemaan, tilanteeseen, jossa sillä olisi muihin puolueisiin nähden kiistaton ylivoima. Tämän aseman saavuttamiseksi sen on toisaalta pystyttävä Keskustapuolueen nujertamiseen ja toisaalta vahvistamaan ja varmistamaan otteensa työväenliikkeen organisaatioista ja politiikasta. Kommunistien suhteen SDP:n johdon tavoitteena on SKP:n itsenäisen poliittisen vaikutuksen eliminoiminen käyttämällä taktisena aseenaan ennen muuta vetoamista ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyteen SDP:n määräämän linjan toteuttamisessa.

Mutta hegemoniaongelma ei ole SDP:n johdolle keskeinen vain siksi, että sen ratkaisu alkaa jo häämöttää. Samaan aikaan se myös nostattaa taivaanrannalle synkkiä pilviä. Juuri tämän ongelman ratkaisemattomuus on se objektiivinen tekijä, joka jatkuvasti lisää edellytyksiä puolueen sisäisiin eriytymis- ja hajoamisprosesseihin. Tämä seikka on syytä todeta painokkaasti myös siksi, että *tällä hetkellä* puolueessa vallitsee jokseenkin päinvastainen tilanne. TPSL:n häviämiskehitys, Pälkäneläisliikkeen tyrehtyminen, eräiden nuorten 'vasemmistolaisten' sosialidemokraattien näkyvä heittäytyminen karriaristeiksi, joita puolueen johto taitavasti käyttää hyväkseen, ovat eräitä niistä ilmiöistä, jotka tällä hetkellä

näyttävät lujittavan puolueen kiinteyttä. Mutta kaiken tämän alla on luokkataistelun vääjäämätön kehitys — kuin purkautumista odottava tulivuori.

Kesäkuun puoluekokouksen kulku osoittaa, että SDP:n johto on paneutunut hegemoniaongelmaansa perusteellisemmin ja avoimemmin kuin aikaisemmin. Puolueen kehitys on tehnyt tämän ongelman ratkaisemisen sekä mahdolliseksi että välttämättömäksi. Mahdolliseksi siksi että reformismin otteen voimistuminen työväenliikkeessä ja valtiokoneistossa antaa entistä paremmat mahdollisuudet niiden käyttämiselle oman politiikan ajamiseen ja uusien asemien valloittamiseen. Välttämättömäksi siksi että SDP:n johdolle tulee ajanoloon tuottamaan suuria vaikeuksia selviytyä poliittisia tappioita kärsimättä tilanteesta, jossa se on suurpääoman talous- ja sisäpolitiikan pääasiallinen toteuttaja ja kuitenkin vailla riittävää ylivoimaa muihin puolueisiin nähden. Reformisteilta asemien säilyttäminen ja lujittaminen tulee ehdottomasti vaatimaan suurempia poliittisia ja valtiollisia voimavaroja kuin ennen niissä vaikeissa tilanteissa, joihin suurpääoman etujen puolustaminen luokkavastakohtaisuuksien kärjistymisen oloissa tulee puolueen johdon saattamaan.

SDP:n eriytymiskehityksen ja kriisin objektiiviset edellytykset ovat kypsymässä työläisjoukkojen viime vuosina käymissä yksimielisissä kamppailuissa sitä talous- ja työehtosopimuspolitiikkaa vastaan, jota SDP:n johto ajaa. Nämä tekijät heijastuvat subjektiivisella tasolla puolueen sisällä ennen muuta sosialidemokraattisen nuorisoliikkeen esiintymisessä muun muassa EEC:tä ja työväenliikkeen yhteistoimintaa koskevien kysymysten yhteydessä, joka on selvästi poikennut puoluejohdon linjasta.[3]

SDP ja sosialismi

Kenellekään ei liene yllätys, että kesäkuun puoluekokous osoitti SDP:n haluavan uskollisesti pitää kiinni perustehtävästään: kapitalismin suojelemisesta ja kommunismin vastustamisesta. Puoluekokouksen pääpuheet ja päätökset osoittavat sen minkä SDP:n vuoden 1952 periaateohjelmakin: puolue on sanoissakin hylännyt kapita-

---

[3] Näistä kysymyksistä äänestettiin puoluekokouksessa. EEC-vapaakauppasopimusneuvottelujen katkaisemista vaatinut päätösesitys kaatui luvuin 226—46. Esitys, jossa kannatettiin työväenpuolueiden välisten yhteistoimintakeskustelujen aloittamista hävisi 79—168.

lismin kukistamisen, myös bernsteinilaisen "asteittaisen" kukistamisen tehtävän. Puoluekokouksen ideologisen annin vertailu periaateohjelmaan osoittaa kehityksen edenneen pitkälle odotettuun suuntaan. Jos puolueohjelmassa vielä arvostellaan kapitalismia, sitä ei enää tehty puoluesihteeri Sorsan pääalustuksessa. Ja Paasion alustuksessa ei mainittu enää sosialismin sanaakaan.

Vaikka SDP:n ohjelma arvosteleekin "kapitalismia yleensä", se ei aseta kapitalistisen järjestelmän puitteita rikkovaa tavoitetta. Ohjelma väittää, että "... sosialidemokraattisen työväenliikkeen hellittämättömien ponnistusten ja taloudellisen kehityksen omien lakien vaikutuksesta kapitalistinen järjestelmä jo osittain on muuttunut yhteiskunnan omistukseen ja tuotantoon pohjautuvaksi ja muuttuu edelleen sosialistiseksi suunnitelmataloudeksi". Tätä fatalismilla vahvasti höystetyn 'vallankumousteorian' subjektiivista puolta ohjelma täydentää seuraavasti: "... sosialismi ei enää ole kaukainen teorioihin perustuva ihanne, vaan käytännön politiikan avulla toteutettua ja jatkuvasti toteutuvaa yhteiskunnan uudistamista sosialististen periaatteiden mukaisesti." Suomessa siis rakennetaan parhaillaan sosialismia!

Tästä periaatteellisesta lähtökohdasta seuraa kielteinen asennoituminen poliittiseen taisteluun kapitalistiluokan vallan kukistamiseksi. Sosialidemokraattisten johtajien mielestä tällainen taistelu ei voi olla muuta kuin 'epädemokraattista'. Tuotantovälineiden yhteiskunnallistaminen kapitalismin vastaisen taistelun tuloksena korvataan luokkasovintopolitiikalla, sosiaalisella kumppanuudella. Näin siksi, että ohjelman mukaan "valtiollisen kansanvallan saavuttaminen on tehnyt mahdolliseksi demokratian piirin laajentamisen myös sosiaalisen ja taloudellisen elämän aloille." Se vallankumous, jota SDP:n 'sosialismi' edellyttää onkin todella jo toteutunut — *porvarillinen* vallankumous. Kun ohjelma ratkaisevissa kohdin varsin yksiselitteisesti paljastaa kapitalismia suojelevan tehtävänsä, on ymmärrettävää, että se pyrkii peittämään 'demokraattisen sosialismin' onttoutta toistelemalla sanoja vapaudesta, ihmisoikeuksista, tasa-arvosta ja pyrkimyksistä tilaan, jossa "henkilökohtainen kyky, taito ja siveellinen kunto" ovat yhteiskunnallisen aseman perusteina.

Kesäkuun puoluekokouksen sisäpoliittinen päätöslauselma on ottanut 'eettisen sosialismin' vaatimukset huomioon paremmin kuin periaateohjelma. Kapitalismin arvostelusta on luovuttu kokonaan. Päätöslauselmassa puhutaan oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta ja koko kansan kasvavasta hyvinvoinnista irroittamalla nämä

tavoitteet Suomessa vallitsevista yhteiskunnallisista ehdoista. Kapitalismin konkreettiseen erittelyyn päätöslauselma on täysin viaton. Siinä ilmoitetaan että "yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon tavoitteet voidaan saavuttaa vain jatkuvalla yhteiskunnan uudistamisella demokratian ja sosialismin periaatteiden mukaisesti" — siinä kaikki. Ei ainoatakaan kapitalismin osoitteella lähetettyä kriittistä ajatusta. Tehtävät asetellaan jälleen siinä hengessä kuin kapitalismia ei Suomessa enää olisikaan.

Sorsa "demokraattisen sosialismin" filosofina

Puoluesihteeri Kalevi Sorsa teki alustuksessaan yrityksen luoda 'demokraattiselle sosialismille' edes jotenkuten porvaristosta erottuvaa ideologista taustaa. Sorsa näyttää varsin hyvin tajunneen, että työläisten on vaikea ymmärtää työväenliikettä, jolla ei ole kapitalismia vastaan suuntautuvaa ideologiaa. Hän puki huolestuneisuutensa tulevaisuudesta seuraavaan poliittisen tarkoituksenmukaisuuden asuun: "... sosialidemokraatit joutuvat pelkällä terveellä työmiesjärjellä vastaamaan huolellisesti koulittujen vastustajien hyökkäyksistä. Tähän meillä ei ole pitkän päälle varaa."

Mitä Sorsan kaihtama "terve työmiesjärki" on todellisuudessa saanut aikaan? Ennen muuta voimistuvan ja yhtenäisen, "huolellisesti koulittujen" kapitalistien vastaisen joukkoliikkeen varsinkin talouspolitiikan alalla. Ja tässä ohessa myös SDP:n johdon kapitalismia puolustavan politiikan vastaisen joukkoliikkeen. Oikeistososialidemokraattinen ideologinen valmennus on käynyt näin ollen entistä välttämättömämmäksi.

Mikä sitten on Sorsan filosofia? Sosialidemokratismin nykyvaiheelle tyypillisesti alustaja lietsoi voimattomuutta yhteiskuntamuutosten fatalististen lainalaisuuksien edessä. Ensinnäkin yhteiskuntajärjestelmien muodostumiseen vaikuttavat Sorsan mukaan myös biologiset lait ja luonnonympäristön muutokset. Toiseksi: samoin kuin ne myös keskeiset yhteiskunnalliset lait, ennen kaikkea taloudelliset suhteet ovat *ihmisten vaikutuksen ulottumattomissa*. Puoluesihteerin johtopäätös on tämän mukainen: "Kun näin on, olisi epäjohdonmukaista pyrkiä määrittelemään lopullista ihanneyhteiskuntaa, johon 'siirrytään' historiallisten olosuhteiden sen salliessa niin kuin siirrytään ajasta autuuteen. Jokainen kertaratkai-

suun perustunut ideologia historiassa on joutunut valtaan päästyään umpikujaan ja siirtämään lopullisen yhteiskuntaihanteen toteuttamisen tuonnemmaksi, epämääräiseen tulevaisuuteen. On kyllä esiintynyt poliittisia johtajia, jotka valtansa täyteydessä ovat lopullisia päämääriä asettaneet, mutta aina on käynyt niin, että he ovat saaneet väistyä, eivätkä yhteiskuntien alituista muutosta säätelevät lait.

Yhtä väärä on väite, että kun pari kolme nimettyä, nyt kipeäksi koettua ongelmaa on ratkaistu, voisi yhteiskuntamme elää tasapainoisena ja onnellisena. Yhteiskuntien kehitys käy ristiriitojen kautta. Yhden epäkohdan poistaminen merkitsee usein uuden syntymistä jos kohta "laadullisesti korkeammalla tasolla."

Tämä lienee 'demokraattisen sosialismin' toistaiseksi viimeisin sana Suomessa, tiivistelmä 'demokraattisen sosialismin' yhteiskuntafilosofisista perusteista, joiden esittäjä on selvästikin asettanut itselleen kunnianhimoisen tehtävän dialektis-materialistisen yhteiskuntateorian, tieteellisen sosialismin 'kumoamisesta'. Mitä sen johdosta olisi sanottava?

Ensiksikin biologisten lakien vetäminen näyttämölle marxilaista vallankumouskäsitystä vastaan on vain astetta edistyksellisempi temppu kuin ennen paljon käytetty vetoaminen jumalan tahtoon. Yhteiskuntajärjestelmien kehityksen tarkastelun lähtökohta on ainakin suppeassa esityksessä syytä rajoittaa tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välisen dialektiikkaan.

Toiseksi — päinvastoin kuin Sorsa luulee asian olevan — juuri yhteiskunnan kehityksen lainomainen luonne tekee mahdolliseksi ennakoida tulevan yhteiskunnan pääpiirteet ja palauttaa ne maanpinnalle tuonpuoleisesta, johon 'demokraattisen sosialismin' edustajat haluaisivat niin innokkaasti ne sysätä. Tänään me voimme kapitalismin ristiriitojen kehityksen tunnistamalla varsin selvästi nähdä kapitalismin jälkeen seuraavan sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen pääpiirteet Suomessa. *Kolmanneksi* kertaratkaisu-teoriallaan Sorsa haluaa omin sanoin päästä jo tapahtuneiden sosialististen vallankumousten ja niiden tuloksen, sosialistisen maailmanjärjestelmän kriitikoiden joukkoon sekä tuomita etukäteen myös Suomen sosialistisen vallankumouksen. Tämä taas on omituisessa ristiriidassa sen Sorsan teorian kanssa, että yhteiskunnan kehitystä — myös vallankumouksia — ohjaavat vääjäämättömät lainmukaisuudet. Vai yrittääkö hän esittää, ettei mitään vallankumouksia ole tapahtu-

nutkaan? Tämä vaatii jo pinttyneeltä reformistiltakin melkoista filosofista sinnikkyyttä. *Neljänneksi* Sorsa haluaa vakuuttaa marxilaisille, että vallankumous ei kannata. "Parin, kolmen kipeän ongelman" ratkaiseminen merkitsee vain uusia ristiriitoja. Nämä Sorsan nimeämättä jättämät ongelmat ovat tietenkin kapitalistien luokkavallan kukistaminen, työväenluokan ja sen liittolaisten luokkavallan pystyttäminen sekä sosialismin rakentamisen aloittaminen. Niiden ratkaiseminen ei tietenkään poista "ristiriitoja yleensä". Sen sijaan se luo edellytyksiä sovittamattomien luokkaristiriitojen poistamiselle ja sellaisen rauhanomaisen yhteiskuntakehityksen aloittamiselle, jota 'demokraattisen sosialismin' ideologit ovat yhtä kiivaasti teoriassa puolustamassa kuin käytännössä vastustamassa.

Luonnollisesti puoluesihteeri ottaa esille myös itse 'demokraattisen sosialismin' käsitteen. Se on Sorsan mukaan ymmärrettävä seuraavasti: "Sosialidemokraattien suunta on tasa-arvoisten ihmisten yhteistyön yhteiskunta, tie taas on yhtä kuin demokraattinen sosialismi.... Tasa-arvoa ihmisten kesken ei voida saavuttaa järjestelmillä, jotka tavalla tai toisella asettavat ihmisiä poliittisen päätöksenteon suhteen eriarvoiseen asemaan." Tämän mukaan työväenluokka ei koskaan voi alistaa poliittisesti kapitalistiluokkaa ja siirtyä sosialismiin, koska kapitalistit asetettaisiin siten "poliittisen päätöksenteon suhteen eriarvoiseen asemaan". 'Demokraattisen sosialismin' kannattajien lisäksi tämän teesin hyväksyy epäilemättä myös jokainen vilpitön kapitalisti.

Tämän jälkeen ei Sorsa enää pääsekään yllättämään laittaessaan pisteen iin päälle toteamalla, että taloudellisten rakenteiden valvontaan pyrkiessään "yhteiskunnan ei pidä tunkeutua alueille, jotka eivät sen hallintaan sovi ... sosialidemokratia näkee terveen yksityisen yritteliäisyyden talouselämän hyödyllisenä osatekijänä". Tässä on päättäväiseen sävyyn esitetty ehdot valtion puuttumiselle talouteen: sen on tapahduttava kapitalismin etuja silmälläpitäen, on lujitettava valtiomonopolistista kapitalismia.

Puoluesihteeri Sorsan filosofia paljastuu näin sen sosiaalireformismin perusväitteen valeteoreettiseksi naamioksi, jonka mukaan on samantekevää kuka omistaa tuotantovälineet; yhteiskunnallisia ristiriitoja on aina ollut ja tulee olemaan. Toisin sanoen kysymyksessä on vanha tuttu, muun muassa Dahrendorfin ja suomalaisten kokoomusopiskelijoiden hyvin tuntema ja lämpimästi suosittelema kapitalismin ikuistamisen teoria.

SDP ja työväenluokan yhtenäisyys

Sodan jälkeen työväen yhteistyöllä oli tuulta purjeissa. Pidettiin lukuisia yhteisiä vappujuhlia. Työläisten omakohtainen toiminta joukkojen tasolla oli voimakasta ja 'kolmen suuren' sopimus loi edellytyksiä myös puoluetason yhteistyön kehittämiselle. Vaikka kommunistienkin taholta tehtiin virheitä — SDP:n sotapolitiikan tuomitseminen johti joskus SDP:n oikeiston ja joukkojen välisen eron hämärtymiseen ja toverillisen kanssakäymisen häiriintymiseen — olivat edessä lupaavat näköalat. SDP:n johto koki tilanteen kuitenkin uhkaavaksi ja saavutettuaan riittävän vakaat asemat se suoritti taktisen käännöksen, yhtyi kansainvälisen taantumuksen kylmään sotaan, nosti antikommunismin julkiseksi toimintaohjeekseen ja mitätöi lopullisesti 'kolmen suuren' sopimuksen vuonna 1948.

Tilanteen huononemiseen kommunistinen puolue vastasi huolellisen valmistelun jälkeen julkilausumalla "Työväki yhteistoimintaan"[4] vuonna 1954. Vuoden 1956 yleislakossa työväenluokan taisteluyhtenäisyys saavutti mahtavan ilmauksen. Tämänkin lupaavan kehityksen SDP:n johto onnistui kuitenkin torpedoimaan. Yleislakon jälkeen SDP:n johto aloitti systemaattisen toiminnan SAK:n hajottamiseksi. 29. 9. 57 puolue perusti SAK:n rinnalle niin sanotun eheyttämisvaltuuskunnan ja vajaata vuotta myöhemmin yhteistyöjärjestön, josta kahden vuoden kuluttua muodostettiin SAK:n hajotusjärjestö SAJ. On selvää, ettei tällainen kehitys voinut olla kärjistämättä tilannetta myös kentällä.

60-luvun puolivälin jälkeen on tunnetusti alkanut yhä voimakkaammin vaikuttaa kaksi keskenään ristiriitaista tendenssiä, jotka kumpikin — täysin vastakkaisista syistä ja eri tavoin — pakottavat työväenliikkeen yhtenäisyyden lisäämiseen. Viime vuosina tapahtunut luokkataistelun kärjistyminen, joka selvästi heijastuu esimerkiksi lakkotilastoissa,[5] on voimistanut merkittävästi yh-

---

[4] SKP:n keskuskomitea: Työväen yhteistoiminta on välttämättömämpää kuin koskaan aikaisemmin, Kommunisti 2/54, ss. 72—75.

[5] Viime vuosien lakkotaistelut:

Vuosi	Lakkojen lukumäärä	Lakossa olevien työläisten määrä	Menetettyjä työpäiviä
1967	43	26 591	320 665
1968	68	26 843	282 287
1969	158	83 207	161 083
1970	240	201 556	233 173
1971	838	403 300	2 711 100
1972 (tammi-heinäkuu)	429	202 130	527 600

(Huom! Tilasto on vajavainen vuoteen 1970 asti Tilastokeskuksen ilmoituksen mukaan).

teistyötä työpaikoilla. Sosialidemokraattiset, kommunistiset ja puolueettomat työläiset ovat lähteneet yhdessä työtaisteluihin ja kestäneet ne yhdessä loppuun saakka. Taistelut ovat myös milteipä säännöllisesti päättyneet täydelliseen tai osittaiseen voittoon.[6] Provokaatiot eivät ole onnistuneet hajottamaan rivejä. Kamppailujen poliittinen luonne on voimistunut. Ja tämä kenttätason yhteistoiminnan tiivistyminen on ulottanut vaikutuksensa myös puoluetasolle — tästä oli SDP:n puoluekokouksessa käyty värikäs keskustelu eräänä todisteena.

Toinen tendenssi on juuri oikeistososialidemokraattien pyrkimys otteen lujittamiseksi ammattiyhdistysliikkeestä ja kapitalistien pyrkimys oikeistososialidemokraattien hallussa olevan ammattiyhdistysliikkeen avulla integroida työväenluokka valtiomonopolistisen herruus- ja riistojärjestelmän osaksi. Kuten tunnettua tämä pyrkimys painotti voimakkaasti sitä kehitystä, joka vuonna 1969 johti SAK:n eheytymiseen. Koska nämä kaksi eheytymistendenssiä ovat luokkasisällöltään täysin vastakkaisia on luonnollista, että joukkotason yhteistoiminta on kääntynyt reformistista ammattiyhdistysjohtoa vastaan ammattiyhdistysliikkeen eheyttämiseksi alhaalta ylös asti *työväen luokkaetujen perustalta.*

Ammattiyhdistysliikkeen SDP:n hegemonistisista pyrkimyksistä painottuvasti määräytyvän eheytymisen luonteen kanssa on *täydellisessä sopusoinnussa* se, että — eräitä perusjärjestötasolla tapahtuneita yksittäisiä yhteyksiä lukuunottamatta — työväenpuolueiden välillä vallitsee *äärimmäisen heikko yhteistyö.* SDP:n hegemoniapyrkimysten rinnalle kohoaa tässä toiseksi selittäjäksi kommunistisen puolueen tila. Kuusikymmenluvun loppupuolella ja vuosikymmenen taitteessa puolue ei ole kyennyt antamaan tehokasta panosta puoluetason yhteistyön rakentamiselle. Tämä käy ymmärrettäväksi, kun muistetaan, että tilanteessa, jossa sosialidemokraattien ja kommunistien kesken käytiin tiettyä keskustelua ja solmittiin sopimuksia ammattiyhdistysliikkeestä, TUL:sta ja hallituskysymyksistä, puolueessa vieläpä varsin mer-

---

[6] Oleellisen ja tärkeän poikkeuksen viime vuosien taistelumenestysten suhteen muodostaa satamatyöläisten kamppailu kevätkesällä 1972. Satamatyöläisten nujertamiseksi otettiin suurpääoman ja SDP:n johdon toimesta käyttöön menetelmiä, jotka ylittivät valtiomonopolistisen kapitalismin 'vapaamieliset' puitteet. AKT:n johdossa olevien oikeistososialidemokraattien päätöksellä erotettiin liitosta kokonaisia osastoja; valtiovalta, poliisi ja rikkurit mobilisoitiin murtamaan työläisten taistelua, joita vastaan suunnattiin myös mittavaa ideologista ja poliittista painostusta. Työläisten yksimielistä rintamaa evät nämäkään toimet kuitenkaan pystyneet mainittavammin rikkomaan.

kittävissä asemissa olevien tovereiden taholta esitettiin ajatuksia puolueen itsenäisen olemassaolon tarpeettomuudesta, yleispoliittisen johdon siirtämisestä SKDL:lle, ammattiyhdistysliikkeessä toimivien kommunistien riippumattomuudesta puolueen päätösten suhteen jne. Kaikki nämä ovat tekijöitä, jotka objektiivisesti tukivat SDP:n johdon pyrkimyksiä ja estivät puoluetasolla yhteistoiminnan rakentamista terveelle, työväen luokkaeduista lähtevälle pohjalle.

Tämä tausta on pidettävä mielessä lähtiessämme tarkastelemaan SDP:n puoluekokouksen kantaa työväen yhteistoimintakysymykseen. Mielenkiintoiseksi tilanteen tekee myös se, että kommunistisen puolueen taholta on asiassa tapahtunut selvää terästymistä ja aloitteellisuuden lisääntymistä. SKP:n 16. edustajakokous teki turkulaisten puoluekokousedustajien aloitteesta yhteistyötarjouksen sosialidemokraattisille puoluekokouksille. TPSL:n puoluekokous otti asiaan myönteisen kannan. SDP:n puoluekokous hylkäsi tarjouksen.

Puoluekokouksen enemmistön (168—79) linjan löi puheenjohtaja Paasio niin oikealta kuin tässä asiassa nykytilanteessa on mahdollista. Niin Paasion alustuksessa kuin eräissä muissakin puoluejohdon edustajien puheenvuoroissa kävi ilmi, että SDP:n johtajat lähtevät tarkastelemaan yhteistyötä kommunistien kanssa puolueedun ja parlamenttitaktiikan näkökulmasta. Paasion esittämän yhteistyöajatuksen sisältö on seuraava: "Kommunistit haluavat yhteistoimintaa sosialidemokraattien kanssa ns. kenttätasolla, mutta eivät arvosta samassa määrin yhteistyötä eduskunnassa ja kunnallisilla aloilla. Me olemme tästä asiasta toista mieltä ja perustellusti. Eduskunnassa ja kunnallisella alalla on hyvät mahdollisuudet määritellä asiat ja kannanotot ja jos niistä tullaan yhdensuuntaiseen tulokseen, ajetaan asiaa yhdistetyin voimin. Tätä tietä ei kulje tie puolueen sisäiseen piiriin, ei kummaltakaan taholta."

Tämä kannanotto on puhtaasti taktinen ja korostetusti, kuten Paasio peittelemättä antaa ymmärtääkin, puoluetaktinen. Sen johdosta on todettava, että sellainen puolue, joka ei "kestä" työläisten kenttätason yhteistoimintaa, ja sellainen "vasemmiston yhteinen toiminta", joka ei vaikuta puolueiden sisäiseen piiriin millään tavoin, ovat työväen luokkaetujen kannalta arvottomia. Paasio yrittää perustaa kenttätason yhteistyötä vastustavan kantansa myyttiin yhteistyön varjolla harjoitettavasta 'kommunistisesta solutustyöstä': "Sosialidemokraatit eivät ole tällaista toimintaa koskaan harjoittaneetkaan eivätkä pidä sitä millään tavoin hyväk-

Kommunisti, sosialisti, demokraatti

TILAA SOIHTU VUODELLE 1973

marxilais-leniniläinen teoreettispoliittinen aikakauslehti

Ilmestyy kuusi numeroa, vähintään 96 sivua/numero.

Tilaushinta vuodelle 1973 on 15 markkaa. Tilaukset suoraan Soihtu-asiamiehiltä, tai ps-tilille 762 69-4, Soihtu, Simonkatu 8 A 5, 00100 Helsinki 10. Ps-korttiin tilaajan nimi, lähiosoite ja postitoimipaikka.

syttävänä, mutta kommunistit ovat pyrkineet siihen aina, ja niin nytkin. Tämä sisääntunkeutumisen ajatus sisältää pyrkimyksen vahingoittaa sosialidemokraattista puoluetta tätä tietä." Tätä perustelua, josta SDP:n johtajat ovat kehittäneet keskeisen tekosyyn yhteistoiminnan vastustamiseksi, on aihetta tarkastella lähemmin.

Aatteellisen eheytensä aikoina kommunistit jo vuonna 1954 määrittelivät työväen yhteistoiminnan olevan periaatekysymys. Tämä periaate pohjautuu työväenluokan yhteisiin etuihin kapitalismia vastaan, täysin siitä riippumatta, montako puoluetta työväenliikkeen piiriin on historiallisesti muodostunut ja mitkä ovat näiden puolueiden voimasuhteet. Kommunistit pitävät luonnollisena, että erilaisista ideologisista katsomuksista huolimatta suurpääomaa vastaan suuntautuvassa taistelussa yhteistyö on mahdollista ja välttämätöntä. Työväenliikkeen piirissä vallitsevat erilaiset käsitykset siitä, mitä kapitalismi on ja miten sitä vastaan on taisteltava, eivät muuta kapitalistiluokan työväenluokkaan kohdistamaa taloudellista riistoa ja poliittista alistamista. Tämä perustavanlaatuinen ja koko kapitalismin ajan säilyvä yhteiskunnallinen tila työntää väistämättä esiin työläisten yhteisen taistelun tarpeen. Tämän on käytäntö kumoamattomasti osoittanut.

Erilaisten ideologioitten olemassaolo merkitsee taistelua niiden välillä, mutta tämä ei ole ratkaisevana esteenä yhteistoiminnalle, jonka perusta on työläisten samanlaisessa yhteiskunnallisessa asemassa. Eivät eri ideologiat sellaisenaan, vaan käytännön politiikka muodostaa yhteistoiminnan perustan ja vain se saattaa muodostaa myös mahdollisen esteen yhteistyön harjoittamiselle. Näin asia ymmärretään myös kommunistisen puolueen 16. edustajakokouksen kannanotossa, jossa todetaan: "Kansan perusetuja vastaavan politiikan harjoittamiseksi tarvitaan työväen ja työväenpuolueitten yhteistoiminnan voimistamista lähtökohtana työläisten yhteiset luokkaedut. Sen esteenä on kuitenkin sosialidemokraattisen puolueen johdon mukautuminen suurpääoman vaatimuksiin... Sosialidemokraattisen puolueen tulisi .. kieltäytyä yhteistyöstä suurpääoman kanssa." Tätä vaatimusta voi tuskin kukaan työväen eduista lähtevä sanoa kohtuuttomaksi.

Niin SDP:n johto kuin kommunistitkin myöntävät avoimesti erilaisten aatteellisten katsomusten olemassaolon, niiden välisen kamppailun ja avoimesti kummaltakin puolen osallistuvat siihen eri tilanteissa hyväksyen täten siis vaikuttamisen oikeutuksen ja mahdollisuuden. Minkälaisesta 'solutustyöstä' sitten voi olla kysymys,

minkä tunkeutumisesta 'puolueen sisäiseen piiriin' Paasio on niin huolissaan? Mikä on Paasion pelon todellinen syy?

Kommunistit ottavat halukkaasti vastaan "puolueensa sisäiseen piiriin" työläisten yhteistoiminnan vaikutuksen, myös sosialidemokraattisten työläisten vaikutuksen. Työväen luokkaetuihin pohjautuva yhteistoiminta voi merkitä vain suurpääomaa vastaan suuntautuvaa taistelua, ja tämän taistelun kokemusten välittyminen ohjaamaan puolueen politiikkaa vastaamaan entistä paremmin työläisten etuja on kommunisteille elintärkeää. Kommunistien käsityksen mukaan työläisten yhteinen taistelu voi vaikuttaa työväenpuolueisiin vain yhdellä tapaa, myönteisesti. Paasio torjuu tämän vaikutuksen. Sen sijaan hän eivätkä muut SDP:n johtajat ole nähneet aiheelliseksi ilmaista huolestumistaan porvariston kanssa tehtävän yhteistyön aiheuttamasta vaikutuksesta SDP:n sisälle. Kuitenkin, kuten koko Suomi tietää, tätä yhteistyötä tapahtuu laajalla alueella esimerkiksi talous- ja ns. työmarkkinapolitiikassa. SDP:n johto on pysyvästi nimennyt jäseniään koordinoimaan tätä porvariston kanssa tehtävää yhteistyötä — Liinamaa, Koivisto ja leegio muita —, mutta huolestumisen sanaakaan ei ole esiintynyt. Sitävastoin työväenjoukkojen yhteistoiminta ja nimenomaan tämän yhteistoiminnan kautta leviävä *työläisvaikutus* huolestuttaa SDP:n johtoa, joka haluaa kamppailla tällaista 'solutusta' vastaan. Ei olekaan mikään ihme, että Paasio ja Sorsa sekä puoluekokouksen päätöslauselmat varovat visusti vetoamasta joukkojen yhteiseen toimintaan missään asiassa. SDP:n hegemonia-asemaan johtavaa politiikkaa voidaan toteuttaa vain pitäytymällä tiukasti puolueorganisaation sisälle, puolueiden johtotasolle sekä valtiojohdon toimialueelle. Joukkojen toiminta etujensa puolesta merkitsee sille riskitekijää, jonka eliminoiminen on käymässä yhtä välttämättömäksi kuin — ja tähän johtaa juuri SDP:n johdon oma politiikka — mahdottomaksikin.

Edellä sanotun perusteella luonnehtivat yhteistoiminnan tilaa seuraavat seikat:

1. Työläisten keskuudessa työpaikoilla yhteistyö on lujittunut huomattavasti viime vuosien aikana.

2. Tämä yhteistyö ulottuu aikaisempaa suuremmassa määrin poliittisiin kysymyksiin; yhteistoiminnan ja yhteisen kamppailun poliittinen luonne on vahvistunut.

3. Työläisten yhteistyö nostaa yhteistyökeskustelua myös puolueissa ja edellyttää aikaisempaa voimakkaammin puoluetason yhteistyötä.

4. SDP:n johto kieltäytyy sellaisista puoluetason keskusteluista ja kommunistien ehdotuksista, jotka merkitsisivät yhteistyömahdollisuuksien kartoittamista ja suunnitelmallista yhteistä toimintaa sekä pyrkii estämään ja murtamaan työläisjoukkojen yhteistä kamppailua.

5. SDP:n johdon linja määräytyy reformismin ja puoluehegemonia-tavoitteen perusteella. Sillä ei ole periaatteellista työväenhenkistä kannanottoa yhteistoimintakysymykseen. Puolueen johto käsittää yhteistyön valtiokoneistossa tapahtuvan toiminnan taktisten vaatimusten mukaan ja arvioi tällä perustalla kommunistisen samoin kuin muidenkin puolueiden merkitystä yhteistyökumppanina — erottamatta tosiasiassa kommunistista puoluetta tässä suhteessa muista puolueista.

Yhteistoiminnan näköalat

Näihin kohtiin on tehtävä lisäyksiä tarkastelemalla SDP:n puoluekokouksessa esiintyneitä erimielisyyksiä. Antero Jyränki, joka teki puoluetoimikunnan esityksestä poikkeavan ehdotuksen ja kannatti yhteistyötä koskevien keskustelujen aloittamista,[7] esitti kaksi lähtökohtaa esityksensä perusteluiksi. Ensimmäinen on se, että SDP on suurin Suomen puolueista, mutta sillä ei ole enemmistöä eduskunnassa. Toinen lähtökohta on olettamus, että eduskunta muuttuu "vasemmistoenemmistöiseksi". "Tällaisessa tilanteessa voidaan ryhtyä toteuttamaan vasemmistolaista yhteiskuntapolitiikkaa", sanoi Jyränki.

Vaikka Jyrängin suhde yhteistoimintaan on oikeampi kuin SDP:n enemmistön, hänen perustelunsa ovat silti virheellisiä. Työväenluokan edut vaativat yhteistoimintaa riippumatta siitä, onko jollain osapuolella eduskuntaenemmistöä vai ei. Jos yhteistoiminnan lähtökohtana pidetään vain tai korostetusti sitä seikkaa, ettei jollakin työväenpuolueella ole yksin eduskuntaenemmistöä ja että yhteistoiminnan avulla saadaan aikaan koalitio, joka saavuttaa enemmistön, on kysymys ennen kaikkea puolue-

---

[7] Jyrängin ehdotus oli seuraava: "Työväenpuolueiden yhteistyö on välttämätön palkkatyöläisten etujen turvaamiseksi ja pääoman valtaa rajoittavien yhteiskunnallisten uudistusten aikaansaamiseksi. Jos yhteiskunta aiotaan muuttaa kansanvaltaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi, tarvitaan työväenpuolueitten yhteistoimintaa". Tämä hyvin yleinen ja sopivasti 'eettisen sosialismin' sanailuakin sisältävä ehdotus oli kuitenkin liikaa. Puoluetoimikunnan voittanut esitys edellytti puolueen asenteen säilymistä muuttumattomana ja vieläpä painotti yhteistyön 'tarpeettomuutta' perus- ja piirijärjestötasolla.

ja parlamenttitaktiikasta, jonka varaan pelkästään ei voida rakentaa kestävää ja lujittuvaa työväenluokan yhtenäisyyttä. Paitsi että Jyrängin suorittama yhteistyöpolitiikan edellytysten rajoittaminen eduskuntaenemmistöön sisältää sosiaalireformistisen ja oikeistorevisionistisen illuusion parlamentaarisen enemmistön automaattisista mahdollisuuksista suurpääoman vastaisen politiikan harjoittamiseen — tässä kohdin on syytä ennen kaikkea tarkastella vuoden 1966 jälkeisen politiikan tuloksia — se myös sulkee pois aktiivisen, joukkojen tukeen nojaavan demokraattisen politiikan mahdollisuuden riippumatta parlamentaarisista voimasuhteista. Kuitenkin vasta tämä antaa yhteistyöpolitiikalle takuun sen luokkasisällöstä ja muodostaa ehdottoman edellytyksen myös parlamentin käytölle monopolien vastaisen politiikan välineenä.

Samantapainen, joskin astetta oikeampi perustelu yhteistyötä koskettelevien neuvottelujen aloittamiselle esitettiin SNK:n laatimassa puoluekokousaloitteessa: "Vasemmiston yhteistyö muodostaa välttämättömän ja ainoan kestävän perustan nykyiselle sisäpoliittiselle uudistustyölle ja pitkällä tähtäimellä sosialistiselle rakennustyölle. Ranskan ja Italian tavoin ei Suomessakaan kumpikaan työväenliikkeen päähaara voi yksinään saada hegemoniaa työväenliikkeen piirissä ja tämän tosiasian tunnustaminen on edellytyksenä sen seikan pohtimiselle, millaista vasemmiston yhteistyön tulisi olla sisällöltään." Tässä on Jyränkiin nähden edistytty sikäli, että ahtaista parlamentaarisista puitteista on siirrytty koko liikkeen alueelle. Mutta taktinen peruskuvio on kuitenkin jäänyt ennalleen. Yhteistyö lähtee korostetummin osapuolten oletetuista voimasuhteista kuin siitä missä määrin osapuolet haluavat puolustaa työväenluokan etuja ja rakentaa yhteistyötä nimenomaan joukkojen keskuudessa.

Puoluejohdon kantaa vastaan esitetyt, työväen yhteistoimintaan myönteisesti suhtautuvat näkemykset, joita Jyrängin ja SNK:n edustajien lisäksi esittivät eräät muutkin ja joita siis kannatti vajaa kolmannes kokousedustajista, olivat eräitä poikkeuksia lukuunottamatta taktissävytteisiä ja siksi erilaisia, ettei niiden pohjalla voi vielä puhua mistään yhtenäisestä puoluevasemmistosta. Tässä vaiheessa työläisjoukkojen voimistunut yhteistoiminta heijastuu puolueen sisälle vielä heikosti, etupäässä laskelmointina, jonka mukaan puolueen on välttämättä vastattava yhteistyöhaasteeseen, koska se ei voi pitkään sitä enää kiertää ja koska puolueelle on edullista suurempana ja voimakkaimpana osapuolena

ottaa tämän kiertämättömän ongelman ratkaisun johto omiin käsiinsä.

Tällaisen tiettyjä lupauksia antavan, mutta vielä heikon ja epäyhtenäisen siiven vastapainona oli puoluekokouksen yhtynyt oikeisto, josta niin sanottu paasiolaisuus ei erottunut piirun vertaa. Viime vuosina paasiolaisuutta on tavallisesti pidetty SDP:n keskustalaisena valtavirtauksena. Puolueen keskustan ja oikeiston välisen jaon merkitys on kuitenkin pienentynyt sitä mukaa kun Paasion edustaman taktiikan menestyksellisyys ja välttämättömyys SDP:n asemien lujittumisessa on tajuttu oikealla ja kun Paasion edustama poliittinen linja sekä suhde työväen yhteistyöhön ja kommunisteihin on yhä enemmän avoimestikin alkanut yhdentyä oikeiston linjaan. Paasion tehtävänä oli taivuttaa puolueen oikeisto hyväksymään vuonna 1966 yhteistyön aloittaminen kommunistien kanssa SDP:n ehdoilla ja hän onnistui siinä. On vain johdonmukaista, että luokkataistelun muuttuneessa tilanteessa kuusi vuotta myöhemmin hän esitti puoluekokouksessa *arvostelua,* kuten on jo tehnyt jonkin aikaa, niitä puolueen *vasemmiston* edustajia kohtaan, jotka vaativat, ettei sosialidemokraattien tulisi mennä hallitukseen ilman kommunisteja. Näiden esittämä, tosin yhteistyöpolitiikan sisällöstä vähän sanova, mutta nykyisessä tilanteessa oikeansuuntaisen yhteistyön kannalle kallistuva näkemys on Paasion mukaan nyt ohieletty, "ja viime aikoina tällaisesta asenteesta on kokonaan luovuttu".

SDP:n keskustan ja oikeiston sulautumistendenssi, jota eräiden näkyvien oikeistohahmojen 'syrjäyttäminen' ei kykene peittämään, heijastaa omalta osaltaan sitä uutta taktiikan suuntaa, johon SDP:n johto on hakeutumassa työväenluokan ja eräiden muiden monopolienvastaisten väestökerrosten taistelun voimistumisen sekä kommunistisen liikkeen marxilais-leniniläisen otteen lujittumisen seurauksena. Se ei enää kykene esiintymään työväen yhteistoimintaa johtavana sosialistisena voimana, koska SDP:n hegemonisia tarkoituksia palvelevan 'yhteistyön' vastapainoksi on kehittymässä voimakas työväenluokan eduista lähtevä yhteistyö. Yhteistyön torjuminen muodostuu tässä tilanteessa SDP:n johdolle entistä välttämättömämmäksi ja sen ero puolueen oikeistoon paljastuu näennäiseksi.

Toisaalta puoluejohtoa vastaan esitettiin vasemmalta vaatimus *päinvastaiseen suuntaan* tapahtuvasta taktiikan muutoksesta. Useat puolueen jäsenet alkavat oivaltaa enemmän tai vähemmän selvästi, että tilanne tulee

vaikeutumaan sitä mukaa, kun työläiset huomaavat, että sen minkä SDP on voittanut, työläiset ovat menettäneet.

Tämä SDP:n sisällä voimistuva perusjännitys — vaikka se tällä hetkellä ei muodosta SDP:n johdon linjalle vakavaa uhkaa — tulee lähivuosina epäilemättä voimistumaan ja puolueen polarisoituminen selvenemään. Luokkataistelutilanteen kärjistyminen, marxilais-leniniläisen politiikan voimakas eteneminen ja Suomen valtiomonopolistisen kapitalismin edessä olevat EEC-kysymyksen kaltaiset ratkaisut, joista SDP:n johdon on pakko ottaa yhä näkyvämpi vastuu, tulevat kaventamaan ratkaisevasti SDP:n johdon mahdollisuuksia vasemmalle suuntautuviin taktisiin manöövereihin ja pyrkimyksiin tällä tavoin yhdistää koko puolue politiikkansa taakse. Tähän kehitykseen liittyy ja sitä tulee voimistamaan SDP:n vasemmistovoimien keskuudessa tapahtuva ideologisen työn voimistuminen ja täsmentyminen, josta SNK:n "marxilaisen sosialidemokratian" ideologian luomista yrittävä periaateohjelmaluonnos on eräänä esimerkkinä. Tämä suuntautuu selvästi Sorsan esittämää 'demokraattisen sosialismin' ideologiaa vastaan.

Työväenluokan eduista lähtevän puoluetason yhteistoiminnan edellytykset ovat kypsymässä. Ensinnäkin valtiomonopolistisen politiikan vastainen joukkoliikehdintä on laajenemassa ja lujittumassa. Toiseksi yhteistyöhön myönteisesti asennoituvat voimat tulevat vastaisuudessa selkiytymään ja lujittamaan asemiaan SDP:n sisällä. Kolmanneksi kommunistien kyky periaatteelliseen ja aloitteelliseen yhteistyöpolitiikkaan on voimistumassa.

Työväen yhteistoiminta ja työväenpuolueitten yhteistyö on kommunisteille periaatteen kysymys. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteistyön tulee sisällöltään lähteä työväenluokan eduista ja että yhteistyöhön tulee pyrkiä kaikissa tilanteissa. Tällaisessa yhteistyössä kysymys ei ole osapuolten puoluetaktisista eduista: yhteistyön osapuolilla on suurpääomaa ja oikeistoa vastaan suuntautuvan toiminnan perustalla yhtäläiset mahdollisuudet edetä poliittisen kannatuksen kasvussa. Tämä on riippuvainen siitä, miten hyvin puolueet ottavat huomioon työläisten edut ja mielipiteet ja kuinka aktiivisesti ja johdonmukaisesti ne osallistuvat joukkojen liikehtimisen järjestämiseen ja ohjaamiseen. Kommunistit pitävät sosialidemokraattisia työläisiä luokkaveljinään, luonnollisina yhteistyökumppaneinaan ja katsovat kumpiakin edustavien puolueiden yhteistyön välttämättömäksi.

Kun SDP:n johdolle yhteistyö ei tällä hetkellä ole tarpeen sen vuoksi, että sitä ei voida käyttää puolueen taktisten etujen edistämiseen suurpääoman etuja toteut-

tavan politiikan ajamisessa, niin kommunisteille yhteistyö SDP:n kanssa on tarpeen työläisten ja koko kansan elinehtojen puolustamiseksi, demokratian laajentamiseksi ja sosialismiin siirtymiseksi. Kuten todettiin, tällaisia näkemyksiä esiintyy kasvavassa määrin sosialidemokraattisten työläisten ja myös heidän edustajiensa keskuudessa.

Kommunistien näkemys yhteistyön ja sen järjestämisen peruskysymyksistä voidaan tiivistää seuraavaan:

— Ratkaiseva yhteistoiminta-alue on joukkojen yhteinen kamppailu työpaikoilla ja yleensä kenttätasolla.

— Puoluetason yhteistyö voi rakentua menestyksellisesti tälle pohjalle.

— Puoluetason yhteistyötä varten on tarpeen yhteisissä keskusteluissa rajata ne kysymykset, joissa puolueet voivat tehdä suunnitelmallista yhteistyötä.

— Ideologiset erot eivät estä yhteistyötä, vaan oikein suoritettu ideologinen keskustelu ja väittely selventää yhteistyön suuntaa ja lujittaa sen perusteita.

— Kommunistit arvostelevat oikeistososialidemokraatteja ja sosiaalireformismin ajamaa, työläisiä kapitalismiin sitovaa sosiaalisen kumppanuuden ideologiaa, jolla vahingoitetaan työläisten yhteistoimintaa nyt ja tulevaisuudessa.

— Yhteistyöhön voidaan ja tulee pyrkiä kaikilla tasoilla ja sektoreilla sekä kaikilla politiikan alueilla: puolueiden perusjärjestöistä johtoelimiin, ammattiyhdistysliikkeestä poliittisiin järjestöihin, kunnanvaltuustoista ja -hallituksista eduskuntaan ja maan hallitukseen, talous-, sisä- ja ulkopolitiikan aloilla.

Yhteistoiminnan kehitys riippuu ratkaisevasti kommunisteista; siitä, miten he pystyvät kehittämään luokkalinjaista politiikkaansa; siitä, osaavatko he ja kuinka hyvin välttää luokkasopuilupolitiikan ansat, kykenevätkö he esittämään oman kantansa selkeästi kuvittelematta yhteistyön sujuvan paremmin jos luokkarauhapolitiikka jätetään paljastamatta missä sitä esiintyykin siinä uskossa että näin muka ollaan pelästyttämästä toisinajattelevia työläisiä. Ja lopuksi kommunisteilta vaaditaan kykyä hahmottaa tieteellisesti työväenluokan tarpeita vastaava suurpääoman ja oikeiston vastainen demokraattinen ohjelma, josta yhteisten keskustelujan kautta muodostuu se *konkreettinen tie* jonka kautta SDP:lle avautuu mahdollisuus kääntää selkänsä suurpääoman politiikalle.

Chile – vallankumous etenee

Reijo Miettinen

Syyskuun alussa tuli kuluneeksi kaksi vuotta siitä, kun Kansan Yhtenäisyysrintaman (Unidad Popular, UP) ehdokas Salvador Allende voitti epäilemättä Chilen historian merkittävimmät presidentinvaalit. Juhlapäivää edeltäviä viikkoja olennoi poikkeustila ja suoranainen kansalaissodan uhka. Fasistiset ainekset etenivät pitemmälle kuin koskaan provosoidakseen väkivaltaa ja levottomuuksia. Kansallinen oligarkia ja taantumus turvautuvat yhä epätoivoisempiin keinoihin estääkseen vallankumouksellisen prosessin etenemisen, murtaakseen Kansanhallituksen peräänantamattoman työn Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelman toteuttamiseksi.

Itse juhlapäivä oli kuitenkin ennennäkemätön näyttö kansan tietoisuudesta ja kyvystä vastata oikeiston provokaatioihin. Yksin Santiagossa marssi, huolimatta taantumuksen kaikkien tiedotusvälineiden lietsomasta hysteriasta yli 800.000 ihmistä täydellisessä järjestyksessä ja rauhassa torjuen äärioikeiston provokaatioyritykset. Lähestyttäessä maaliskuun 1973 tärkeitä kongressivaaleja luokkataistelu on kiristynyt silmin nähden; eletään ratkaisujen aikaa Chilen vallankumouksen tiellä.

Tämän artikkelin tarkoituksena on täydentää sitä kuvaa, jotka Soihtu 3/71:ssä julkaistut *"Chile — kansanrintama oligarkiaa ja imperialismia vastaan"* ja *Chilen Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelma* ovat tarjonneet, ja pyrkiä valottamaan kuinka kehitys Chilessä on vuoden 1970 presidentinvaalien jälkeen johtanut nykyiseen vaiheeseensa.

Artikkelissa lainataan useaan otteeseen helmikuussa 1972 Kansan Yhtenäisyysrintaman poliittisen johdon valmistamaa erittäin merkityksellistä asiakirjaa, nk. *Arrayanin julistusta,* eräänlaista vallankumouksellisen prosessin tilannekatsausta, joka merkitykseltään on asetettu UP:n ohjelman suoranaiseksi jatkoksi. Siinä eritellään kansanrintaman keskeiset saavutukset, ongelmat ja heikkoudet sekä määritellään uuden tilanteen mukanaan tuomat tehtävät.

Tässä artikkelissa palataan myös Chilen vallankumouksen luonteeseen, osoitetaan niitä teoreettisia heikkouksia, joihin Chilen äärivasemmiston niin kuin usein eurooppalaisen 'uuden vasemmistonkin' kansanrintamaan ja kommunisteihin kohdistuva jatkuva ja todellisuudelle sokea kritiikki perustuu. Siksi pyritään alussa kartoittamaan vallankumouksen luonteen ja strategian ymmärtämisen kannalta olennaista luokkavoimien kehitystä ennen ja jälkeen presidentin vaalien sekä kommunistien tieteellisesti perustellun politiikan tavatonta merkitystä kansanrintaman muotoutumiselle ja toiminnalle. Lisäksi pyritään luomaan katsaus niihin taloudellisiin ja poliittisiin ongelmiin, jotka ovat keskeisimpiä lähestyttäessä ensi vuoden ratkaisevia kongressin vaaleja.

1. CHILESSÄ TIE KOHTI SOSIALISMIA KÄY IMPERIALISMIN JA OLIGARKIAN VASTAISTEN MUUTOSTEN KAUTTA

Chilen talous [1]

Chilen viime vuosikymmenien taloudellista kehitystä olennoivat voimakas monopolisoituminen, finanssipääoman ja monopoliporvariston sekä valtiomonopolistisen kapitalismin synty. Monopolisoituminen on kiihtynyt 60-luvulla: on syntynyt voimakas finanssioligarkia — v. 1965 kymmenen finanssiryhmää hallitsi 78 % Chilen kaikkien osakeyhtiöiden pääomasta. Valtion rooli on tullut yhä tärkeämmäksi. Esim. v. 1968 julkisen sektorin sijoitukset vastasivat 75 %:sesti maan kokonaisinvestoinneista. Chilen alistettu asema suhteessa kansainväliseen imperialismiin on ollut ilmeinen: monopoliyhtiöt ovat vieneet maasta kaksinkertaisen määrän arvoja verrattuna Chilen koko sen historian aikana sijoitetun pääoman arvoon.

Chilen maataloustuotanto [2] on vuoden 1930 jälkeen kasvanut hitaammin kuin väkiluku. Tämä on merkinnyt

---

[1] Ks Reijo Miettinen, Jukka-Pekka Takala: Chile — kansanrintama oligarkiaa ja imperialismia vastaan, *Soihtu 3/71*, ss. 38—44, jossa Chilen talouden piirteitä on eritelty tarkemmin. Työvoima jakautui seuraavasti v. 1968: maatalous — 27 %, teollisuus — 19 %, rakennustoiminta — 5 %, kaivosteollisuus — 3 %, palvelutoiminta — 46 %.

[2] Maakysymystä tässä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, koska sen perusongelmat sivuutettiin pelkällä maininnalla *Soihtu 3/71:ssä.*

sitä, että esim. v. 1969 kansan perustarpeiden tyydyttämiseksi maahan oli tuotava n. 200 miljoonalla dollarilla elintarvikkeita ja maatalouden raaka-aineita. Tämä valtava taloudellinen tappio on eräs tärkeimpiä esteitä Chilen taloudellisen kehityksen tiellä.

Mistä johtuu maatalouden paikallaanpolkeminen siitä huolimatta, että maatalouden tuotantotekniikka on kehittynyt 30-luvun jälkeen erittäin nopeasti, ja että vain kolmannes Chilen viljelykelpoisesta maa-alasta on maatalouden käytössä? Seuraava taulukko antaa yksiselitteisen vastauksen näihin kysymyksiin.

Maan hyväksikäyttö Chilessä v. 1965 jaoteltuna tilakoon mukaan

tilakoko (heht.)	tilojen lukumäärä	kokonaispinta-ala (tuh. heht.)	viljelty pinta-ala (tuh. heht.)	viljelty ala %:na kokonaispinta-alasta
— 5	123 636	207	165	80.0
5— 50	92 408	1 556	781	50.2
51— 200	23 925	2 284	815	35.7
201—1000	10 158	4 310	1 316	30.5
1001—5000	2 601	5 495	936	11.5
5001—	730	16 795	502	2.9

Yli tuhannen hehtaarin maatilat, jotka v. 1960 kattoivat 73 % maatilojen yhteispinta-alasta, käyttivät viljelykseen keskimäärin vain 6 % maa-alastaan. Pientilat sen sijaan käyttivät käytännöllisesti katsoen täydellisesti hyväkseen olemassa olevat mahdollisuutensa. Maaseudulla säilyneet takapajuiset omistussuhteet ovat siis maataloussektorin kehityksen pääasiallinen este. Maanomistaja oligarkiasta on objektiivisesti muodostunut koko kansan vihollinen: maatalouden jälkeenjääneisyys on keskeinen yhteiskunnallisen edistyksen jarru ja samalla suoranaisesti vaikuttaa elintarvikkeiden jatkuvan niukkuuden muodossa jokaisen kansalaisen elämään.

Nouseva porvaristo ei kyennyt 1800-luvun Chilessä murtamaan suurmaanomistajien valtaa ja porvarillisdemokraattinen vallankumous jäi toteutumatta.[3] Tämä

---

[3] Ne jotka väittävät ettei feodalismin jäänteillä ole mitään tekemistä maatalouden jälkeenjääneisyyden kanssa Latinalaisessa Amerikassa, pyrkivät todistamaan väitettään mm. sillä, että näissä maissa maatalous reagoi kapitalistisiin markkinoihin, on alttiina hinnan ja kysynnän vaihteluille jne. Tähän liittyy se, että kun marxisti-leninistit toteavat yhteiskunnassa feodalismin jäänteiden olemassaolon, tulkitsevat väärinymmärtäjät sen siten, että yhteiskunnan väitetään olevan "dualistinen", jossa vallitsee kaksi erilaista suljettua taloudellista järjestelmää yhtä aikaa.

toteamus on merkityksellinen, koska juuri näiden feodaalisten omistussuhteiden jäänteiden säilyminen kapitalismin monopolistiseen vaiheeseen saakka on osaltaan kärjistänyt imperialismin kriisiä Chilessä. Samalla tämä on huomionarvoinen ero verrattaessa Chilen kansanrintaman synnyn objektiivisia edellytyksiä monopolienvastaisen rintaman perspektiiviin kehittyneissä kapitalistisissa maissa.

Chilen taloudellista todellisuutta voidaan luonnehtia sanomalla, että se on imperialismin johtavista maista, ennen muuta USA:sta riippuvainen maa, jossa harvainvaltaiset maanomistussuhteet yhtyvät valtiomonopolistisen kapitalismin varsin korkeaan kehitysasteeseen.

Chileläinen vasemmistoprofessori Andre Gunder Frank teoksessaan *Kapitalismi ja alikehitys latinalaisessa Amerikassa* toteaa arvostellessaan mantereen kommunististen puolueiden käsityksiä: "Riippumatta feodaalisessa järjestelmässä vallitsevista henkilökohtaisista suhteista on oman tarkoituksemme kannalta keskeistä, että se on suljettu järjestelmä tai järjestelmä, jonka yhteydet ulkopuoliseen maailmaan ovat heikkoja." "Mikään Brasilian osa — ei ainakaan mikään asuttu osa — ei ole suljettu tai edes historiallisesti eristynyt järjestelmä. Mikään sen osista ei siis voi olla feodaalinen." Edelleen arvostellessaan demokraattisen rintaman rakentamiseen suuntautuvaa politiikkaa Frank toteaa: "Tämä tuhoisa politiikka ei ole kovin yllättävää, kun otetaan huomioon, että se perustuu täysin epämarxilaiseen teoriaan ja analyysiin, jonka mukaan on olemassa kaksi tai kolmekin autonomista sektoria, riippumattomina tai erikseen syntyneinä, jolloin ne myös voitaisiin tuhota erikseen."

Asettuessaan näin "marxilaisen analyysin" korkeimmaksi tuomariksi Frank itse sekoittaa perusteellisesti historiallisen materialismin peruskäsitteet ja tulkitsee täysin väärin teesiä feodaalisten tuotantosuhteiden merkityksestä kehittyneessä kapitalistisessa yhteiskunnassa.

Frank ei tajua, että jokaisessa konkreettisessa yhteiskuntamuodostumassa tiettynä aikakautena on olemassa erilaisia tuotantosuhteita ja että käsitettä 'kapitalismi' käytetään kun kapitalistiset tuotantosuhteet ovat vallitsevia. Se, että todetaan feodalismin jäänteiden olemassaolo, se että esim. latinalaisessa Amerikassa on maataloudessa säilynyt feodaalisten tuotantosuhteiden keskeisiä piirteitä, ei suinkaan merkitse, että maatalous olisi jokin suljettu järjestelmä, joka ei reagoi ulkopuolisiin taloudellisiin virikkeisiin.

Lenin osoitti, että Venäjällä 1600—1700-luvulla feodalismille sinänsä vieras markkinoiden laajentuminen ja kysynnän kasvu olivat tekijöitä, jotka kehittivät ja lujittivat feodaalisia tuotantosuhteiita Venäjän maataloudessa. Samoin Leninin teoria porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi perustui sille, että 1900-luvun alun Venäjällä feodaalismaaorjallinen talousmuoto ja mitä kehittynein monopolikapitalismi *kietoutuivat yhteen* maan talouselämässä.

Frank ei kuitenkaan koskaan käytä tuotantosuhteiden tai tuotantotavan käsitteitä puhuen epämääräisestä feodaalisesta järjestelmästä. On itsestään selvää, ettei esim. feodaalisten tuotantosuhteiden olemassaolo maaseudulla merkitse, että yhteis-

Tämän kehityksen tuloksena on syntynyt luokkarakenne, jossa keskikerroksilla on huomattavan suuri osuus.[4] Tulonjaon epätasaisuutta kuvaa se, että n. 38 % kaikista tulonsaajista sai v. 1960 vain 12 % kaikista tuloista. Näihin yli miljoonaan tulonsaajaan lukeutui 67 % kaikista työläisistä, 8 % toimihenkilöistä ja 53 % yksinäisyrittäjistä.

Luokkavoimien kehitys [5]

Chilen taloudessa 60-luvulla tapahtuneet muutokset ja ristiriitojen kärjistyminen on heijastunut politiikassa voimakkaina muutoksina luokkien voimasuhteissa. On mahdotonta ymmärtää Chilen Kansan Yhtenäisyysrintaman luonnetta tarkastelematta sen syntyedellytysten kypsymistä, sitä valtavaa muutosta, joka alle kymmenessä vuodessa uudisti lähes täydellisesti Chilen poliittisen elämän kasvot.

Työväen yhteisrintama. Keskeinen merkitys tarkasteltaessa luokkavoimien ryhmittymistä kohti vuoden 1970 laajan rintaman syntyä on työväen yhteisrintamalla, joka vuoden 1958 presidentinvaalien yhteydessä suoritti esiin-

---

kunnan talouden eri osa-alueet eivät olisi vaikutussuhteessa keskenään, päinvastoin.
Mikäli Chilessä feodaaliset omistussuhteet, jotka pääpiirteissään yhä vallitsevat, olisivat muuttuneet perusteellisesti 1800-luvulla olisi Chilen maatalous reagoinut aivan toisella tavalla kapitalistisen talouden virikkeisiin eikä maataloudesta olisi muodostunut Chilen kapitalismin kehityksen erästä suurimmista esteistä.
Frankin johtopäätös teoreettisen hapuilunsa perusteella on myös se, ettei "kansallinen porvaristo" voi olla mikään edistyksellinen voima ja että vallankumous latinalaisessa Amerikassa voi olla vain sosialistinen.
Näistä lähtökohdista Frank on leimannut kesällä 1972 New Delhissä pidetyssä imperialismin vastaisen taistelun ongelmia käsittelevässä seminaarissa Chilen Kansan Yhtenäisyysrintaman ja sen ohjelman "reformistiseksi" ja kannanotoissaan osoittanut harvinaista arvostelukyvyttömyyttä pyrkiessään horjuttamaan maailman edistyksellisten voimien solidaarisuutta Chilen vallankumouksellisille voimille. Käytännössä asettamuksillaan liittolaispolitiikasta Frank asettuu tukemaan Chilen äärivasemmiston politiikkaa, jota käsitellään myöhemmin tässä artikkelissa.

4 Ks. *Soihtu 3/71,* ss. 44—46. Siinä ilmenee mm., että työläiset (luvussa mukana maatyöläiset) muodostivat 54.8 % (1 760 000) taloudelliseen toimintaan osallistuvasta väestöstä, toimihenkilöt 12.8 % (412 000), yksinäisyrittäjät eli yrittäjät, joilla perheenjäsenten lisäksi ei ole palveluksessa muuta työvoimaa 23.8 % (737 000) ja työnantajat 9. 4% (300 000).

5 Ks. myös *Soihtu 3/71,* ss. 46—54.

marssin. Tuolloin FRAP:n, kommunistien ja sosialistien koalition ehdokas Salvador Allende sai 28.5 % annetuista äänistä häviten vain niukasti oikeistoehdokkaalle Jorge Alessandrille. Jo vuoden 1952 presidentinvaaleissa CKP maanalaisuudesta käsin tuki Allenden ehdokkuutta ja v. 1957 FRAP muotoutui lopullisesti, kun Sosialistinen Puolue hajaannuksensa jälkeen saavutti yhtenäisyyden (v. 1956).

Eräs Chilen kehityksen erityispiirteistä on juuri kahden aidosti *vallankumouksellisen, marxismiin toimintansa pohjaavan työväenluokan joukkopuolueen olemassaolo ja yhtenäisyys.*[6] Monopolien- ja imperialisminvastaisen laajan rintaman edellyttämä työväen yhteisrintama on toiminut ja vahvistunut Chilessä jo 50-luvulta lähtien.[7]

Vuoden 1964 vaalit. Vuonna 1964 presidentinvaaleissa asetti ehdokkaansa kolme maan tärkeintä poliittista voimaa: *Frente Democratico,* oikeistokoalitio, johon olivat ryhmittyneet perinteelliset oikeistopuolueet, Liberaalinen ja Konservatiivinen puolue sekä Radikaalipuolue, *Kristillisdemokraattinen puolue* ehdokkaanaan Eduardo Frei ja *FRAP,* kommunistien ja sosialistien koalitio.

Kolme kuukautta ennen vaaleja toimitettiin Curicon läänissä edustajainhuoneen täytevaalit, joihin kaikki

---

[6] Sosialistinen puolue pitää lähtökohtanaan historiallista materialismia, teoriaa luokkataistelusta ja tunnustaa proletariaatin diktatuurin välttämättömyyden. Puolueen syntyvaiheen erimielisyydet CKP:n kanssa koskivat lähinnä proletariaatin puoluetta ja sen toimintatapoja koskevia kysymyksiä. Tällä hetkellä Sosialistisessa puolueessa on voimia, jotka kutsuvat puoluettaan marxilais-leniniläiseksi puolueeksi. Sosialistinen puolue oli tarkkailijajäsenenä Moskovassa 1969 pidetyssä kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisessä neuvottelukokouksessa.

[7] Chilen sosialistisen puolueen pääsihteeri Carlos Altaminaro kuvasi tämän yhtenäisyyden perusteita keväällä 1971 pitämässään puheessa seuraavasti:
"Vuonna 1957 voittaen vuosien erimielisyydet ja hedelmättömät ideologiset riidat, loimme perustan lujalle ja murtumattomalle liitolle kommunistisen puolueen kanssa.
Tämän yhtenäisyyden teki mahdolliseksi kommunistisen puolueen omaksuma oikeudenmukainen ja perusteltu asenne ja toisaalta se, että meidän puolueemme, vastoin kuin läntisen pallonpuoliskon kapitalististen maiden sosialistiset puolueet, kykeni oikein tulkitsemaan vallankumouksellisen liikkeen ja työväenluokan todellisia etuja; se että puolue asetti proletariaatin ja maatyöläisten etujoukkojen yhtenäisyyden kaikkien ideologisten erimielisyyksien ja vanhojen hyökkäysten kaunan yläpuolelle, ei antanut minkään toisarvoisen murtaa tätä yhtenäisyyttä."
CKP:n keskuskomitean jäsen Carlos Cerda on puolestaan esittänyt, että voimakkaan, joukkoihin nojaavan sosialistisen puolueen olemassaolo "tekee välttämättömäksi ratkaista proletariaatin johtavan osuuden kommunistien ja sosialistien yhtenäisyyden pohjalta."

kolme rintamaa osallistuivat. FRAP:n ehdokas voitti selvästi.

Estääkseen vallankumouksellisten voimien ennakoidun menestyksen presidentinvaaleissa oikeiston päävoimat liberaalinen ja konservatiivinen puolue asettuivat Frein taakse; imperialismi siirsi kaikki voimavaransa tukemaan reformismia ja Eduardo Frei saavutti voiton.

Tämän suuren poliittisessa kentässä tapahtuneen muutoksen ydin oli siinä, että oikeistopuolueet menettivät perinteellisesti keskeisen asemansa maan poliittisessa elämässä. Tilalle tuli reformismi. Reformismin kautena 60-luvun puolenvälin jälkeen oikeistopuolueet lähes lakkasivat olemasta.[8]

CKP:n XIII edustajakokous. Lokakuussa 1965 CKP piti XIII edustajakokouksensa, josta muodostui erityisen merkittävä myöhemmän kehityksen kannalta. Kokous totesi luokkavoimien suhteissa tapahtuneiden muutosten ja kristillisdemokraattien valtaannousun vaativan uutta yleistä taktiikkaa, jonka ”on joka hetki helpotettava voimien uudelleenjärjestäytymistä työväenluokan ympärille imperialismia ja oligarkiaa vastaan tavoitteena sosialismiin suuntautunut anti-imperialistinen ja oligarkianvastainen vallankumous”. Edustajakokous määritteli aikaisemman peruslinjansa mukaisesti päävihollisensa olevan tänään niin kuin eilenkin imperialismin ja oligarkian.

Kristillisdemokratian ja Frein hallituksen roolista todettiin: ”Kristillisdemokratian tavoitteena on pelastaa Chilen kapitalismi ja estää kansan vallankumous ja sosialismin synty. Ainutlaatuista on se, että se ei yritä saavuttaa tätä päämäärää vanhoilla, avoimen taantumuksellisilla keinoilla, vaan moderneilla menetelmillä ja kielenkäytöllä, antaen erityistä painoa joukkotyölle, uudistaen osittain maan arkaaista rakennetta ja parantaen tiettyyn pisteeseen asti joidenkin kansankerrosten asemaa.”

Toisaalta edustajakokous näki Kristillisdemokraattisen puolueen kaksinaisen luonteen ja heterogeenisen luokkapohjan merkityksen: vaikka kristillisdemokratia ja sen hallitus ovat luonteeltaan porvarillisia ja niillä on ristiriitoja proletariaatin kanssa, on niillä tiettyjä ristiriitoja

---

8 Vuoden 1965 parlamenttivaaleissa liberaalinen ja konservatiivinen puolue saivat historiansa heikoimmat tulokset edellisen saadessa 7,5 % ja jälkimmäisen 5,3 % annetuista äänistä. Vuonna 1966 nämä puolueet yhtyivät Kansalliseksi puolueeksi, joka saavutti v. 1969 vaaleissa reformismin ajautuessa kiertämättömään kriisiin 20,8 % annetuista äänistä. Vuoden 1970 presidentinvaaleissa oikeiston ehdokas Alessandri sai 34,9 % äänistä.

myös imperialismin ja oligarkian kanssa. Sen kannattajakuntaan kuului runsain joukoin aidosti kansanvaltaisia ja jopa vallankumouksellisia voimia.

Heikentääkseen reformismissa piilevän porvarillisen ideologian vaikutusta puolue suunnitteli taktiikakseen *toiminnan yhtenäisyyden ja ideologisen taistelun linjan kansan keskuudessa.* Sen sisältönä oli yhdistää kansan enemmistö ja paljastaa reformismin todellinen luonne maareformin toteuttamisen, itsenäisen ulkopolitiikan, riippumattoman kuparipolitiikan ja työtätekevän väestön elinehtojen parantamisen puolesta käytävässä taistelussa.

Kommunististen, sosialististen ja kristillisdemokraattisten työläisten toiminnan yhtenäisyys sai ilmentymänsä voimakkaana ja yhtenäisenä lakkoliikkeenä, joka puhkesi pian Frein tultua valtaan. Juuri se, että CKP näki vihollista määriteltäessä ja toiminnan yhtenäisyyttä luotaessa ratkaisevan rajan kulkevan kristillisdemokraattien ja radikaalien halki, loi perspektiivin uudenlaisen, laajemman rintaman rakentamiselle.[9]

XIII edustajakokous ennakoi uusien voimien esiinmarssia: "Ristiriitojen syveneminen kansan enemmistön ja imperialismin välillä, ristiriidat, jotka nousevat porvariston itsensä keskuudesta ja laajojen keskiryhmien tendenssi nähdä sosialismi kaikkein oikeudenmukaisimpana hallitusvaltana *osoittaa mahdollisuuden, että yhdessä FRAP:n kanssa yhtyvät yhteiskunnalliseen taisteluun vielä tänään arvaamattomat sektorit,* joiden antia Chilen vallankumoukselle on mahdotonta edes kuvitella."

Taloudellisten ristiriitojen kehitys ja Frein reformistisen politiikan vararikko[10] johtikin eriytymiseen näiden puolueiden sisällä. Kristillisdemokraattisessa puolueessa kasvoi vasemmistosiipi, jonka piirissä kehittyi Frein re-

---

[9] CKP:n XIII edustajakokous totesi seuraavaa: "Toiminnan yhtenäisyyden kautta voidaan koko kansa saada liikkeelle, työläisjoukot, jotka äänestivät Allendea ja työläisjoukot, jotka äänestivät herra Freitä. Toisella puolella on oltava kansan ja toisella puolella taantumuksellisten. Näin ollen on avattava tie kaikkien edistyksellisten ja kansanvaltaisten voimien toiminnan yhtenäisyydelle, niiden, jotka ovat oppositiossa hallitusta vastaan tai niiden, jotka tukevat hallitusta taantumuksellisia voimia vastaan, joita on sekä hallituksessa että oppositiossa. Toisin sanoen on mahdollista edetä FRAP:n, Padenan, oikeistovastaisten kristillisdemokraattien ja radikaalien yhtenäisyyden tiellä imperialismia ja oligarkiaa vastaan, konservatiivien, liberaalien, radikaalien ja oikeistokristillisdemokraattien muodostamaa taantumuksellista sektoria vastaan. Tämä on politiikkamme keskeisimpiä piirteitä."

[10] Ks. *Soihtu 3/71,* ss. 46—49.

formismista poikkeavaa utooppista, mutta antikapitalistisia elementtejä sisältävää ideologiaa.[11]

Radikaalipuolueen vasemmistosiipi voimistui vuodesta 1967 saavuttaen enemmistön puolueen edustajakokouksissa. Vasemmistosiiven johtajan Alberto Baltran kannanotot ovat klassinen esimerkki ei-proletaaristen ainesten radikalisoitumisesta, työväenluokkaan kuulumattomien voimien tendenssistä nähdä sosialismin oikeutus. Hän totesi, että "proletariaatin ja keskikerrosten edut ovat objektiivisesti yhtäläiset" ja että "maailma marssii kiertämättömästi kohti sosialismia".

Sosialistien ja kommunistien erimielisyydet. Sosialistisen Puolueen näkemykset toiminnan yhtenäisyyden poliitiikasta ja uusien demokraattisten virtausten merkityksestä poikkesivat olennaisesti kommunistien kannasta.

Erimielisyydet tulivat konkreettisesti näkyviin mm. v. 1967 senaatin täytevaalien yhteydessä: kommunistit asettuivat kannattamaan vasemmistoradikaalien Baltraa oikeiston ehdokasta vastaan, mutta Sosialistinen Puolue kieltäytyi ehdottomasti Baltran tukemisesta. SP oli juuri pitämässään Chillanin puoluekokouksessa ilmoittanut hyväksyvänsä ainoastaan työväenpuolueiden muodostaman liiton torjuen yhteistoiminnan kristillisdemokraattien ja radikaalien minkä tahansa ryhmän kanssa. Tähän liittyivät puheet vaaleista "vain rajoittuneina toimintavälineinä, jotka ovat osa sitä poliittista prosessia, joka johtaa meidät aseelliseen taisteluun".

Puolueiden välisten erimielisyyksien selvittämiseksi oli jo v. 1966 aloitettu vuoropuhelu CKP:n ja SP:n välillä. Eräässä kirjeessään SP:lle CKP:n keskuskomitea totesi: "Kristillisdemokraattinen puolue on kokouma, jossa on edustettuna suurmaanomistajia, rikkaita yrittäjiä, pankkien edustajia, ammattitaitoista asiantuntijatyövoimaa ja myös, mikä on tärkeätä huomata, vaatimattomia kansan naisia, työläisiä ja pienviljelijöitä. Ongelma, toverit sosialistit, meidän ja teidän ongelma on, kuinka vapauttaa nämä naiset, työläiset ja pienviljelijät porvariston vaikutuspiiristä. Meidän nähdäksemme ei ole muuta tietä kuin ojentaa käsi heille, keskustella heidän kanssaan veljellisesti, saada heidät vakuuttuneiksi virheistään, yrittää irroittaa heidän mielistään porvarilliset ajatukset ja kai-

---

11 Puolueen vasemmistosiipi alkoi puhua 'kommunitaarisesta yhteiskunnasta', jonkinlaisesta yhteiskunnalliselle omistukselle perustuvasta yhteisöstä, joka kaikessa utopistisuudessaan kertoi, ettei Frein reformismi voinut muodostua koko puolueen ideologiaksi.

ken tämän sekä yhteiskunnallisiin uudistuksiin suuntautuvan yhteisen toiminnan kautta voittaa heidät FRAP:n näkökantojen taakse, osoittaa heille, että te ja me taistelemme heidän etujensa puolesta kaikkein johdonmukaisimmin. Ja että yhdessä olisimme voima, joka kykenisi muuttamaan todellisuudeksi vallankumoukselliset muutokset. Uskomme, näin ollen, että olisi virhe nähdä vain Kristillisdemokraattisen puolueen ja hallituksen luokkaluonne ja -tavoitteet eikä arvioida samaan aikaan sen sisällä vallitsevia ristiriitoja, esimerkiksi tosiasiaa, että samalla kun jotkut ajavat tiettyjä uudistuksia — riittämättömiä, mutta uudistuksia joka tapauksessa — toiset sabotoivat ja jarruttavat tätä toimintaa".

Kommunistit osoittivat, että toiminnan suuntaaminen koko kristillisdemokraattista liikettä vastaan hyödyttää vain imperialismia ja oligarkiaa ja totesi oikeisto- ja reformististen puolueiden sisällä vallitsevien vasemmistovirtausten olevan ilmiöitä, joilla objektiivisesti on juurensa chileläisen kapitalismin kriisissä ja reformismin vararikossa, ja joita ei siksi voi olla ottamatta huomioon liittolaispolitiikassa.

Puolue totesi kirjeessään SP:lle: "Halutaan tai ei, hajaannuksen ylläpitäminen kansanvaltaisten voimien keskuudessa hyödyttää imperialismin ja oligarkian aikeita. Ongelma on seuraava: joko luodaan yhtenäisyys tilanteen muuttamiseksi tai taantumus tulee käyttämään hyväkseen kansanvaltaisia voimia edustavia uusia liikkeitä".

Kansanrintaman synty. CKP:n näkemykset saivat vahvistuksen Kristillisdemokraattisen puolueen hajotessa v. 1969 ja Radikaalipuolueen karkottaessa keskuudestaan oikeistovoimat ja hakeutuessa yhteistyöhön FRAP:n kanssa. Näiden prosessien oikea ennakoiminen ja sitä vastaavan politiikan toteuttaminen vaikuttivat olennaisesti kuuden puolueen kansanrintaman syntymiseen, jonka tuloksena Salvador Allende saavutti voiton syyskuun 4. päivän 1970 historiallisissa presidentinvaaleissa.

Näin voidaan todeta, että CKP:n XIII:ssa edustajakokouksessaan ennakoima kehitys toteutui täsmälleen, eikä kansanrintamaa olisi koskaan syntynyt, jos kommunistien periaatteellinen ja todellisuuden tinkimättömälle analyysille perustuva poliittinen linja olisi horjunut. Toisin sanoen kommunistisen puolueen kyky tieteellisesti perusteltuun, marxilais-leniniläiseen politiikkaan oli eräs keskeisimpiä subjektiivisia tekijöitä, joka salli kehittyville ristiriidoille rakentaa uuden laajapohjaisen imperialismin ja monopolien vastaisen luokkaliiton.

2. KANSAN YHTENÄISYYSRINTAMAN POLITIIKKA KÄYNNISTÄÄ UUSIA TALOUDELLISIA JA POLIITTISIA PROSESSEJA

Kansan yhtenäisyysrintaman voitto loi kokonaan uuden tilanteen maan taloudessa ja poliittisessa elämässä. Hallitus alkoi toteuttaa ohjelmaansa osa osalta. Tässä luvussa tarkastelemme vaalivoiton jälkeistä taloudellista kehitystä, sen saavutuksia ja ongelmia sekä poliittisten ja luokkavoimien suhteiden muutosten luonnetta ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelussa lähdetään Arrayanin julistuksen taloudellisia ongelmia käsittelevistä luvuista.

Arrayanin julistuksen luvusta "Vuonna 1971 päästiin ohjelman toteuttamisessa ratkaiseviin tuloksiin"

"Vuonna 1971 päästiin ratkaiseviin tuloksiin Kansanhallituksen ohjelman toteuttamisessa. Maamme taloudessa suoritettiin syvällisiä rakennemuutoksia, jotka ovat ensimmäinen askel kohti sosialistista tuotantotapaa. Talouselämä elpyi ja taloudellinen kasvu oli niin voimakasta, että sitä sopii verrata historian parhaisiin kasvuvuosiin. Työttömyys väheni huomattavasti, ja uusi tulonjako lisäsi työläisten ostovoimaa ja kulutuskysyntää".

"Erinomaisiin tuloksiin on päästy yhteiskunnallisella rintamalla. Vuonna 1971 aloitettiin yli 100 000 asunnon rakennustyöt. Tämä on ennätysluku ja merkitsee yli 500 000 henkilön asunto-ongelman ratkeamista. Koulujen oppilasmäärä laajeni myös suuremmaksi kuin koskaan ennen. Teknillisiin ja ammattikouluihin otettiin oppilaita 38 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna; yliopistoissa lisäys oli 28 prosenttia. Chilen 6—14 vuotiaista kävi koulua vuonna 1971 yhdeksänkymmentäkahdeksan (98) prosenttia. Vuonna 1972 teknillisissä ja ammattikouluissa sekä yliopistoissa annettiin opetusta 250 000:lle nuorelle. Toisaalta maasta siirtyneiden ammatinharjoittajien ja tutkijoiden määrä väheni alle kolmannekseen siitä, mikä se oli perinteellisesti ollut. Monet ovat palanneet havaittuaan, että heillä on kotimaassa tärkeä tehtävä. Tämä on heidän vastauksensa meidän kehityspolitiikkaamme ja siihen, että jotkut taantumukselliset ammatinharjoittajat ovat katsoneet parhaaksi poistua maasta.

Kehitys on siis ollut suotuisaa, ja niinpä olemmekin voineet antaa työtä 200 000:lle uudelle työntekijälle. Tällä hetkellä Chilessä on 3 140 000 palkkatyöntekijää.

Yksikään maamme hallitus ei ole ensimmäisenä toimivuotenaan pystynyt tällaisiin saavutuksiin.

Yhteiskunta on jo ottanut valvontaansa maallemme elintärkeät tuotannon alat jotka ennen olivat imperialistien tai kotimaisten monopoliryhmien hallussa. Nämä alat ovat seuraavat: kuparin, raudan, salpietarin, hiilen ja teräksen tuotanto, pankkilaitos lähes kokonaisuudessaan sekä sementti-, rakennustarvike-, tekstiili- ja kalanjalostusteollisuuden suuret tuotantolaitokset. Olemme pakkolunastaneet 1 378 suurtilaa, lähes 2 700 000 hehtaaria, eli yhtä paljon kuin edellinen hallitus kuudessa vuodessa. Maanviljelijät, joiden asemaa reformilaki ei vielä ole uudistanut, saivat 58 prosenttia korkeamman tukiavustuksen kuin edellisenä vuonna.

Kansantuotteen kasvu oli vuonna 1971 lähes 9 prosenttia, ja teollisuustuotannon kasvu noin 13 prosenttia. Työttömyys väheni 8,3 prosentista 3,8 prosenttiin. Reaalipalkat kohosivat 20 prosenttia, ja palkkatyöläisten kulutuskysyntä kasvoi 13 prosenttia. Työläisten ja toimihenkilöiden osuus kansantuotteesta nousi 60 prosenttiin oltuaan sitä ennen 51 prosenttia. Hinnat nousivat huomattavasti vähemmän kuin vuonna 1970".

Arrayanin julistuksen luvusta "Taloudellisten ongelmien laatu ja rajoitusten luonne on muuttunut"

"Kuten poliittiset olosuhteet olivat erilaiset, myös tällä hetkellä vallitsevien taloudellisten ongelmien luonne ja rajoitusten laatu ovat erilaisia kuin vuonna 1971 annetut rajoitukset.

Talouspolitiikka, johon vuonna 1971 ryhdyttiin, joutui pakosta nojaamaan suurelta osin aikaisemman järjestelmän vääristymiin. Lähtien liikkeelle kuihtuneesta ja pysähtyneestä talouselämästä suoritettiin elvyttämistoimenpiteet osittain erityisohjelmin ja ennen kaikkea saattamalla aikaan nopea tulojen uudelleenjako, joko kohotti suuresti kysyntää ja työläisten ostokykyä. Laajan joutilaan tuotantokapasiteetin käyttöönotto oli tekijä, joka salli helposti tuotannon nopean kasvun ja teki mahdolliseksi yrityksille alentaa kuluja yksikköä kohti. Nämä loivat oivalliset olosuhteet onnistuneelle samanaikaiselle tuotannon ja kulutuksen kasvulle, työttömyyden vähentämiselle ja inflaation saattamiselle huomattavasti alhaisemmalle tasolle kuin edellisenä vuonna. Ulkomaankaupassa odotettiin myös suhteellisen rauhallista tilannetta, joka oli välttämätön epäsuhdan kysynnän ja tuotantokyvyn välillä. Elvyttämistavoite vaati julkisten menojen

lisäystä väistämättä vajauksellisissa rahoitusolosuhteissa. Kuitenkin tämän mahdollisesti inflaatiota aiheuttavat vaikutukset saatettiin kompensoida paremmalla tuotannolla ja mahdollisuuksilla säädellä rahallista laajentamista muussa finanssijärjestelmässä.

Tämän kaavan perushahmottelu luotiin kohtuullisella tarkuudella vuoden 1971 aikana. Siinä oli kuitenkin eräitä puutteita. Rahoitusvaatimukset ylittivät ennakkoarviot. Kupariyhtiöiden kieltäytyminen maksamasta osinkovelkojaan valtiolle, ulkomaisten lainojen saannin vaikeutuminen ja ulkomaisten piirien kieltäytyminen pidentämästä niiden maksuaikaa sekä kuparin hinnan voimakas lasku pakottivat käyttämään reservejä aikaisempien velkojen maksamisessa. Tilannetta vaikeutti tuonnin lisääntyminen 9,6 %:lla edellisvuoteen verrattuna. Näistä tekijöistä johtui joidenkin tuotteiden riittämättömät toimitukset, joskin huomattavasti korkeammalla väestön kulutustasolla kuin edellisenä vuonna.

Kansanhallituksen ottaessa vastaan tehtävänsä Chilessä oli esim. nautakarjan määrä sama kuin v. 1936, vaikka väestö oli kaksinkertaistunut samana ajanjaksona. Muutosprosessi, joka maassamme on alkanut, ei voi yhdellä kertaa ratkaista kaikkia jälkeenjääneen yhteiskuntarakenteen ongelmia. Näiden ja muiden ongelmien lisäksi Kansanhallitus on perinyt valtiokoneiston, joka on mukautunut ja jonka toimintarutiini suuntautuu kapitalistien etujen palvelemiseen. Tässä suhteessa on lisäksi huomattava valtion vähäinen valvonta jakelujärjestelmään nähden, mikä pitää paikkansa erityisesti suurimpiin välittäjiin nähden".

Kansanhallitus taistelee taloudellisten ongelmien voittamiseksi

Lainaukset Arrayanin julistuksesta osoittavat, että taloudellisella ja sosiaalisella alalla on saavutettu mainioita tuloksia. Kuitenkin on selvää, että voimakkaan rakennemuutoksen kuluessa toteutettuun talouspolitiikkaan sisältyy joukko kiperiä ongelmia, joiden ratkaiseminen Kansanhallituksella on tehtävänään.

Tuotannon ja tuonnin kasvun rakenne. Koska tulonjaon voimakkaaseen muuttamiseen suuntautuvan politiikan seurauksena kulutuskysyntä kasvoi voimakkaimmin nimenomaan kaikkein heikkotuloisimpien ryhmien kohdalla, suuntautui kysynnän kasvu kulutustarvikkeisiin,

ennen kaikkea ravintoaineisiin. Seuraavassa taulukossa esitetään teollisuustuotannon kasvun rakenne.

Teollisuustuotannon kasvu aloittain tammi-syyskuussa 1971 verrattuna vuoden 1970 vastaavaan jaksoon[12]

Kulutustavarat (sis. mm. ruoka-, juoma-, tupakka-, kenkä- ja vaateteollisuuden)	+ 15.0 %
Kone- ja metalliteollisuus	+ 0.7 %
Raaka-aineet (sis. mm. puuteollisuuden, mineraalien tuotannon ja metallin perusteollisuuden)	+ 3.1 %
Muut alat (sis. mm. paperi- ja selluloosa-, kumi- ja kemianteollisuuden, hiilen ja öljyn johdannaisia tuottavan teollisuuden	+ 13.5 %
Yhteensä	+ 10.2 %

Tuotannon kasvun voidaan todeta keskittyneen nimenomaan kulutustavaroiden osalle. Samansuuntainen ilmiö voidaan todeta myös tuonnin kohdalla. Syyskuuhun mennessä 1971 tuonti oli kasvanut edellisvuoteen verrattuna 14,3 %, mikä kasvu jakautui eri tuoteryhmien osalle seuraavan taulukon osoittamalla tavalla.

Joidenkin tuoteryhmien tuonnin kasvu tammi-syyskuussa 1971 verrattuna vuoden 1970 vastaavaan ajanjaksoon

Ruoka ja juoma	+ 65.0 %
Muut kulutustarvikkeet	+ 10.6 %
Koneet	—33.1 %
Kuljetusvälineet	+ 17.2 %

Kulutushyödykkeiden tuonti lisääntyi lähes 47 % pääomahyödykkeiden tuonnin vähetessä yli 33 %. Näin vuoden 1971 talouspolitiikan eräs keskeinen piirre, toimeentulominimin rajamailla elävän työtätekevän väestön elinehtojen voimakas parantaminen, suuntautui sekä tuotannon että tuonnin osalta tyydyttämään ennen kaikkea kansan välittömiä tarpeita eikä niinkään tuotannon pohjaa laajentamaan.

Investointipolitiikka. Vuoden 1971 aikana investoitiin teollisuuteen vähemmän kuin vuonna 1970. Tämä johtui ennen muuta yksityisen sektorin investointien supistumi-

[12] Commentarios sobre la situación economica. Universidad de Chile. Facultad de ciencias economias. Taller de coyuntura, tammikuu 1972. Muiden tässä luvussa esitettyjen taulukoiden lähde on sama.

sesta. Voimakkain kasvu oli asuntotuotantoon suunnatuissa sijoituksissa, mikä oli seurausta julkisen sektorin huomattavista laajennuksista.

Julkisen ja yksityisen sektorin rakennussuunnitelmat tammi-syyskuussa 1971 vuoden 1970 vastaavaan kauteen verrattuna[12a]

Yksityinen sektori:	1970	1971	ero %:ssa
Talousarvio milj. escudoa ..	836	586	— 30.0 %
Rakennettava kokonaispinta-ala tuhatta neliömetriä	1.387	788	— 43.2 %
Asuntojen lukumäärä	13.429	8.616	— 35.8 %
Julkinen sektori:			
Talousarvio milj. escudoa ..	243	1.802	+ 641.6 %
Rakennettava kokonaispinta-ala tuhatta neliömetriä	349	2.880	+ 702.2 %
Asuntojen lukumäärä	2.805	55.074	+1.863.4 %

Koneiden rakentamiseen suuntautuvat sijoitukset puolestaan vähenivät kokonaista 56 %.

Tarkasteltaessa tuotannon laajentamisen edellytyksiä vuonna 1972 ja sitä seuraavina vuosina voidaan todeta, että joutilaana olleen tuotantokapasiteetin jouduttua jo vuoden 1971 aikana melko täydellisesti käyttöön, edellyttää tuotannon jatkuva kasvu erittäin voimakasta investointitoimintaa.

Hallitus on tehnyt 70-lukua varten mittavia sijoitussuunnitelmia. Vuoteen 1976 mennessä sijoitetaan kupariteollisuuteen 100 miljoonaa dollaria, teräksen tuotanto kaksinkertaistetaan tällä viisivuotiskaudella, mihin tarvitaan 300 miljoonaa dollaria. Investointimahdollisuuksia tutkittaessa tullaan vuoden 1971 talouspolitiikan keskeiseen vaikeuteen: rahoituspolitiikan alijäämäisyyteen ja myöskin Chilen historian suurimpaan maksutaseen vajaukseen. Tähän liittyy myös se, että juuri vuodelle 1972 on keskittynyt lähes miljardi dollaria vanhoja velkoja maksettavaksi.

Vuoden 1971 budjetissa oli 12 miljardin escudon (n. 2.4 mrd. mk) vajaus, mikä oli 40 % koko budjetista.

12a Yksityisen sektorin luvut vastaavat suunniteltua rakentamista ja julkisen sektorin luvut jo aloitettua rakentamista. Huomattavaa on, että julkinen sektori ei ole päässyt tässä asetettuihin päämääriin mm. koska rakennustarviketeollisuuden kasvu ei kyennyt riittävällä tavalla vastaamaan valtavaan kysynnän lisäykseen. Sen vuoksi aloitettujen asunnonrakennustöiden valmistuminen on viivästynyt.

Tämän tarkoituksellisen vajauksen syynä olivat kansallistamiset ja valtavat kansan elinehtojen parantamiseksi suuntautuvat projektit.[13]

Maksutaseen vajaus vuoden 1971 lopussa oli yli 180 miljoonaa dollaria. Tähän vajaukseen oli kolme pääsyytä. Ensiksi kuparin hinta laski libralta (n. puoli kiloa) vuoden 1970 0,65 dollarista 0,49 dollariin vuonna 1971. Tästä syystä, vaikka kuparin tuotanto kasvoi vuonna 1971 n. 7 %, vähenivät kuparin myynnistä saadut tulot 23 %.[14] Toiseksi kulutuskysynnän tyydyttämiseksi kulutustarvikkeiden tuonti lisääntyi voimakkaasti. Kolmanneksi ulkomailta perinteellisesti saadut lainat ja sijoitusvarat vähenivät erittäin suuresti.

Tätä taustaa vasten on selvää, että Chilelle tuotannon jatkuvassa kehittämisessä on suurena ongelmana investointipääoman puute. Suurten sijoitusten välttämättömyys maksutaseen melkoisen vajauksen oloissa asettaa Kansanhallituksen todellisten ponnistusten eteen. Kun yksityisen sektorin investoinneissa on tapahtunut laskua ja hallitus joutuu jatkuvasti käyttämään suuria osia budjetista kansallistamisohjelmien toteuttamiseen, on pääomia olemassaolevan tuotantopohjan laajentamiseen äärimmäisen niukasti. Maatalouden sektorilla puolestaan oli kylvetty maa-ala vuonna 1971 2.5 % pienempi kuin vuonna 1970, mikä puolestaan ennakoi ruokatarvikkeiden tuonnin lisääntymistä.

Miten Kansanhallitus on ottanut haasteen vastaan ja miten se pyrkii muuttamaan tilanteen?

Ensimmäinen edistysaskel oli se, että hallituksen onnistui huhtikuussa 1972 neuvotteluissa nk. 'Pariisin klubin' kapitalististen jäsenmaiden kanssa pitkittää vuonna 1972 maksettavaksi lankeavien arvoltaan n. 900 miljoonan dollarin velkojen takaisinmaksuaikaa aina vuoteen 1981 asti.[15]

Kansanhallituksen esittämien tekijöiden joukossa, joiden avulla vaikeasta talouspoliittisesta tilanteesta tul-

---

[13] Esimerkkinä tällaisesta projektista on puolen litran maitoannoksen jakaminen ilmaiseksi joka päivä kaikille Chilen lapsille.

[14] Chile sai vuonna 1968 yli 70 % kaikista vientituloistaan kuparin myynnistä.

[15] Pariisin klubiin kuuluvat Ranska, Belgia, Kanada, Tanska, Espanja, Yhdysvallat, Saksan Liittotasavalta, Italia, Japani, Alankomaat, Iso-Britannia ja Sveitsi. Klubin kokouksessa Ranska ajoi melko voimakkaasti Chilen etuja Yhdysvaltojen ollessa alusta asti vastahakoinen. Eräs syy siihen, että nämä kapitalistiset maat varsin poikkeuksellisesti menivät näin pitkälle myönnytyksissään oli se, että juuri neuvottelujen aikana oli Santiagossa alkamassa UNCTAD III kokous.

laan selviämään erottuvat tärkeinä *työläisten aktiivisuuden lisääminen, uudistetun pankkijärjestelmän tuki, suhteet sosialistisiin maihin* ja *valtiollisen sektorin laajentaminen.*

Työläisten osallistumisen kohdalta voidaan todeta, että sen merkitys tuotannon katkeamattoman jatkumisen kannalta on ollut äärimmäisen tärkeä. Yritysten uuden hallinnon vakiinnuttaminen ja organisoiminen työmenetelmien jatkuvaan parantamiseen ovat tekijöitä, joilla tulevaisuudessa on mitä suurin tuotannollinen merkitys. Toistaiseksi ei vapaaehtoisen työn taloudellinen merkitys ole kovin suuri.[16]

Kaikki Chilen 27 pankkia olivat jo keväällä 1972 valtion kontrollissa. Kesällä 1972 oli suunniteltu toimeenpantavaksi pankkiuudistus, jossa nämä pankit yhdistettäisiin kolmeksi, tehtäviltään erikoistuneeksi valtiolliseksi pankiksi. Tämä sallisi pankkijärjestelmän tehokkaan ja suunnitelmallisen käytön Kansanhallituksen taloudellisten suunnitelmien toteuttamiseksi. Luotonantoa säätelemällä voi hallitus valvoa ja suunnata tuotantoa haluamallaan tavalla. Pankkijärjestelmän keskitetyllä ja suunnitelmallisella käytöllä on näin tavaton merkitys siirtymäkauden taloudessa.[17]

Kansanhallituksen tultua valtaan ei maailmanpankki eikä Inter-American Development Bank ole myöntäneet luottoja Chilelle. Siksi niillä lainoilla, joita Chile on saanut sosialistisilta mailta on keskeinen merkitys.

Esimerkkinä sosialististen maiden kanssa luotavien

---

16 *Soihtu 3/71:ssä* todettiin työläisten osallistumisesta lainaten *Monthly Review*-lehteä, että "kivihiilikaivosten seudulla, missä melkein 90 % työläisistä on kommunistien kannattajia, tuotanto on noussut heti kansallistamisen jälkeen". Tästä sitaatista voi saada sen kuvan, että tuotanto on noussut voimakkaasti nimenomaan vapaaehtoisen työn ansiosta. Kyseessä olevat Lota-Schwagerin kaivosten tuotanto nousikin n. 12 %. Työvoimaa on lisätty samana aikana 8,7 % joista suurin osa teknikkokuntaa, joten johtopäätöksiä on perin vaikea tehdä. Sunnuntaisin tehtävään vapaaehtoiseen työhön on osallistunut parhaimmillaan esim. Lotan yli neljästä tuhannesta työläisestä n. 600. Suurin merkitys vapaaehtoisella työllä lienee ollut salpietarikaivoksissa, joissa työläisten osanotto on ollut joukkomittaista.

17 Lenin toteaa kirjoituksessaan *Uhkaava katastrofi ja kuinka sitä vastaan on taisteltava*: "Vain silloin kun pankit on kansallistettu, voidaan päästä siihen, että valtio on selvillä, minne ja miten, mistä ja mihin aikaan miljoonat ja miljardit virtaavat. Ja pankkien, kapitalistisen liikevaihdon keskuksen, sen tärkeimmän akselin ja peruskoneiston valvonta tekisi todella eikä vain sanoissa mahdolliseksi järjestää koko talouselämän, tuotannon ja tärkeimpien tuotteiden jaon valvonnan."

kauppasuhteiden merkityksestä on kauppasopimus, jonka Chile solmi Neuvostoliiton kanssa kesällä 1972. Sopimuksen mukaan Neuvostoliitto sitoutuu kolmen vuoden aikana ostamaan 130 000 tonnia kuparia Chileltä.[18] Kuparista saatava hinta on puolta korkeampi kuin useissa tapauksissa kapitalististen maiden tällä hetkellä tarjoama hinta. Sopimuksen puitteissa Neuvostoliitto asettuu myös tukemaan Chilen teollisuuden kehittämistä ostamalla 87 miljoonalla dollarilla kupariteollisuustuotteita (mm. kaapelia). Tällä on suuri merkitys otettaessa huomioon, että Chile myi näitä tuotteita ennen ainoastaan 13 miljoonalla dollarilla vuodessa. Neuvostoliiton kanssa tehdyn sopimuksen lasketaan merkitsevän yksin v. 1973 n. 87 miljoonan dollarin voittoja Chilelle.

Aikaisemmin keväällä 1972 Neuvostoliitto myönsi Chilelle 260 miljoonan dollarin lainan, jonka maksuaika on 12 vuotta ja korko 2.5 %.

Valtiollisen sektorin kehittämisessä saatiin v. 1971 rohkaisevia tuloksia. Kansallistettu tekstiiliteollisuus lisäsi tuotantoaan useassa tehtaassa yli 30 %. Kansallistetun elektronisen teollisuuden tuotanto nousi yli 50 % ja sähköntuotanto yli 15 %. Tasapainoisesti ja voimakkaasti kehittyvä valtion sektori onkin se tekijä, johon talouden kehittäminen pitkällä tähtäimellä nojaa. Vuosi 1972 on kuitenkin vielä monopolien kansallistamisen aikaa ja tuloksia nähtäneen ennen kaikkea yksityisten tuotannonalojen saavutuksina.

Vuoden 1972 taloudellisessa kehityksessä on nähtävissä edellä kuvattujen tekijöiden mukanaan tuomia vaikeuksia, mm. inflaatio, johon ovat vaikuttaneet myös monet kansainväliseen hintakehitykseen liittyvät tekijät kuten esim. kuparin hinnan lasku entisestään. Laiton kauppa ja salakuljetus ovat paisuneet huomattaviin mittoihin virallisten hintojen pysyessä erittäin alhaisina. Siksi hallitus poikkeuksellisesti jo kesällä suoritti hinnankorotuksia, joiden vaikutukset kompensoidaan lokakuun alussa 1972 suoritettavilla palkkojen korotuksilla. Tavallisesti tämä tarkistus tapahtuu vuoden alussa.

Alkuvuoden taloudellinen kasvu oli varsin rohkaiseva tuotannon kasvettua tammikuussa 1972 ennennäkemättömät 21.7 % edellisen vuoden tammikuun tuotantoon verrattuna.

---

[18] Chilen kuparin suurimmat ostajat ovat Saksan Liittotasavalta 157 000 tonnia, Englanti 116 000, Japani n. 80 000 tonnia: ja Kiina 60 000 tonnia. Nämä ostot ovat v. 1972 sopimuksien mukaisia.

Luokkavoimien kehitys 4. 9. 1970 vaalien jälkeen

Vallankumoukselliselle prosessille tyypillinen luokkavoimien jatkuva rajankäynti on ollut merkillepantavaa myös presidentinvaalien jälkeen. Luokkavoimien massiivinen uudelleenjärjestäytyminen työväenluokan ympärille on saanut selvimmän ilmauksensa maaliskuun v. 1971 kunnallisvaaleissa, joissa kansanrintama ensi kerran saavutti ehdottoman enemmistön.[19] Kansanrintaman näissä vaaleissa saavuttama murskavoitto ajoi kristillisdemokraattien johdon hakeutumaan yhteistyöhön oikeistolaisen Kansallispuolueen kanssa. Puolueessa oli kuitenkin voimia, jotka vastustivat tätä kehitystä ja halusivat edelleen kehittää kristillisdemokratian oikeistolaisuudesta selvästi poikkeavaa roolia.

Heinäkuussa 1971 pidetyissä edustajainhuoneen täytevaaleissa Kristillisdemokraattinen puolue asettui ensi kerran avoimesti yhteistyöhön oikeiston kanssa. Puolueen kansallisessa neuvostossa joukko kansanedustajia vastusti turhaan tätä vaaliyhteistyötä. Yhdistyneen oikeiston kristillisdemokraattinen ehdokas voitti vaalit, mutta tästä voitosta tuli puolueelle kallis: muutamia päiviä vaalien jälkeen puolueesta erosi kahdeksan kansanedustajaa, koko nuorisojärjestön johto, tärkeimpien valtion laitosten korkeita virkamiehiä, yhteensä yli neljäsataa puolueen johtavissa asemissa ollutta jäsentä. Eronneet perustivat *Izquierda Cristianan,* Kristillisen vasemmiston puolueen, joka alusta lähtien nojautuen kristillisiin arvoihin asetti tavoitteekseen sosialismin ja pian perustamisensa jälkeen liittyi Kansan Yhtenäisyysrintamaan. Tämä oli Kristillisdemokraattisen puolueen toinen hajoaminen parin vuoden sisällä.

Samoihin aikoihin elokuun alussa 1971 pidettiin myös Radikaalipuolueen edustajakokous. Tässä kokouksessa käyty varsin sekava ideologinen keskustelu, jonka seurauksena puolue hajosi, heijasti selkeästi työväenluokkaan kuulumattomien kerrostumien kaksinaista taloudellis-poliitista luonnetta, niiden horjuvuutta ja epäjohdonmukaisuutta vallankumouksellisessa tilanteessa. Puo-

---

19 **Maaliskuun kunnallisvaalien tulokset verrattuna vuoden 70 presidentinvaaleihin olivat seuraavat:**

	presidentinvaalit 1970		kunnallisvaalit 1971	
Unidad popular	1.075.616	36,3 %	1.404.186	50,8 %
Kristillis-demokraatit	824.849	27,8 %	737.058	26,7 %
Kansallispuolue	1.036.278	34,9 %	619.861	22,4 %

lueesta erosi viisi senaattoria ja seitsemän kansanedustajaa muodostaen *Movimiento Radical Independiente de Izquierdan,* Vasemmiston radikaalin itsenäisyysliikkeen. Liikettä edustavat ministerit erosivat hallituksesta ja liike irrottautui Kansan Yhtenäisyysrintamasta. Se vakuutti pysyvänsä uskollisena UP:n ohjelmalle. Myöhemmin liike on kuitenkin ajautunut yhteistyöhön oikeiston kanssa.

Tammikuussa 1972 pidettiin kolmen läänin kongressin täytevaalit, joissa kristillisdemokraatit esiintyivät jo vakiintuneen käytännön mukaan oikeiston kanssa liitossa. Näissä vaaleissa Kansan Yhtenäisyysrintama koki selvän tappion.[20] Vaalitappion syistä on tässä yhteydessä tyydyttävä vain toteamaan, että oikeisto on kyennyt käyttämään tehokkaasti hyväkseen syvien yhteiskunnallisten muutosten välttämättä mukanaan tuomia kitkatekijöitä ja vaikeuksia ja että kansanrintaman joukkotyössä on ilmennyt tiettyjä heikkouksia.[21]

---

20 **Kansan Yhtenäisyysrintaman saamat äänimäärät presidentinvaaleissa 1970, kunnallisvaaleissa 1971 ja kongressin täytevaaleissa 1972, O'higginsin, Colchaguan ja Linaresin lääneissä**

	pres.vaalit 1970	kunnallisvaalit 1971 (maaliskuu)	täytevaalit 1972 (tammikuu)
O'higgins	40,5 %	52,9 %	49,3 %
Colchagua	30,9 %	45,1 %	41,7 %
Linares	30,4 %	46,7 %	41,4 %

21 Kommunistisen puolueen poliittinen toimikunta esitti vaalitappiosta ja sen syistä laajan arvion, joka joutui sittemmin julkisuuteen ja mm. oikeistolehti Mercurio julkaisi sen. Siinä todetaan mm:
"Kun menetimme Valparaison vaalit poliittinen komitea kiinnitti vakavaa huomiota välttämättömyyteen korjata kaikki heikkoudet, virheet ja riittämättömyydet Kansanrintaman ja hallituksen työssä kaikilla tasoilla. On välttämätöntä — sanoimme silloin — kehittää ja syventää työläisten ja kansan osallistumista yhteiskunnallisten muutosten suorittamiseen, voimistaa poliittista ja ideologista työtä vastustajien voittamiseksi, ryhtyä käytännöllisiin toimenpiteisiin byrokraattisuuden kitkemiseksi pois, paneutua mitä uutterimmin konkreettisten ongelmien selvittämiseen, taistella kaikkia ryhmäkuntalaisuuden ja ylimielisyyden ilmauksia vastaan, luoda tarvittava sosiaalinen kuri kaikkien niiden kesken jotka osallistuvat vallankumouksellisen prosessin toteuttamiseen selvittäen systemaattisesti ideologisia lähtökohtia vihollisen yrityksien murtamiseksi tuoda Kansanrintamaan sille vieraita ja vahingollisia asenteita ja asettamuksia.
Silloin olimme ainoa puolue, joka kykeni sanomaan sen ja pyrki toimimaan sen mukaisesti.
Tammikuun 16 vaalitulokset ovat osoitus siitä, ettei puolue, Kansan Yhtenäisyysrintama eikä hallitus ole kyenneet korjaamaan kylliksi toimintaansa poliittisen toimikunnan osoittamaan suuntaan."

Kesällä 1972 pidetyissä Coquimbon maakunnan täytevaaleissa kansanrintaman ehdokkaana ollut kommunisti vei selvän voiton oikeistolaisesta kilpailijastaan äänin 50 482—42 309.

Viimeaikainen kehitys on johtanut yhä selvempään polarisoitumiseen poliittisessa kentässä. Kristillisdemokraatit ovat liittoutuneet oikeiston kanssa ja kansa on jakautunut kahtia. Tämä saa yhä selvemmän ilmauksensa lähestyttäessä ensi vuoden maaliskuun ratkaisevia kongressivaaleja. Niihin on mahdollista osallistua kesällä hyväksytyn uuden vaalilain mukaan liittopuolueina. Laki edellyttää kutakin puoluetta tai liittopuoluetta esittämään vain yhden listan, jossa ehdokkaiden lukumäärä on sama kuin kongressiin valittavien edustajien määrä. Heinäkuussa Unidad Popular järjestäytyi vaaleihin liittopuolueeksi. Asemiensa turvaamiseksi Kristillisdemokraattinen puolue oli pakotettu yhtymään Kansallispuolueen kanssa liittopuolueeksi. Eduardo Frei asettuu Santiagossa samalle listalle entisen natsiaktivistin, Kansallispuolueen puheenjohtajan Onofre Jafran kanssa. Kristillisdemokraattisen puolueen johtaja René Fuentalba puolestaan tulee esiintymään samalla listalla Victor Carmen kanssa, miehen, joka on julkisesti lietsonut äärioikeistolaisia iskuryhmiä aseelliseen taisteluun. Chileläinen reformismi on lopullisesti paljastanut kasvonsa.

Hallituksen politiikka laajentaa Kansan Yhtenäisyysrintaman joukkopohjaa välikerrostumien piirissä

Seuraavassa tarkastellaan kahden Chilen välikerrostumiini kuuluvan ryhmän, pienten ja keskisuurten yrittäjien sekä pikkukauppiaiden poliittista käyttäytymistä suhteessa Kansan Yhtenäisyysrintaman hallitukseen ja sen politiikkaan.

Tämä on erityisen perusteltua siksi, että äärivasemmiston kansanrintamapolitiikkaan kohdistaman kritiikin eräs olennaisimpia piirteitä on juuri keskiryhmien kanssa toteutettavan liittolaispolitiikan mahdollisuuden kieltäminen. Samalla voidaan konkreettisesti todeta, miten yrittäjien ei-monopolistinen sektori reagoi Chilen vallankumoukselliseen prosessiin sen demokraattisessa vaiheessa.

Pienet ja keskisuuret yrittäjät. Kansan hallitus on eräässä lakiehdotuksessaan tarkentanut UP:n ohjelman mainitsemat kansallistettavat yritykset (suuret jakeluyritykset ja monopolit, strategiset teollisuusmonopolit) sellaisiksi, joiden pääoma on yli 14 miljoonaa escudoa.

Näitä yrityksiä Chilessä on 250. Ainoastaan ne tulevat kysymykseen kansallistamista suunniteltaessa. Lisäksi Chilessä on n. 34 000 pieneen ja keskisuuren yrityssektoriin kuuluvaa yritystä. Näistä n. 12 000 on järjestäytynyt. Suurin sektorin liitto on AMPICH, Chilen Keskisuuren ja Pienteollisuuden Liitto, johon kuuluu n. 8 000 yritystä. Toiseen suureen liittoon CONPIAan, Pienteollisuuden ja Käsityön Kansalliseen Liittoon kuuluu muutamia tuhansia yrityksiä.

AMPICH ei vuoden 1970 vaalien yhteydessä ottanut kantaa minkään ehdokkaan puolesta. Kuitenkin välittömästi vaalien jälkeen se aloitteellisesti otti yhteyttä Allenden hallitukseen, minkä tuloksena kehittyi hallituksen ja AMPICHin välinen yhteistyö, jonka puitteissa AMPICHilla oli mahdollisuus vaikuttaa hallituksen politiikkaan suhteessa pienyrityksiin.

Sittemmin AMPICHin suhtautuminen hallitukseen ja sen politiikkaan on muotoutunut johdonmukaisesti myönteiseksi sen ottaessa syksyn 1971 aikana useaan otteeseen kantaa Kansanhallituksen puolesta. Esim. kun syksyllä 1971 perustettiin FRENAP, Yksityisen Sektorin Kansallinen Rintama, jonka FOMENTO FABRIL, suuryritysten työnantajaliitto muodosti hallituksen vastaisen politiikan välineeksi, AMPICH kieltäytyi liittymästä tähän rintamaan ja on ilmaissut tavoitteekseen myös muiden pienyrittäjiä edustavien järjestöjen vetämisen pois FRENAPista.

AMPICH asettui samana syksynä tukemaan hallituksen nk. 'talouden kolmen alueen' lakiehdotusta, joka juuri sisälsi maininnan kansallistettavista 250 suuryrityksestä. Liiton puheenjohtaja totesi tuen perusteeksi sen, että se olisi taannut pienyrityksille vapautuksen monopolien puristuksesta.

Keskinäisen luottamuksen ja yhteydenpidon tuloksena allekirjoitettiin helmikuussa 1972 sopimus AMPICHin ja hallituksen välillä pienteollisuuspolitiikan suuntaviivoista.

Toinen sektorin liitoista, CONPIA on asennoitunut hallitukseen huomattavasti kielteisemmin. Se on FRENAPin jäsen ja jäi myöskin pientä ja keskisuurta sektoria koskevan sopimuksen ulkopuolelle ilmoittaen tosin myöhemmin mahdollisesti allekirjoittavansa sen. Kuitenkin sopimus, joka on asetuksen tapaan vahvistettu, koskee automaattisesti CONPIAa ja kaikkia sektorin yrityksiä. Sen keskeiset kohdat ja niitä seuraavat toimenpiteet voidaan esittää seuraavasti:

a) Luottopolitiikka. Aikaisemmin pienteollisuuden oli vaikeata saada luottoja, koska pankkilaitos oli johtavien

finanssiryhmien käsissä. Frein hallituskaudella vuosina 1967—1970 pienyritykset saivat vähän yli 3.000 luottoa, joiden arvo oli n. 330,5 miljoonaa escudoa.

Nyt tätä sektoria varten on luotu erityiset luottokanavat, joiden kautta v. 1971 alle vuodessa tämä sektori on saanut yli 5.300 lainaa, joiden arvo on n. 320 miljoonaa escudoa. Kansan hallitus on vajaassa vuodessa taannut sektorille saman verran luottoa kuin Frein hallitus neljässä vuodessa.

b) Veropolitiikka. Aikaisemmin verotus kohdistui raskaana pienyrityksiin ollen jopa 70—80 % voitoista. Hallituksen toimenpitein verotusperiaatetta on muutettu siten, että pienillä pääomilla toimivien yritysten verotusta on tuntuvasti lievennetty.

c) Edustus valtion toimeenpano- ja suunnitteluelimissä. AMPICHilla ja CONPIAlla on edustajansa kaikissa valtion suunnittelu- ja hallintoelimissä. Ne ovat edustettuina Kansallisessa Kehitysneuvostossa, ylimmässä suunnittelevassa ja neuvoa-antavassa elimessä, jota johtaa presidentti Allende. Tästä elimestä on sen sijaan karkoitettu FOMENTO FABRIL sekä suuryrityksiä edustava Teollisuuden ja Kaupan keskusliitto.

Tärkeitä ovat myös uudelleen organisoidun CORFOn, Tuotannon Kehittämisjärjestön[22] alakomiteat, teollisuudenalakohtaiset yksiköt, joissa suunnittelu ja eri teollisuudenalojen kehittämistä koskevat asiat käsitellään. Ne toteuttavat niinikään myös kansallistamiset omalla sektorillaan.

Kun kaikki eri sektoreita koskevat suunnitelmat käsitellään näissä elimissä pientuottajien edustus takaa vaikutusmahdollisuudet sekä jatkuvan tietoisuuden eri alojen kehittämissuunnitelmista, mikä kaikottaa sen epävarmuuden, joka ennen oli tyypillistä pienyrittäjien asemalle.

d) Suhde suuryrityksiin. AMPICHin puheenjohtajan Renato Onetton mukaan ennen pienyrittäjät joutuivat hankkimaan raaka-aineet välittäjämonopoleilta tai suoraan monopolituottajilta, jotka myivät raaka-aineet täysin omilla ehdoillaan. Monopolistisen sektorin kansallistamisen päästyä käyntiin on tilanteessa tapahtunut myönteisiä muutoksia. Ollessaan suuryritysten alihankkijoita sektorin yritykset joutuivat niinikään toimimaan toisen osapuolen ehdoilla.

Pien- ja keskisuuri jakelusektori. Sektoriin kuuluu 130 000 yritystä, joista 90 000 on järjestäytynyt Pienkauppiaiden kansalliseen liittoon, CCDE:n. Sen asenne hallitusta kohtaan ei ole ollut yhtä myönteistä kuin

[22] Ks. *Soihtu* 3/71, s. 43.

esim. AMPICHin, vaan se on CONPIAn tavoin epäröinyt yhteistyöhön ryhtymistä hallituksen kanssa ja on eräissä kysymyksissä esiintynyt yhteisesti jopa suurpääoman edustajien kanssa.

Chilessä kehittyy kuitenkin eräs hyvin tärkeä mekanismi, jonka kautta myös pikkukauppiaat tietoisesti osallistuvat taisteluun uuden talouden luomiseksi ja samalla monopoliporvariston sabotaashipyrkimyksiä vastaan. Tämä mekanismi on ns. JAP-järjestelmä, *Elintarvikkeiden ja hintojen valvontaneuvostot,* joka ulottuu kaikkiin kaupunginosiin. Sitä lähdettiin luomaan vuonna 1971, jolloin inflaatio uhkasi päästä valloilleen keinottelijoiden ja suurporvariston aktiivisen toiminnan seurauksena, mikä olisi vakavasti mitätöinyt työväen saamat palkankorotukset. JAP:n on järjestäytynyt paitsi yksityisiä kuluttajia, paikallisten korttelineuvostojen ja perheenäitien keskusten edustajia myös paikallisia pikkukauppiaita. JAP valvoo, että vastaava kaupunginosa saa riittävästi elintarvikkeita ja että ne markkinoidaan virallisin hinnoin. Kansalaisille JAP:ssa toimiminen merkitsee konkreettista taistelua omien elinehtojen puolesta.

Pikkukauppiaille JAP:n liittymisestä on myös hyötyä. Valtio on suhteellisen tehokkaasti valloittanut omille välittäjäyrityksilleen entisten yksityisten välittäjämonopolien asemia varsinkin elintarvikkeiden jakelussa. Kaikki JAP:in kuuluvat pienyritykset saavat valtion välittäjäyrityksiltä standarditukkuhinnoin laadullisesti taattuja tuotteita, joiden määrän on yleensä määrittänyt paikallinen JAP, mikä takaa niille varman menekin. Tällä tavoin pikkukauppiaat voivat entisen epävarmuuden sijaan olla varmoja toimeentulostaan.

Inflaation ja elintarvikkeiden puutteen lietsominen on ollut monopoliporvariston ja koko oikeiston keskeisiä mekanismeja hallituksen vastaisessa taistelussa, mikä heijastuu myös julkeissa hyökkäyksissä JAP-järjestelmää vastaan. Näin pienkauppiaille toiminta JAP:ssa merkitsee tietoista yhteistyötä hallituksen kanssa sekä myös taistelua oikeiston hyökkäystä vastaan.

Väliryhmien kaksinainen luonne ja tietoisuuden hajaannus näkyy myös pikkukauppiaiden kohdalla. Syyskuun alussa tänä vuonna Chilessä esiintyneiden mellakoiden eräs lähde oli mielenosoituksessa surmansa saaneen pikkukauppiaan kuolema, jota seurasi ammattitovereiden voimakkaita mielenilmaisuja, jotka jatkossa kasvoivat oikeiston tietoiseksi provokaatioksi.

3. ÄÄRIVASEMMISTON TEORIAT JA NIIDEN POHJALTA LÄHTEVÄ TOIMINTA TUKEVAT TAANTUMUSVOIMIEN PYRKIMYKSIÄ

Chilen Kommunistisen Puolueen poliittiseen toimintalinjaan 60-luvulla on olennaisesti kuulunut ideologinen ja poliittinen taistelu äärivasemmistoa vastaan, jota Chilessä edustaa ennen kaikkea MIR, Vallankumouksellisen vasemmiston liike. Tämän taistelun onnistumisen puolue katsoo olevan eräs niistä ehdoista, jotka ovat mahdollistaneet Kansan Yhtenäisyysrintaman voiton ja tähänastisen etenemisen.

Marxisti-leninisteille luotaessa poliittista toimintalinjaa kysymys vallankumouksen luonteesta on peruskysymys. Siitä määräytyy viime kädessä kuka on vallankumouksellisten voimien päävihollinen, mitkä yhteiskunnalliset voimat, luokat ja kerrostumat muodostavat sen luokkaliiton, joka osallistuu vallankumouksellisten tehtävien suorittamiseen. Näin määriteltäessä vallankumouksen luonne määritellään myös noudatettavan strategian ja politiikan perussuunta. CKP:n v. 1969 hyväksymä ohjelma määrittelee vallankumouksen luonteen ja strategian perussuunnan tämän päivän Chilessä. Nämä perusteet ovat lähes samassa muodossa olleet puolueen ohjelmassa jo 50-luvulta saakka.

"Chilen vallankumouksen luonteen määrää kiertämätön välttämättömyys vapauttaa maa sen vihollisista ja poistaa ne esteet, jotka ovat sen kehityksen tiellä. Näin ollen Chilen vallankumous on olemukseltaan ja tavoitteiltaan anti-imperialistinen, monopolien vastainen ja maatalouden rakenteet muuttava sekä suuntautuu kohti sosialismia."

Selonteossa XIV:lle edustajakokoukselle puolueen pääsihteeri Luis Corvalan perustellessaan tätä ohjelman kohtaa teki myös selvän rajanvedon äärivasemmistolaisiin näkemyksiin:

"Tähän liittyen meistä eivät tunnu vakavasti otettavilta, kylläkin puutteellista tieteellistä kuria osoittavilta, suunnitelmat, jotka haluavat antaa koko sille vallankumokselliselle prosessille, joka meillä on suoritettavanamme, sosialistisen luonteen. Chilessä tie kohti sosialismia käy anti-imperialististen ja oligarkian vastaisten muutosten kautta."

Äärivasemmiston näkemykset vallankumouksen luonteesta ja liittolaispolitiikasta

Ruotsalaisessa *Kommentar*-lehdessä julkaistu kirjoitus Chilestä kiteyttää MIR:n ja tyypillisesti myös Länsi-Eu-

roopassa esiintyvät uusvasemmistolaiset näkemykset Chilen vallankumouksen peruskysymyksistä ja samalla niiden eroavuuksista kommunisteihin nähden. "Tätä teoriaa vastaan on kääntynyt — paitsi MIR — suuri osa Sosialistisesta Puolueesta, mukaanluettuna koko sen johto. Perustana on teoreettinen ero: CKP:n käsitys on, että pääristiriita vallitsee imperialismin, latifundiojärjestelmän ja monopolipääoman ja toisaalta muun yhteiskunnan välillä. MIR ja Sosialistisen Puolueen vasemmistosiipi katsovat, että *pääristiriita vallitsee porvariston ja proletariaatin välillä* ja että proletariaatin luonnollisia liittolaisia eivät ole mitkään 'keskikerrostumat' vaan sen sijaan pienviljelijät, maatyöläiset ja nk. 'marginaaliryhmät', joita edustavat ennen kaikkea nk. 'pobladores'it', Chilen kaupunkien laitamien röttelökylien asukkaat. MIR ja SP:n vasemmisto eivät puhu *liittoutumisesta* keskikerroksien kanssa vaan näiden *neutralisoimisesta* taistelussa päävihollista vastaan ja väittävät, että taktiikka, joka lähtee *prosessin lujittamisesta* on tämän hetken tilanteessa samaa kuin perääntyminen. Offensiivi tai takaisinpaluu ovat ne vaihtoehdot, jotka ovat todellisuudessa olemassa — 'lujittamiseen' ryhtyminen johtaa ainoastaan siihen, että porvaristo lujittaa asemaansa ja ottaa aloitteen käsiinsä."[23]

Pääristiriidan määrittelyä vastaavasti MIR:n pääsihteeri Miguel Enriquez on esittänyt "Chilen vallankumouksen luonteen olevan *sosialistisen,* tämä on anti-imperialistinen ja antikapitalistinen samalla kertaa".[24]

Nojautuen Leninin määritelmään siitä, mitkä ovat poliittisen strategian tieteellisen perustelemisen ehdot: konkreettisen historiallisen tilanteen analyysi ja ennen muuta luokkavoimien suhteiden erittely, on nähtävissä edellä mainittujen asettamusten *epätieteellisyys,* niiden todellisuudelle vieras abstraktisuus, kohtalokas sokeus suhteessa niihin valtaviin muutoksiin joita chileläisessä yhteiskunnassa on tapahtunut. Lenin kehotti pitämään juuri luokka-analyysia lähtökohtana paljastettaessa äärivasemmiston fraseologian todellinen merkitys vallanku-

---

23 Stefan de Vylder: Chile, på väg mot socialism? *Kommentar 5—6/1972.*

24 Korostaessaan Chilen vallankumouksen yhtäaikaista anti-imperialistista ja antikapitalistista luonnetta, Enriquez haluaa tehdä eron nimenomaan kommunistien näkemykseen siitä, että vallankumouksellisessa prosessissa on päiväjärjestyksessä imperialismin ja oligarkian vastainen vaihe, joka ei sinänsä vielä ole antikapitalistinen.

mouksellisessa tilanteessa nähden sen ideologisen taistelun tärkeänä välineenä.[25]

Mihin johtopäätökseen tullaan eriteltäessä luokkasuhteiden kehitystä Chilessä viime vuosikymmenien aikana? Siihenkö, että proletariaatin ainoat liittolaiset ovat edelleen pientalonpojat ja slummien ryysyköyhälistö ja että vallankumous näin ollen on sosialistinen? Ajatus on mieletön. Niin Chilen taloudellisten ristiriitojen kehitys kuin suoranainen mullistus luokkien voimasuhteissa viime vuosikymmenen kuluessa ja tämän vuosikymmenen alussa osoittavat oikeaksi CKP:n ja Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelman johtopäätökset siitä, että Chilen vallankumouksellisessa prosessissa on nyt päiväjärjestyksessä imperialismin ja oligarkian vastainen vaihe: se on historiallinen välttämättömyys ja myös tärkeä edellytys sille, että sosialistinen vallankumous tulee päiväjärjestykseen.

Äärivasemmiston vallankumouksen luonteen määrittelystä seuraava keskeinen strateginen johtopäätös on koko *porvariston tarkastelu yhtenäisenä,* tahdoltaan homogeenisena proletariaatille vastakkaisena luokkana. Juuri tätä näkemystä Lenin arvosteli Venäjän porvarillis-demokraattisen vallankumouksen aattona osoittaen 'proletariaatin' ja 'porvariston' mekaanisen, historiallisen tilanteen erikoisuudet huomiotta jättävän vastakkainasettelun kestämättömyyden.[26]

60-luvulla chileläisen yhteiskunnan syvenevästä kriisistä nousseiden uusien aatteellisten ja poliittisten virtausten jättäminen tyystin huomiotta edellyttää lähes täydellistä sokeutta, niiden merkityksen vähättely taas kykenemättömyyttä nähdä näitä ilmiöitä aikakautemme

---

[25] "Jokainen vallankumous, jos se on todellinen vallankumous, on pohjimmiltaan luokkasuhteiden muuttumista. Ja sen vuoksi paras keino joukkojen tietoisuuden selventämiseksi — sekä niiden torjumiseksi, jotka petkuttavat joukkoja vannomalla vallankumouksen nimeen — on tarkastella nimenomaan minkälainen luokkasuhteiden muutos on tapahtunut ja tapahtuu kyseisessä vallankumouksessa." Lenin: Luokkasuhteiden muutos, *Kootut teokset* osa 25, s. 121.

[26] "Kerrassaan virheellistä on tekijän puhua tout court (ilman muuta) 'koko porvariston tahdosta', sillä demokraattisen kumouksen kauden erikoisuutena on juuri porvariston eri kerrosten tahdon erilaisuus, porvariston, joka on vasta vapautumassa absolutismista. Suurinta typeryyttä on puhua demokraattisesta vallankumouksesta ja rajoittua pelkkään ja yksinomaiseen 'proletariaatin' ja 'porvariston' vastakkainasetteluun, sillä tuo kumous merkitsee nimenomaan sitä yhteiskunnan kehityksen kautta, jolloin yhteiskunnan valtaosa on oikeastaan proletariaatin ja porvariston välimailla." Lenin: Sosialidemokratia ja väliaikainen vallankumoushallitus, *Kootut teokset* osa 8, s. 273.

perusluonteen ja imperialismin yleisen kriisin kolmannen vaiheen erityisluonteen taustaa vasten.

Tarkastelkaamme artikkelin näkemystä noudatettavasta strategiasta suhteessa keskikerrostumiin. Mitä tarkoittaa ajatus "keskikerroksien neutralisoimisesta" vallankumouksellisen prosessin kuluessa luokkaristiriitojen kärjistyessä äärimmilleen ja kehityksen edetessä hetkessä pitemmälle kuin ennen vuosikymmeniin? Mitä pelkkä "neutralisoiminen" voi olla tilanteessa, jossa imperialismi ja oligarkia tekee kaikkensa luodakseen väärää tietoisuutta, eristääkseen vallankumoukselliset voimat mahdollisista liittolaisistaan ja hajottaakseen Kansan Yhtenäisyysrintaman voimien yhtenäisyyden? Chilen poliittisen todellisuuden pintapuolinenkin tarkastelu osoittaa, että MIR:n puheet "neutralisoinnista" ovat silkkaa teoriaa, peitettyä kykenemättömyyttä käytännössä kohdata yhteiskunnallisen todellisuuden mukanaan tuomia ongelmia. Neutralisoinnilla on kyllä tärkeä sijansa marxilais-leniniläisessä poliittisessa käytännössä, mutta MIR käyttää sitä yleistäen ja abstraktisti, ulottaen sen käsittämään kokonaista valtavaa ja heterogeenistä kansan osaa, "keskikerrostumia", erittelemättä konkreettisesti eri luokkien, kerrostumien ja poliittisten voimien asemaa ja kehitystä. Mitä muuta todellakaan voi vallankumouksellisen prosessin kuluessa luokkavoimien jatkuvan uudelleenmuotoutumisen hetkinä olla teoretisointi "neutralisoimista" kuin porvariston horjuvien osien sysäämistä imperialismin ja monopoliporvariston leiriin?

Tämä on perustava kysymys. Äärivasemmiston objektiivinen merkitys on sen tendenssissä eristää työväenluokka sen potentiaalisista liittolaisista. Äärivasemmistosta muodostuu vastavallankumouksellinen voima, kun se vallankumouksellisen prosessin alkuvaiheessa, jonka olennainen sisältö on luokkavoimien ryhmittyminen yhä kiinteämmin työväenluokan ympärille, suuntaa toimintansa näitä horjuvia aineksia vastaan. Näin juuri MIR on tehnyt julistaessaan sosialistista vallankumousta ja suunnatessaan tulen myös pikkuporvaristoa vastaan. Niin se tekee vallatessaan pienyrityksiä ja pientiloja sekä sortuessaan provokaatioihin ja väkivaltaan.

Olemme aikaisemmin tarkastelleet tiettyjen keskikerroksiin kuuluvien ryhmittymien asemaa ja poliittista käyttäytymistä imperialismin ristiriitojen kärjistyessä ja pääpiirteissään koko sitä poliittista prosessia, joka teki Kansan Yhtenäisyysrintaman voiton mahdolliseksi. Ei todellakaan ole pienintäkään epäselvyyttä, etteikö noiden kerrostumien luonnollinen liittolainen ole työväenluokka

niin kuin Chilen vallankumouksen toteutettavissa oleva vaihe on monopolien ja oligarkian vastainen.

Valtiomonopolistinen kapitalismi ja sosialismi

Proletariaatin ja porvariston virheellistä vastakkainasettelua vastaa myös MIR:n käyttämä kapitalismin ja sosialismin *abstrakti vastakkainasettelu* sen tarkastellessa sitä, miten vallankumoukselliset voimat ratkaisevat tämän hetken käytännölliset tehtävänsä. Arvostellessaan Kansan Yhtenäisyysrintaman toimintaa ja ohjelmaa MIR on nostanut tunnuksen "valtiomonopolistinen kapitalismi tai sosialismi". Samaan tapaan tekivät 'vasemmisto'-kommunistit Venäjällä Lokakuun vallankumouksen jälkeen v. 1918 todeten maan olevan kehittymässä "valtiokapitalismin suuntaan".

Lenin selvitti näiden lähtökohtien virheellisyyden osoittaen, että yhteiskunnassa esiintyy siirtymäkaudella välttämättä taistelevien tuotantotapojen aineksia yhtäaikaisesti: "Tietääkseni ei ole ollut vielä sellaista henkilöä, joka ryhdyttyään tutkimaan Venäjän taloutta olisi kieltänyt tämän talouden olevan luonteeltaan siirtymäkauden taloutta. Yksikään kommunisti ei ole tietääkseni myöskään kieltänyt sitä, että sanat 'sosialistinen neuvostovalta' merkitsevät neuvostovallan päättäväisyyttä toteuttaa sosialismiin siirtyminen eikä lainkaan sitä, että uusi taloudellinen järjestelmä katsottaisiin sosialistiseksi. Mutta mitä merkitsee sana siirtyminen? Eikö se taloudesta käytettynä merkitse sitä, että kyseisessä järjestelmässä on *sekä* kapitalismin *että* sosialismin aineksia, osasia, palasia. Jokainen myöntää sen."[27]

Valtiomonopolistisen kapitalismin ja sosialismin välistä suhdetta Lenin eritteli jo ennen Lokakuun vallankumousta kirjoituksessaan *Uhkaava katastrofi ja kuinka sitä vastaan on taisteltava.* Siinä hän toteaa, että valtiomonopolistinen kapitalismi on sosialismin aineellista valmistelua, siihen johtava eteinen ja että vallankumouksellisdemokraattisessa valtiossa se merkitsee kiertämättömästi askelia kohti sosialismia. Polemiikissaan 'vasemmisto'-kommunisteja vastaan Lenin osoittaa ainoan tien etenemiseen Venäjän anarkistisessa kapitalismissa: "Venäjällä on nykyisin vallitsevana pikkuporvarillinen kapitalismi, josta sekä valtiolliseen kapitalismiin että sosia-

---

[27] Lenin: Vasemmistolaisesta lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta, *Kootut teokset* osa 27, s. 235.

lismiin johtaa *sama tie,* johtaa *saman* väliaseman *kautta,* jonka nimi on 'tuotantoa ja tuotteiden jakoa koskeva yleiskansallinen tilinpito ja valvonta'. Se, joka ei tätä ymmärrä tekee anteeksiantamattoman taloustieteellisen virheen joko siksi, ettei tunne tosielämää, ei näe sitä, mikä on olemassa, ei osaa katsoa totuutta suoraan silmiin tahi siksi, että rajoittuu 'kapitalismin' ja 'sosialismin' abstraktiin vastakkainasetteluun eikä syvenny ajattelemaan tämän meillä nykyään tapahtuvan siirtymisen konkreettisia muotoja ja astetta."[28] "Juuri sen vuoksi, että Venäjän nykyisestä taloudellisesta tilasta ei voida päästä eteenpäin, ellei kuljeta sen kautta, *mikä on yhteistä* valtiokapitalismille ja sosialismille (yleiskansallinen tilinpito ja valvonta) on toisten ja itsensä pelotteleminen 'kehityksellä valtiokapitalismin suuntaan' täydellistä teoreettista tolkuttomuutta".[29]

Juuri valtiomonopolistisen kapitalismin ja sosialismin asettaminen abtraktisti toisiaan vastaan on Chilen äärivasemmiston talousteoreettinen virhe.

Toisaalta aakkostotuus on se, että sosialismia ei voi olla ilman proletariaatin valtaa. Tällä hetkellä Chilessä on kuitenkin päiväjärjestyksessä sellaisen siirtymäkauden 'vallankumouksellis-demokraattisen valtion' luominen, josta voidaan edetä ainoastaan kulkemalla sosialismia kohti.

Kysymys vallasta ei kuitenkaan tee tyhjäksi sitä, että sosialismin edellytyksenä on suunnitelmallinen tuotanto-organisaatio ja valvontajärjestelmä, jonka luominen tiettyyn pisteeseen asti on mahdollista suosiollisten voimasuhteiden vallitessa jo ennen proletariaatin diktatuuria.

Offensiivi ja yhteenotto

Mitä *Kommentarin* kirjoittaja tarkoittaa sanoessaan, että "offensiivi tai takaisinpaluu ovat ne vaihtoehdot, jotka ovat todellisuudessa olemassa — 'lujittamiseen' ryhtyminen johtaa ainoastaan siihen, että porvaristo lujittaa asemaansa ja ottaa aloitteen käsiinsä"? Mitä tarkoittavat tuo mystinen 'offensiivi' ja 'prosessin lujittaminen'?

Tässä lausunnossa MIR:n arvioiden tapaan esiintyy jonkun oudon jo lopullisen yhteenoton odotus. Sen mu-

---

28 Lenin: Vasemmistolaisesta . . . s. 331.

29 Katso Lenin: Uhkaava katastrofi ja kuinka sitä vastaan on taisteltava, *Valitut teokset* osa 3, s. 124.

kaan yhteenotto on kiertämätön, sitä voidaan lykätä, mutta se tulee tapahtumaan ja aseellisen yhteenoton muodossa. MIR pitää aseellista taistelua välttämättömänä ja samalla taistelun korkeimpana muotona katsoen, ettei vallankumous ole mahdollinen ilman tätä ratkaisevaa yhteenottoa.

Chileläinen kommunisti Jorge Inzunza erittelee tätä äärivasemmistolaisten maanmiestensä asennetta: "Aseellisen väkivallan saarnaaminen, tulee se otetuksi huomioon tai ei, kun joukot eivät osallistu tuohon väkivaltaan, koituu aina taantumuksellisten hyväksi. Nuo sektorit julistavat sitä ja yrittävät saada sitä aikaan jopa joukkojen tahdon vastaisesti julistaen myös, että joka hetki suora aseellinen yhteenotto alistamiskoneiston kanssa on taistelun korkein, kehittynein muoto. Tämä on absurdia. Toiminnan vallankumouksellista luonnetta ei toki määrää sen väkivaltaisuus, aseellinen laillinen tai laiton, se määräytyy kun tutkitaan yhteiskunnan todellisuudessa tapahtuneet muutokset ja taisteluun osallistuvien voimien väliset voimasuhteet."

Ei ole niin, etteivätkö Kansan Yhtenäisyysrintaman puolueet pitäisi sisällissotaa mahdollisena, mutta ne eivät pidä sitä kiertämättömänä ja tekevät kaikkensa, ettei luokkataistelu puhkeaisi veriseksi aseelliseksi yhteenotoksi.

Työväenluokalla ja sen liittolaisilla on ollut niin paljon voimaa, luokkien voimasuhteet ovat olleet siinä määrin edulliset, että armeijan ollessa lojaali kansanrintamalle oligarkia ja taantumus eivät ole kyenneet turvautumaan aseelliseen väkivaltaan.

Väistämätöntä yhteenottoa odotellessaan MIR on toteuttanut 'offensiiviaan' mm. ryöstämällä pankkeja ja kauppoja, valtaamalla pienyrityksiä ja -tiloja päätyen avoimeen terroriin asti. Näyttää siltä, että MIR olettaa jatkuvan provokaation muodostuvan vallankumouksellisen toiminnan kimmokkeeksi.

Ketä tämä toiminta palvelee? Imperialismia ja kansan vihollisia tietenkin. Oikeisto pyrkii luomaan kaikinpuolista kaaosta ja saamaan aikaan väkivaltaisia yhteenottoja armeijan ja poliisikunnan saamiseksi Kansan Yhtenäisyysrintamaa vastaan. Tällainen yritys oli mm. puolustusvoimien komentajan René Schneiderin murha. MIR:n terroristinen seikkailupolitiikka on ollut tässä työssä taantumuksen objektiivinen liittolainen. MIR:n provokaatiopolitiikasta on muodostunut todella varteenotettava vaaratekijä äärioikeistolaisen *Patria y Libertad*-järjestön

(Isänmaa ja vapaus) ja muiden oikeistovoimien ryhtyessä syksyn alussa 1972 aktiiviseen hyökkäykseen.[30]

Mitä sitten merkitsee *Kommentarin* mielestä niin reformistinen prosessin lujittaminen, Se merkitsee vallankumouksellisen prosessin jatkumisen takaamista, tietyt konkreettiset uudistukset sisältävän yhteiskuntapoliittisen ohjelman, UP:n ohjelman tavoitteiden toteuttamista. Se on tähän mennessä merkinnyt kaivos- ja metalliteollisuuden, pankkilaitoksen ja suurtilojen kansallistamista ja tulee tämän ja ensi vuoden kuluessa merkitsemään maan tärkeimpien monopolien kansallistamista.

Jokainen ohjelman toteutuneista kohdista merkitsee iskua luokkavihollista vastaan. Chilen vallankumouksen kohtalo ei todellakaan riipu mistään maagisesta yhteenotosta hamassa tulevaisuudessa vaan siitä, miten jokapäiväisessä luokkataistelussa onnistutaan toteuttamaan Yhtenäisyysrintaman ohjelman tavoitteet.

Näitä tavoitteita ei ole saavutettu ilman kireää taistelua, ilman työläisten ja heidän järjestöjensä päättäväistä tukea hallitukselle ja oikeiston sabotaashin aktiivista torjuntaa. Vallankumouksellisen prosessin edetessä ja oikeiston aktivoituessa kansanjoukkojen aktiivinen osallistuminen vallankumouksellisten muutosten toteuttamiseen muodostuu yhä välttämättömämmäksi.[31]

---

30 Äärimmäisen havainnollisen kuvan siitä kuinka MIR:n toiminta on täydellisesti sopinut imperialismin suunnitelmiin, saa tarkasteltaessa nk. ITT:n (International Telephone and Telegraph Corporation) papereita, salaisia asiakirjoja, jotka pohjoisamerikkalainen lehtimies Jack Anderson paljasti. Näistä asiapapereista käy ilmi kuinka tuo amerikkalainen jättiläisyritys, CIA ja Yhdysvaltojen Chilen suurlähetystö yhdessä Chilen äärioikeiston kanssa pyrkivät estämään Allenden nimittämisen kongressissa ja sen osoittauduttua epätodennäköiseksi provosoimaan väkivaltaisuuksia ja vallankaappauksen. ITT:n papereissa todetaan mm:
"Pessimismistä huolimatta yritetään Frei ja/tai armeija saada liikkeelle Allenden pysäyttämiseksi. Samoin jatketaan yrityksiä provosoida äärivasemmisto väkivaltaisuuksiin, joka synnyttäisi sotilaallista interventiota vaativan ilmapiirin."
Käsitellessään Chilen puolustusvoimien komentajan René Schneiderin murhaa asiapaperit toteavat:
"Tarkkailijat arvelevat murhayirtystä joko 1) kostoksi Schneiderille, koska hän kieltäytyi kannattamasta suunnitelmia Freitä vastaan Allenden virkaan nimittämisen estämiseksi, tai 2) yrityksiksi nostattaa väkivaltaisia reaktioita äärivasemmiston piirissä. Jälkimmäistä pidetään epätodennäköisenä kommunistisen puolueen jyrkän kurin vuoksi."
Osa ITT:n papereista on julkaistu *Ydin 3/71:ssa.*

31 Arrayanin julistuksen keskeisimmät johtopäätökset liittyivät juuri joukkojen riittämättömän osallistumisen toteamiseen ja joukkotyön voimakkaan voimistamisen välttämättömyyteen:
"Yhtä mieltä oltiin myös siitä, että yksi tähän saakka noudatetun politiikan suurimmista puutteista on ollut kansanjoukko-

Tällä tavoin Kansan Yhtenäisyysrintama näkee sen luokkataistelun luonteen, jota Chilessä tänään käydään: se suuntautuu suunnitelmallisesti yhteiskunnan rakenteen vallankumoukselliseen muuttamiseen. MIR pitäytyy 'vallankumouksellisiin' tunnuksiin, kun sillä ei ole esitettävänään mitään ohjelmallisia tavoitteita. "Se petkuttaa joukkoja vannomalla vallankumouksen nimeen" (Lenin).

Kansan hallituksen rooli

Äärivasemmiston teesi siitä, että Chilen vallankumous on luonteeltaan sosialistinen johtaa myös vaaralliseen ja virheelliseen arvioon Kansan hallituksesta ja Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelman merkityksestä. MIR ei hyväksy UP:n ohjelmaa, koska se ei ole sosialistisen vallankumouksen ohjelma eikä näin ollen ymmärrä, että sen johdonmukainen toteuttaminen merkitsee vallankumouksellisen prosessin käynnistämistä. MIR puhuu Yhtenäisyysrintaman voitosta "tärkeänä taktisena voittona", jonka tuloksena sorrettujen luokkien taistelu voi saada uusia muotoja. Typistäessään Kansanhallituksen syntyyn johtaneen voiton merkityksen taktiseksi saavutukseksi, MIR kieltää Kansan hallituksen historiallisen roolin oligarkian ja imperialisminvastaisena hallituksena, joka suuntautuu sosialismin rakentamisen aloittamiseen Chilessä.[32]

---

jen riittämätön osallistuminen niihin tehtäviin, jotka kansan hallitus on ottanut suorittaakseen. Yhteistoiminnan puute on vaikea ymmärtää kun ottaa huomioon, että vallankumousprosessin lujittamiseen, kehittämiseen ja syventämiseen tarvitaan kansan enemmistön tuki, mikä taas merkitsee ei ainoastaan kansan keskuudessa suoritettavaa valistustyötä vaan kansalaisten aktiivisuuden virittämistä antamalle heille oma konkreettinen osuutensa kaikissa hallituksen saavutuksissa."

[32] Kansan Yhtenäisyysrintaman ja Kansanhallituksen roolista on myös Suomen äärivasemmisto esittänyt käsityksiään. Maolaisten lehti *Punakaarti 1/71* kirjoittaa: "Todellisuudessa Allenden hallitus ei kuitenkaan missään nimessä ole ilmausta siitä, että Chilessä valta olisi siirtynyt kansalle, vaan pelkästään Chilen kansallisen porvariston pyrkimyksistä itsenäistyä jenkki-imperialismin holhouksesta" (s. 23). "Ei ole liioiteltua sanoa, että liitossa Allenden kanssa se (CKP) muodostaa yhden maan taantumuksellisimmista tekijöistä" (s. 24). "Jos tutkitaan Allenden ja hänen hallituksensa ohjelmaa... sanoissa anti-imperialismia, kansallistamista kapitalisteille maksettuine korvauksineen, joitakin 'yhteiskunnallisia' toimenpiteitä. On ymmärrettävää, että kristillisdemokraatit lopuksi äänestivät Allendea... ja että Amerikan imperialistit yhtyivät leikkiin täydestä sydämestä" (s. 23). Punakaartin kirjoitus on paitsi vakava osoitus Chilen

Luonnehtiessaan hallituksen merkityksen pääpiirteeksi vain sen, että se sallii luokkataistelun kärjistymisen maassa MIR asettaa hallituksen ikäänkuin luokkataistelun ulkopuolelle. Näin se hämärtää myös Chilen työtätekevien tietoisuutta siitä, että Kansanhallituksen ja UP:n ohjelman puolustaminen on heidän omien luokkaetujensa puolustamista.

Työtätekevien ja kaikkien kansanvaltaisten voimien luottamuksen horjuttaminen hallitukseen nähden merkitsee avoimesti vastavallankumouksellista työtä, asettumista rintamaan kansan vihollisten kanssa. Tähän syyllistyvät MIR ja kaikki ne, jotka vähättelyllään murtavat kansan yhtenäisyyttä ja solidaarisuutta.

MIR:n ja taantumuksellisten toiminnan objektiivisesti sama merkitys on ilmennyt mm. palkkapolitiikassa. Hallitus nosti vuoden 1971 alussa palkkoja yli 50 % CUT:n, Chilen ammattiyhdistysten Keskusliiton kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti. Kun kaivos- ja metalliteollisuus ja valtaosa tekstiiliteollisuutta oli kansallistettu Kan-

---

yhteiskunnan ja historian heikosta tuntemuksesta myös karkea esimerkki lahkolaisen teoretisoinnin vakavista seurauksista johtopäätösten tasolla. Todetaanpa kirjoituksessa kaiken kukkuraksi, että "ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö jenkki-imperialistit tulisi suorittamaan aseellista interventiota Chileen heti, kun heidän tai chileläisten suuromistajien edut joutuvat uhatuksi" (s. 23). Epäselväksi tässä jää vain se, että toivooko Punakaarti jenkki-imperialistien interventiota vai onko se sitä vastaan.

Mutta tapahtumien kulun ohittaessa tylysti Punakaartin 'Chile-asiantuntemuksen' ovat opportunistit joutuneet etsimään uusia selityksiä Chilen tapahtumien luonteesta. *Punakaarti 9/72* kirjoittaa: "Imperialistit yrittivät kaikin keinoin estää kansallistamisen. USA katkaisi lainat, alkoi karhuta velkoja, rajoitti teollisuuskoneiden toimituksia, alkoi keinotella kuparin hinnalla maailmanmarkkinoilla jne. Chilen hallitusta ei pystytty lannistamaan, se on selviytynyt vuodessa omille jaloilleen. Kansa on yhdistynyt taistelussa maansa itsenäisyydestä vastustaessaan ulkopuolisten voimien sekaantumista sen sisäisiin asioihin". Tämä on täysin päinvastainen arvio samasta hallituksesta. Nyt on Punakaartin vaikeutena se, että se ei kykene näkemään niitä ongelmia, joita Chilen hallituksella on ratkottavanaan ja joita MIR ja muut Punakaartille läheiset liikkeet toiminnallaan ja arvioittensa horjuvuudella lisäävät.

Toisenlaista Chilen tapahtumien arvioinnin kyvyttömyyttä osoittaa SKDL:n puheenjohtaja E. Alenius (Kansandemokraatit, sosialismi, nuoriso, *Kansan Uutiset* 27. 8. 1972, s. 5): "Chilessä Kansan Yhtenäisyyden Liitto vastaa jossain määrin SKDL:ää, joskin on sitä olennaisesti laajempi". Ja edelleen: "Jos Chilessä olisi lähdetty siitä, että vain kommunistisen puolueen hallussa on sosialismin tie ja että muut saavat olla vain yleisdemokraatteja tai toimia sosialismin puolesta vain sen johdolla, tuskin Allende olisi tänään Chilen presidentti ja Chile avaamassa uusia teitä latinalaisen Amerikan sorretuille kansoille". Alenius luulee Chilen kansanrintaman olevan pelkästään sosialististen voi-

sanhallitus nosti tunnuksen tuotantotaistelusta: työtätekevien oli tuettava uuden talouden rakentamista antamalla entistä täydempi panoksensa työpaikoillaan.

Tässä tilanteessa MIR ja oikeisto-oppositiovoimat vaativat CUT:n ja hallituksen sopimia korotuksia huomattavasti suurempia palkankorotuksia ja sosiaalisia etuisuuksia, joiden toteuttamiselle ei ollut minkäänlaisia taloudellisia perusteita eikä edellytyksiä. Näiden vaatimusten luonne olikin ennenkaikkea hallituksen vastainen ja suuntautui tuotantotaistelun kehittymisen heikentämiseen.

Chilessä on tänään luokkataistelulla mitä selvin poliittinen sisältö, joka rakentuu sen ympärille voittaako vai häviääkö Kansanhallitus. Siksi työväenluokan pääasiallinen poliittinen tehtävä on taata sen voitto ja ohjelman toteuttaminen. Päinvastainen toiminta, hyökkäys hallitusta vastaan merkitsee työtä imperialismin ja taantumuksellisten hyväksi. Näin MIR on vastavallankumouksellisten voimien objektiivinen liittolainen.

---

mien yhteistyötä ja vetää sen nojalla johtopäätöksensä koskien SKDL:ää ja Suomen tietä sosialismiin: "Juuri SKDL voi olla tällainen liike. Erilaisten sosialististen voimien kokoamisen yhteen näenkin paljon enemmän SKDL:n suurena tehtävänä kuin yrittää olla pelkästään yleisdemokraattinen liike". Ellei kysymyksessä olisi SKDL:n puheenjohtaja tällainen sekasotku ei ansaitsisi käsittelyä, mutta nyt emme voi sitä välttää.
Ensiksi Chilen kansanrintama on kommunististen, sosialististen *ja* demokraattisten voimien imperialismin ja oligarkianvastainen *yhteistyöorganisaatio* ja luokkaliitto — ei yksin erilaisten 'sosialististen voimien' rintama kuten Alenius luulee. (Katso alaviite 9). Juuri tämän vuoksi Unidad Popular on voinut Chilen historiallisessa tilanteessa muodostua olennaisesti SKDL:ää laajemmaksi. Toiseksi minkään maan kommunistit eivät ole pyrkineet monopolisoimaan 'sosialismin tietä' kuten Alenius vihjailee, mutta ovat kyllä Aleniuksesta poiketen sitä mieltä, että imperialisminvastaisen taistelun ja sosialistisen vallankumouksen johtava voima voi olla yksin marxismi-leninismiin kamppailunsa perustava kommunistinen puolue. On toinen asia, että kommunistit näkevät välttämättömäksi luoda mahdollisimman laajan toimintayhtenäisyyden kaikkien sosialististen, demokraattisten ja rauhanvoimien kanssa yhteistä vihollista vastaan tapahtui se sitten SKDL:n tai jonkin muun organisaation puitteissa riippuen aina historiallisen tilanteen asettamista vaatimuksista ja mahdollisuuksista. Kolmanneksi Aleniuksella ei tunnu olevan minkäänlaista käsitystä Chilen sosialististen voimien (ks. alaviite 6) ja niiden yhteistyön historian luonteesta — tämä käy ilmi Aleniuksen pohtiessa SKDL:n 'suurta tehtävää'.
Punakaartin ja Aleniuksen yhteisenä ominaisuutena on perin heikko perehtyneisyys Chilen vallankumouksen ja Kansan Yhtenäisyysrintaman luonteeseen, ehtoihin ja opetuksiin. Molemmilla puutteet on palautettavissa dogmaattiseen haluun löytää omiin Suomen vallankumousta koskeviin virheellisiin luonnoksiin todisteita sieltä, mistä niitä ei ole löydettävissä.

4. POLIITTISTEN RISTIRIITOJEN KEHITYS

Arrayanin julistuksen luku "Suurten monopolien valta on heikentynyt, mutta taantumuksella on merkittäviä tukialueita ja sen aggressiivisuus kasvaa"

"Jokainen uusi edistysaskel ohjelmamme toteuttamisessa heikentää taantumusta, mutta ärsyttää sen samalla hyökkäämään yhä kiivaammin meitä vastaan. Tuolla aggressiivisuudella on syynsä. Oikeistolla on yhä huomattavan paljon taloudellista valtaa; eräiden suurten monopolien kansallistamisessa on viivytelty; meidän virheellisen ja leväperäisen toimintamme johdosta pääomanomistajilla on edelleen mahdollisuus suurten varojen käyttöön; kansallistetut ulkomaiset yritykset painostavat meitä.

Niinpä kansanhallitus vuoden 1972 alussa toteuttaa talouspolitiikkaansa oloissa jotka ovat monilta tärkeiltä piirteiltään erilaiset kuin vuoden 1971 ensimmäisinä kuukausina. Hallituksen aloittaessa toimintansa maamme taantumuksellisimmat piirit puolustautuivat miten taisivat ja toivoivat että tahtomme herpautuisi ja talousohjelman toteuttaminen jäisi kesken, että muutosprosessin periaatteellinen vallankumouksellisuus vesittyisi ja työmme rappeutuisi pelkäksi reformismiksi ja me ryhtyisimme innolla lujittamaan valtiokapitalismia, jota taantumus on aina osannut käyttää omaksi hyödykseen.

Nyt nuo taantumuksen toiveet ovat haihtuneet. Se toimii tilanteen mukaisesti ja yrittää jopa lietsoa kapinoita ainoana tarkoituksenaan kansanhallituksen talouspolitiikan romuttaminen hinnalla millä hyvänsä. Olemme myös todenneet ettei taantumuksen aggressiivisuus johdu ainoastaan kansanhallituksen ohjelman edistyksen aiheuttamasta katkeruudesta. Taantumuspiireissä kuin myös niitä edustavissa poliittisissa voimissa on henkilöitä jotka eivät pelkää ainoastaan muutoksia vaan myös tutkimusta kavalluksista ja muista väärinkäytöksistä, jotka hallitus on jo osittain julkistanut ja jotka siirretään oikeuslaitoksen ja asianomaisten hallintoelinten käsiteltäviksi.

Oikeisto kokonaisuudessaan tekee kaikkensa luodakseen sellaisen käsityksen että valta on niillä laitoksilla joita se hallitsee, erityisesti parlamentilla. Todisteena tästä on se kiihko, jolla oikeisto pyrkii supistamaan kansallisiin kehitysohjelmiin ja hallintoelimille osoitettuja määrärahoja aiheuttaen siten työttömyyttä, samoin myös se jääräpäisyys, jolla oikeisto loukkaa perustuslakia laatimalla siitä vääristeleviä tulkintoja, joiden so-

veltamisen perustuslakituomioistuin onneksi on estänyt, sekä halu rajoittaa tasavallan presidentin erikoisvaltuuksia esittämällä ministereitä vastaan syytöksiä, jotka ovat todellisia poliittisen raivotaudin ilmentymiä.

Hallituksen oppositio rappeutuu välistä eräänlaiseksi maan etujen vastaiseksi oppositioksi. Jotkut menevät vielä pitemmälle. He osallistuvat kapinan valmisteluun ja joskus myös itse kapinaan."

Taantumuksen vastarinta kovenee

Sen jälkeen kun oli käynyt selväksi ettei Kansanhallitus tingi Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelmallisista tavoitteista taantumus on käynyt laadullisesti uudentasoiseen hyökkäykseen, joka ilmenee niin laajamittaisena ja systemaattisena hyökkäyksenä parlamentissa kuin tämän vuoden syyskuun kaltaisina väkivaltaisina provokaatioina.

Vuoden 1970 syyskuun vaalivoiton jälkeen imperialismi ja taantumus loivat laajan salaliiton estääkseen Allenden nimittämisen marraskuussa kongressin täysistunnossa. Tämän epäonnistuttua samoin kuin vastavallankumouksellisten voimien yritys, puolustusvoimien komentajan René Schneiderin murhasta huolimatta, saada aikaan toivomansa vallankaappaus,[33] suuntautui taantumuksellisten voimien toiminta taloudellisen kaaoksen luomiseen. Tästä olivat eräinä esimerkkeinä Allenden valtaantulon molemmin puolin tiineinä olevien lehmien joukkolahtaukset ja karjan suurimittainen salakuljetus lihan puutteesta kärsivästä Chilestä.

Lähestyttäessä vuoden 1971 loppua keskeiseksi menetelmäksi muodostui keinotekoisen kulutustarvikkeiden puutteen luominen ja sen tehokas poliittinen hyväksikäyttö. Lokakuussa 1971 katosi markkinoilta esim. neskahvi. Oikeiston lehdistö ja tiedotusvälineistö nostivat valtavan hallituksenvastaisen kampanjan väittäen Kansanhallitukseen olevan vastuussa tämän tuotteen loppumisesta. Pari viikkoa myöhemmin löysivät valtion tarkastajat Graham-nimisen jakelumonopolin varastoista 60 tonnia nes-kahvia. Täysin sama tapahtui vuoden lopulla tupakan, kenkien ja joidenkin vaatetavaroiden kohdalla. Maaliskuussa 1972 hallituksen edustajat takavarikoivat viidestä eri kenkätehtaasta ja tukkukaupasta 47 000 paria eritoten koululaisille ja lapsille tarkoitettuja kenkiä, joita ei ollut saatavissa kylliksi myymälöistä.

---

[33] Kts. alaviite 30.

Kulutuksen voimakas kasvu aiheutti luonnollisesti vaikeuksia tyydyttää kaikilta osin kysyntää, mutta oikeisto käytti tätä tilannetta valheellisesti hyväkseen suoranaisen hysterian lietsomiseksi. Pisimmälle tässä kulutuskysynnän kasvun seurauksien ja markkinoiden sabotaashin poliittisessa hyväksikäytössä taantumus meni joulukuussa 1971 organisoidessaan nk. 'perheenäitien marssin", mielenosoituksen elintarvikkeiden puutetta ja hallitusta vastaan. Mielenosoituksen yhteydessä Kansallispuolueen nuorisojärjestö provosoi väkivaltaisuuksia, joka pakotti hallituksen julistamaan poikkeustilan Santiagossa, mikä puolestaan sai aikaan oikeiston raivokkaan kampanjan hallitusta vastaan. Kristillisdemokraattinen puolue nosti senaatissa perustuslaillisen syytteen sisäministeri Jose Tojaa vastaan, joka joutuikin eroamaan sisäministerin paikalta.

"Perheenäitien mielenosoituksen" perusteet joutuvat oikeaan valoon, kun tarkastellaan kulutuksessa tapahtuneita muutoksia vuoden 1971 aikana. Kulutus kokonaisuudessaan kasvoi n. 17 % ja esim. perinteellisesti erittäin niukan lihan kulutus 18 %. Kanan lihan kulutus vuoteen 1970 verrattuna kasvoi 44,7 % Suur-Santiagon alueella. Sen sijaan tulojen uudelleenjaon seurauksena kulutus epäilemättä jakautui huomattavasti tasaisemmin kuin ennen. Vuonna 1970 laskettiin korkeimpiin tuloluokkiin kuuluvien perheiden kuluttavan 180 kiloa lihaa vuodessa ja työläisperheiden keskimäärin 20 kiloa. Elintarvikkeiden ja hintojen valvontaneuvostojärjestelmän (JAP) keskeisimpiä tehtäviä on valvoa, että kaikki tietyssä kaupunginosassa asuvat perheet saavat osuutensa olemassa olevista elintarvikkeista, mikä merkitsee mm. sitä, etteivät rikkaat enää voi autoillaan kiertää rohmuamassa elintarvikkeita: tuotteiden oikeudenmukainen jako merkitsee kiertämättömästi yläluokan kulutusosuuden pienenemistä.

"Perheenäitien marssin" ytimen muodostivatkin "Providencian", Santiagon hienostokaupunginosan aristokraattirouvat, jotka — monet ensimmäistä kertaa kattila käsissään — huusivat: "Meillä on nälkä!"

Eräs taloudellisen kaaoksen luomisen keinoja on suoranainen välttämättömyystarvikkeiden tuhoaminen. Monopoliporvaristo on upotuttanut jokiin tai muuten tuhonnut mm. jauhoja ja lääkkeitä. Kohua herättänyt sabotaashi paljastui Rancaguan kaupungin lähellä maaliskuun alussa 1972, kun eräs maatyöläinen löysi 'Nestle'-merkkisiä tutteja erään joen pohjasta. Tutteja, jotka olivat olleet lopussa jo jonkin aikaa sekä Rancaguassa että Santiagossa, oli upotettu jokeen 150 000 kappaletta. Hieman

myöhemmin yllätti erään JAP:n jäsen Santiagon liepeillä kuorma-auton, joka parhaillaan tyhjensi vauvanruokaa sisältävää lastiaan jokeen. Taantumus yrittää vedota Chilen äitien herkimpiin tunteisiin.

Kamppailu perustuslaista

Vuoden 1972 alussa yhdistynyt oikeisto ryhtyi siihen saakka systemaattisimpaan ja suurisuuntaisimpaan yritykseensä katkaista Kansan Yhtenäisyysrintamalta mahdollisuudet ohjelmansa toteuttamiseen, yritykseen, joka on ajanut Chilen yhä ratkaisemattomaan perustuslailliseen kriisiin. Kaksi Kristillisdemokraattisen puolueen senaattoria Hamilton ja Fuentalba esittivät kongressille perustuslain muutosehdotuksen, jonka olennainen sisältö oli se, että se olisi riistänyt toimeenpanevalta vallalta sille kuuluvan laillisen oikeuden kansallistamisien suorittamiseen ts. valtion elimiä kiellettäisiin hankkimasta yksityisten tuotantolaitosten osakkeita. Edelleen ehdotukseen liittyi pykälä, jonka mukaan kaikki lokakuun 14 päivän 1971 jälkeen suoritetut kansallistamiset julistettaisiin laittomiksi, mikä käytännössä merkitsisi kansallistettujen yritysten palauttamisen entisille omistajilleen.[34] Lisäksi ehdotukseen liittyi kohtia jotka toteutuessaan vaikeuttaisivat olennaisesti maareformin suorittamista ja suojelisivat elintarvikkeiden hinnoilla keinottelijoita. Perustuslain muutosehdotus oli näin selväpiirteinen yritys siirtää valta pois toimeenpanevalta vallalta taantumuksen käsissä olevalle kongressille. Kongressin taantumuksellinen enemmistö hyväksyikin tämän ehdotuksen.

Chilen perustuslain mukaan kuitenkin presidentillä on veto-oikeus kongressin päätöksien suhteen ja helmikuussa Allende esittikin vetonsa ehdotuksen mainittuihin kohtiin. Talousministeri Vuscovic osoitti perustellessaan presidentin vetoja, että ehdotuksen tuleminen voimaan mer-

---

[34] Perustuslain muutosehdotuksen kaksi tärkeintä pykälää ovat seuraavat:
20 § "Mitään voimassa olevaa lakia siitä päivämäärästä lähtien, jona tämä perustuslain muutos tulee voimaan, ei voida tulkita eikä soveltaa siten, että se oikeuttaisi valtiota tai sen alaisia elimiä kansallistamaan, valtiollistamaan tai liittämään yhteiskunnalliseen sektoriin palveluksia tai hyödykkeitä tuottavia yrityksiä."
21 § "Julistaa mitättömiksi ja arvottomiksi valtion, siihen kuuluvien tai sen kontrollissa olevien elinten toiminta ja toimeenpannut tai solmitut sopimukset lähtien lokakuun 14 päivästä 1971, hankkia osakkeita... tarkoituksena kansallistaa tai valtiollistaa hyödykkeitä tai palveluksia tuottavia yrityksiä."

kitsisi CORFOLta osakkeenhankintaoikeuden epäämistä, joka sillä on ollut perustamisestaan saakka vuodesta 1936, jona aikana se ennen vuotta 1970 oli hankkinut osakkeita yli 80 sekayhtiöstä. Jonkun aikarajan asettaminen marraskuuhun 1971 osakkeen hankinnan laittomuuden määrittämiseksi kuvastaa vain opposition perusteiden ristiriitaisuutta. Tämän jälkeen kongressin taantumuksellinen enemmistö tulkitsi perustuslakia vielä siten, että sillä on oikeus edelleen pitää kiinni ehdotuksestaan sellaisenaan, vaikka perustuslaissa on mitä yksiselitteisimmin mainittu, että ehdotuksesta kiinnipitäminen ja sen hyväksyminen sen jälkeen kun presidentti on esittänyt vetonsa edellyttää kahden kolmasosan enemmistöä kongressissa. Tätä enemmistöä oppositiolla ei ole.

Hallituksen ratkaisuehdotuksena oli, että asian ratkaisu jätettäisiin perustuslakituomioistuimen päätettäväksi, jossa on kaksi oikeuslaitoksen edustajaa ja kolme senaatin hallituksen esityksestä nimittämää edustajaa. Kongressin oppositio katsoi kuitenkin, ettei ko. elimellä ole valtuuksia päättää kiistanalaisesta asiasta. Tämä puolestaan johtui ainoastaan siitä, että perustuslakituomioistuin oli aikaisemmin vastaavassa tilanteessa käsiteltäessä vuoden 1972 budjettia asettunut hallituksen kannan taakse. Hallitus taas puolestaan totesi, että Perustuslakituomioistuin itse on ainoa, joka pystyy määrittelemään toimivaltansa rajat.

Näin siis syntyi voimakas ristiriita toimeenpanevan ja lakia säätävän vallan välillä. Vielä heinäkuun puolivälissä tämä perustuslaillinen kriisi oli ratkaisematta, kun edustajahuoneen enemmistö ei ollut tunnustanut Perustuslakituomioistuimen oikeutta määrittää oman toimivaltansa rajoja tai kantaansa kriisin kohteena olevasta asiasta.

Yli puoli vuotta kongressissa kestänyt perustuslain yksityiskohtien erimielinen tulkinta kertoo selkeällä tavalla mistä on kysymys: perustuslaki ei ole mikään yhteiskunnan toimintaa ohjaava normi, tulkinnat sen pykälien hengestä on muuttunut poliittisen taistelun välineiksi. Kongressin enemmistö pyrkii ainoastaan ja vain estämään Kansan Yhtenäisyysrintamaa toteuttamasta ohjelmaansa ja on valjastanut lakiasäätävät elimet tämän päämäärän toteuttamiseen. Tämä ilmenee järjestelmällisenä hyökkäyksenä kaikkia niitä taloudellisia ja valtion organisaatiota koskevia toimenpiteitä vastaan, joihin hallitus on ryhtynyt uuden talouden rakentamiseksi.[35] Kansanhalli-

---

[35] Kongressi hylkäsi lain, joka suuntautui kansalaisten keskuudestaan valitsemien "korttelituomioistuinten" luomiseen alimmaksi oikeusasteeksi, se on hyökännyt voimakkaasti Elintarvik-

tus on puolestaan jatkanut päättäväistä toimintaa tavoitteittensa toteuttamiseksi täysin riippumatta kongressissa tapahtuvasta kriisikehityksestä.

Helmikuun 4 pnä 1972 CORFOn toimeenpaneva neuvosto julkisti listan 91 suuryrityksestä, jotka tulisivat kansallistettaviksi vuoden 1972 aikana. Näiden yritysten tuotanto kattaa 55 % Chilen koko teollisuustuotannosta. Nämä suuryritykset kuuluvat pääasiassa suurimmille finanssiklaaneille: Edwardsille, Yarurille, Saidille, Sumarille jne.[36] Kolme viikkoa myöhemmin CORFO aloitti tämän listan seitsemän ensimmäisen yrityksen osakkeiden hankinnan.

Hamilton—Fuentalban perustuslakimuutosehdotuksen keskeinen piirre on vaatimus lokakuun 14 päivän jälkeen kansallistettujen yritysten palauttaminen entisille omistajilleen. Kansallistettujen yritysten työläisten reaktio suuntautui voimakkaasti ja yksimielisesti näitä haaveita vastaan.[37]

Työläisten ja CUT:n, ammatillisen keskusjärjestön selvä ja jyrkän tuomitseva kanta Hamilton—Fuentalban esitystä kohtaan on mainio esimerkki siitä joukkotuesta, jota Kansanhallitus jatkuvasti saa ja joka ainoastaan mahdollistaa kansallistamisten jatkumisen oikeiston raivokkaan hyökkäyksen oloissa.

Parlamentin enemmistön vastavallankumouksellisuus on kuitenkin vakava este UP:n ohjelman johdonmukaiselle toteuttamiselle. Esimerkiksi Frein hallituksen aikoinaan säätämän maareformilain tarjoamat mahdollisuudet on tyystin käytetty loppuun jo kesällä 1972. Chilessä ei ole enää 80 perushehtaaria suurempia tiloja. Maareformin jatkaminen ja jaetun maan viljelykseen saattamisen edellyttävät tukitoimet vaatisivat ehdottomasti uuden maareformilain säätämistä. Sitä ei kuitenkaan säädetä niin kauan kuin parlamentissa on taantumuksellinen enemmistö.

Näin nähdään miten vaikeaa vallankumouksellisen oh-

---

keiden ja hintojen valvontaneuvostoja (JAP) vastaan, estänyt järjestelmällisesti kaikkien Kansan Yhtenäisyysrintaman ohjelmallisia tavoitteita tukevien lakialoitteiden hyväksymisen, pyrkinyt romuttamaan Kansanhallituksen tulo- ja menoarviot jne.

[36] Niiden 253 yrityksen osakkeista, joilla Chilessä on pääomaa yli 14 miljoonaa escudoa, omisti kymmenen suurinta osakkeenomistajaa 56 %. Nämä kymmenen osakkeenomistajaa kontrolloivat 90—100 % kansallistettavien yritysten pääomasta.

[37] Äärioikeiston pää-äänenkannattajan *El Mercurion* sivuilla eräs Chilen finanssioligarkian vaikutusvaltaisimmista jäsenistä Jorge Yarur hahmotteli jo valtansa palauttamista entisissä yrityksissään. Yarurin ennen omistaman pankin henkilökunta lähetti

jelman toteuttaminen on ennen kuin valta on työväenluokalla ja sen liittolaisilla. Samalla korostuu maaliskuun 1973 parlamentin vaalien merkitys. Mikäli UP voittaa, voi vaaleilla olla ratkaiseva merkitys työväenluokan ja sen liittolaisten taistelulle vallan valtaamiseksi ja samalla koko vallankumoukselliselle prosessille.

Chilen monopoliporvaristo ja äärioikeisto on peloissaan todetessaan, että Kansan Yhtenäisyysrintama on kyennyt torjumaan sen hyökkäykset ja joukkoihin nojautuen toteuttanut tinkimättä ohjelmaansa. Perustuslaillinen kriisi on kaikella todennäköisyydellä päättynyt monopolien kannalta umpikujaan ja hallitus toteuttaa kaikella voimalla kansallistamisohjelmaansa.

Maaliskuun vaalit lähenevät. Vastavallankumoukselliset voimat ovat havainneet, etteivät ne enää kykene käyttämään kongressia hyväkseen vallankumouksellisen prosessin pysäyttämiseksi. Ja epätoivoissaan taantumus turvautuu siihen, mikä on jäänyt jäljelle; väkivaltaan ja kaaoksen lietsontaan. Syyskuun voimakkaat yhteenotot ovat tästä selkeänä ilmaisuna. Luokkataistelun vääjäämätön kiristyminen on suoranainen seuraus Kansan Yhtenäisyysrintaman vallankumouksellisen työn johdonmukaisuudesta.

---

entiselle herralleen vastauskirjeen, jota El Mercurio ei koskaan suostunut julkaisemaan. Tuossa kirjeessään työntekijät toteavat mm:

"Kysymme teiltä:

Oletteko unohtanut herra Yarur, että juuri me työntekijät yksimielisesti otimme pankin käsiimme vaatiaksemme lähtöänne? Sattumaltako vain pyritte siihen, että unohtaisimme nälkäpalkan, jota meille maksoitte, ja joka nyt on lisääntynyt tavalla jota ei olisi voinut edes kuvitella aikana, jona te hallitsitte pankkia, aikana, jona saadaksemme edes hivenen enemmän kuin mitä laki määrää meidän oli oltava kuukausia lakossa.

Luuletteko, että se despoottinen kohtelu, joka oli meidän osanamme panee meidät ikävöimään paluutanne?

Luuletteko, että sorto, joka maksoi meille 245 toveria vuoden 1966 lakon jälkeen oli meille mieleen?

Luuletteko, että haluamme jälleen kunnostaa teille loisteliaan ravintolanne kultaisine ruokailuvälineineen, mahonkipöytineen ja marmoripatsaineen, ravintolan joka vei tilaa kokonaisen kerroksen?

Luuletteko, että lähetämme lapsemme pois Cuna-salista jotta ruokahalunne olisi kuin ennen?

Miettikäähän tarkkaan herra Yarur. Teillä ei ole mitään mahdollisuuksia palata pankkiin.

Ensiksikin, koska oikeudenmukaisuus, kaikki perusteet ja laki ovat puolellamme.

Toiseksi, koska tämän yrityksen työntekijät, murtumattoman yksimielisinä, eivät tule koskaan sallimaan teidän paluutanne tänne.

Banco de credito e inverciones'in koko henkilökunta"

Vaikka Kansan Yhtenäisyysrintaman puolueet ja ryhmittymät taistelevat rauhan, edistyksen ja sosialistisen Chilen puolesta, on kansan vihollisten väkivaltainen aggressio ja vastavallankumouksellisten voimien yhä ilmeisempi suuntautuminen aseelliseen toimintaan pakottanut Chilen kommunistisen puolueen aloittamaan järjestäytymisen puolustautumista ja vastaiskua varten, minkä puolue avoimesti syyskuun levottomuuksien yhteydessä totesi.

Korkeakoulukamppailun peruskysymykset II*

Yrjö Engeström, Reijo Miettinen, Juhani Solantaus

Korkeakoululaitoksen kehittämislain uudistaminen

1. Mikä on kehittämislaki?

Huhtikuussa 1966 hyväksyttiin eduskunnassa laki korkeakoululaitoksen kehittämisestä vuosina 1967—1981. Kehittämislaki on itse asiassa suomalaisen korkeakoululaitoksen ensimmäinen 15-vuotiskehittämissuunnitelma, joka vasta pitkähkön harkinnan jälkeen päätettiin saattaa lain muotoon sen sitovuuden takaamiseksi.

Keväällä 1971 Karjalaisen II b-hallituksen ohjelmaan liitettyyn ns. puoluesihteerien muistioon sisältyi maininta korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön tarkistamisesta. Niinpä opetusministeriössä asetettiin viime keväänä kolmijäseninen virkamiestyöryhmä [18] jonka tehtäväksi annettiin esityksen valmisteleminen kehittämislain uudistamiseksi. Ministeriö on antanut julkisuuteen tiedon, jonka mukaan lain tarkistamistyö on loppuvaiheessa ja syksyn alussa on odotettavissa uuden kehittämislakiluonnoksen tulo lausunnoille ja keskusteluun.

SOL ja yleensä demokraattinen opiskelijaliike ovat tunteneet tuskin nimeksikään kehittämislain syntyprosessia, sen lähtökohtia ja teknisiä heikkouksia. Näin ollen ei ole myöskään oivallettu lain suurta merkitystä korkeakoulujen kokonaiskehityksen kannalta. Kehittämislain kytkennät hallinnonuudistukseen ja tutkinnonuudistukseen sekä opetusministeriön pyrkimys lain tarkistamiseen

---

* Kirjoituksen ensimmäinen osa on julkaistu Soihtu 4/72:ssa. Siinä on luotu lyhyt katsaus suomalaisen korkeakoulupolitiikan historiaan ja tarkasteltu yksityiskohtaisesti korkeakoulujen sisäisen hallinnon uudistamisesta käytyä kamppailua vv. 1968—1972. Siinä osoitetaan myös demokraattisen opiskelijaliikkeen lähimmät tehtävät demokraattisen hallinnonuudistuksen toteuttamiseksi.

18 Työryhmän puheenjohtajana on Keskustapuolueen johtava korkeakoulupoliitikko osastopäällikkö Jaakko Numminen, muina jäseninä tiedetoimiston päällikkö Markku Linna ja suunnittelu- ja tutkimustoimiston päällikkö Seppo Kiiskinen.

ilman että tätä tarkistamista liitettäisiin laajempaan korkeakoulupolitiikan linjaa ja ohjelmointia koskevaan suunnitteluun ja keskusteluun tekevät kehittämislain tuntemuksen erityisen välttämättömäksi tällä hetkellä.

Kehittämislain mukaan tulee Suomessa olla v. 1981 vähintään 60 000 opiskelijapaikkaa, jotka jakautuvat lain neljän pääalan kesken seuraavasti:

I PÄÄALA	liikuntatiede human. tieteet oikeustiede yhteiskuntatieteet kauppatiede teologia	vähintään 20 000 opiskelijapaikkaa
II PÄÄALA	luonnontieteet maat. metsätieteet	vähintään 15 000 opiskelijapaikkaa
III PÄÄALA	tekniset tieteet	vähintään 11 000 opiskelijapaikkaa
IV PÄÄALA	lääketiede	vähintään 6 000 opiskelijapaikkaa

Jäljelle jäävät 8 000 opiskelijapaikkaa on lain mukaan varattu käytettäväksi vuoden 1970 jälkeen ilmenevien tarpeiden mukaan.

Opiskelijapaikan laki määrittelee seuraavasti: "Opiskelijapaikalla tarkoitetaan tässä laissa yhtä täyspäiväopiskelijaa kohti yliopiston tai korkeakoulun työskentelyä varten tarvittavien opettajavoimien, opetus-, tutkimus- ja hallintotilojen ja muiden osatekijöiden muodostamaa laskennallista yksikköä."

Lain toimeenpanoasetuksella (annettu 24. 8. 1966) säädetään kuinka paljon tilaa ja opettajavoimia tulee laissa mainituilla pääaloilla olla opiskelijapaikkaa kohti vuoden 1981 loppuun mennessä. Asetuksessa määritellään, montako päätoimista opettajaa ja kuinka paljon tilaa kerrostilaneliöinä ilmaistuna tulee opiskelijapaikkaa kohden olla mainittuna vuonna.

	opettajaa/ opisk.paikka	kerrosalaa/ opisk.paikka	opettajaa/ opiskelija	kerrosalaa/ opiskelija
I PÄÄALA	1/12	5 m²	1/18	3.3 m²
II PÄÄALA	1/8	25 m²		
III PÄÄALA	1/8	25 m²		
IV PÄÄALA	1/6	25 m²		

Näiden tavoitteiden vähittäiselle saavuttamiselle on asetuksessa annettu aikataulu.

Kehittämislaki on epäilemättä saanut tietyn suhteellisen tasaisen kasvun opiskelijapaikkojen ja resurssien kehityksessä. Se on estänyt valtiovaltaa mielivaltaisesti supistamasta ja laajentamasta korkeakouluille suunnattuja rahamääriä vuotuisten suhdanteiden mukaan. Mutta tämä ei merkitse, että kehittämislain perusteet ja sisältö olisivat välttämättä järkiperäisellä ja kansan etujen mukaisella pohjalla.

2. *Miksi kehittämislaki syntyi?*

Suomi oli v. 1961 liittynyt Eftaan. Kapitalistinen integraatio oli muuttunut todellisuudeksi ja suomalainen suurpääoma alkoi kytkeä kansainvälisen kilpailukyvyn kaikkivoivan vaatimuksen myös koulutusjärjestelmän kehittämiseen.

Kehittämislain synty ajoittuu tilanteeseen, jossa arkaais-humanististen yliopistomiesten maailmankuva törmäsi yhteen uuden, valtiomonopolistisen kapitalismin objektiivisia kehitysvaatimuksia vastaavan ajattelutavan kanssa. Vanhaa ajattelua edusti Suomalaisen komitea, uutta presidentin nimittämä Ketosen työryhmä. Syy, joka johti Suomalaisen komitean syrjäyttämiseen, liittyy komitean perusteettomiin ja ennen kaikkea maamme suurpääoman kannalta suorastaan haitallisiin suosituksiin. Vanhassa yliopistoihanteessaan pitäytyvä komitea ei kyennyt muuttamaan yliopistokoulutuksen rakennevinoutumaa, jonka ydin on humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen valtava ylimitoitus ja teknisen alan jälkeenjääneisyys.

Oli itsestään selvää, etteivät valtiomonopolistisen kasvupyrkimyksen edustajat voineet hyväksyä tällaista. Kapitalistisen integraation vaatimukset, OECD:n piiristä lähteneet suositukset, syvemmin koko tieteellis-teknisen kehityksen uusi vaihe ja kiristyvä kilpailu sosialistisen ja kapitalistisen maailmanjärjestelmän välillä, pakottivat myös suomalaisen porvariston kiinnittämään en-

tistä voimakkaammin huomionsa koulutuksen ja tutkimuksen merkitykseen taloudelliselle kasvulle. Suomalaisen komitean työ oli tältä kannalta haitallinen, ja siksi oli turvauduttava hätävarjeluun. Presidentti nimitti Ketosen työryhmän, jonka lähtökohdaksi määriteltiin kansainvälisen kilpailukyvyn vaatimusten huomioonottaminen ja jonka tehtävämäärittely oli avoimesti päällekkäin Suomalaisen komitean tehtävän kanssa. Ketosen työryhmä nimitettiin helmikuun alkupäivinä 1965, lähes kaksi kuukautta ennen kuin Suomalaisen komitean I osamietintö tuli julkisuuteen. Päätöksiä tekevissä piireissä tiedettiin jo varsin hyvin, mihin Suomalaisen komitea oli päätynyt.

Ketosen työryhmän parissa kuukaudessa valmistuneessa muistiossa *Tiede ja ylin opetus tulevien vuosien Suomessa*[19] on sävy ja lähtökohtien muotoilu aikaisemmasta poikkeava. Otteessa heijastuu näkemys korkeakoululaitoksesta tehokkaana tuotantolaitoksena ja liikeyrityksenä, joka stimuloi taloudellista kehitystä nimenomaan kansainvälisessä mitassa, yhdentyvän kapitalistisen Euroopan puitteissa.[20]

Uuden lähtökohdan esilletuonti onkin kaikki, mihin Ketosen työryhmä pystyi. Siltä puuttuivat täydellisesti edellytykset periaatteittensa tekniseksi toteuttamiseksi, niiden muuttamiseksi toteuttamiskelpoisiksi suunnitelmiksi.

3. *Opiskelijamäärien perusteettomuus kehittämislaissa*

Menetelmä, jolla Ketosen työryhmä määritteli opiskelijamäärien kasvun ja jakautumisen eri aloille on kerrassaan alkeellinen ja perusteiltaan kestämätön.[21]

---

19 Tiede ja ylin opetus tulevien vuosien Suomessa, Tasavallan presidentin helmikuun 4. päivänä 1965 asettaman työryhmän lausunto,

20 Tämän korkeakoulunäkemyksen johdonmukainen kehittäjä on tällä hetkellä EEC. Toistaiseksi kirkkain suomenkielinen yhteenveto tästä näkemyksestä sisältyy D. N. Chorafaksen kirjaan Tiedon vallankumous, Helsinki 1969.

21 Luku "Opiskelijamäärien kasvu vuoteen 1980" alkaa toteamuksella: "Tilastollisessa päätoimistossa laaditun ennusteen mukaan tulisi uusien ylioppilaiden määrä 1980 olemaan . . ." Ennuste perustuu eräänlaisten eri koulutusasteelta toiselle siirtymistä ilmaisevien kertoimien käytölle, joiden avulla 50-luvulla syntyneistä ikäluokista sitten lasketaan tulevien ylioppilaiden määrä. Olettamalla korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvu saadaan opiskelijamäärät 1980. Opiskelijoiden eri aloille tapahtuvan jakautumisen perustana olivat Englannissa v. 1963 ilmestyneen Robbinsin komitean mietinnön sekä Ruotsissa 1965 ilmestyneen komiteamietinnön arviot siitä, miten opiskelijamäärät tulevat

Kertaakaan ei Ketosen työryhmän muistiossa asetettu kysymystä, minkälaista ja kuinka korkeasti koulutettua työvoimaa Suomessa tarvitaan, mitkä ovat Suomen taloudellisen ja tuotannollisen rakenteen erityisvaatimukset, miten meneillään oleva rakennemuutos yhteiskunnassa tulee vaikuttamaan koulutustarpeeseen, mitä koulutuksellisen rekrytoinnin demokratisoimisen vaatimus mahdollisesti vaikuttaisi korkeakoululaitoksen kehittämiseen jne. Mietintö ei ota lähtökohdakseen edes akateemisten työmarkkinoiden tilaa puhumattakaan siitä, että se tekisi joitakin oletuksia tai suosituksia taloudellisen kehityksen ohjaamisesta tietoisesti johonkin suuntaan.

Ketosen työryhmä *otaksui* mitä erilaisimpia asioita koskaan perustelematta. Se totesoi mm: "On otaksuttu, että humanististen alojen opiskelijoista v. 1980 vain puolet tulisi käyttämään yliopistonsa tai korkeakoulunsa tiloja koko päivän." Tämä otaksuma on siirtynyt suoraan kehittämislakiin aiheuttaen erään sen kohtuuttomista seurauksista, kuten jäljempänä tullaan osoittamaan.

Työryhmien muistion lopussa olevien "toimenpiteiden vuodeksi 1966" mukaisesti sitten rakennettiin korkeakoulujen kehittämislaki vuosiksi 1967—1981.

Työryhmän menetelmä opiskelijamäärätavoitteiden asettamiseksi ilmaisee samalla itse kehittämislain perusheikkouden: lain tavoitteeksi asettamat opiskelijamäärät ovat kauttaaltaan perusteettomia.

Suomalaisen korkeakoululaitoksen rakenteellinen vinoutuma käy ilmi alla olevasta taulukosta:

Kolmannen asteen opiskelijoiden jakautuminen tieteenaloittain joissakin Euroopan maissa v. 1968 prosentteina

	PÄÄALA			
	I	II	III	IV
Suomi	66	18	10	6
SLT	53	14	23	10
DDR	43	18	26	16
Espanja	46	19	16	19
Itävalta	50	12	21	17
Unkari	31	21	33	15
Puola	40	17	36	7
NL	38	10	45	7

(Lähde: Unesco, Statistical yearbook 1970)

v. 1980 jakautumaan noissa maissa. Opiskelijamäärät eri opinaloilla vuoden 1980 Suomessa saatiin yksinkertaisesti jakamalla tilastollisessa päätoimistossa laadittu opiskelijamääräennuste Englannissa ja Ruotsissa tehtyjen jakautumaennusteiden mukaisesti.

Opetusministeriön 10. 2. 1971 valmistuneessa muistiossa, joka valmisteltiin yhteistyössä korkeakoulujen ja silloisen korkeakouluneuvoston kanssa, on päävaloittain ja tiedekunnittain korkeakoulukohtaisesti esitetty opiskelijamäärien kehitys aina vuoden 1981 loppuun saakka. Tämän suunnitelman mukaan kehittyisivät opiskelijamäärien suhteet pääaloittain seuraavasti.

	1970		1981	
	opiskelijoita	% kaikista	opiskelijoita	% kaikista
I PÄÄALA	35 686	62	31 240	45,7
II PÄÄALA	12 011	20,9	18 000	26,3
III PÄÄALA	6 216	10,8	12 450	18,2
IV PÄÄALA	3 680	6,4	6 720	11,7

Voidaan todeta, että kehittämislain tavoitteissa ja toteuttamisessa heijastuvat kaikkein kiertämättömimmät ja ilmeisimmät, valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen ja tieteellis-teknisen kumouksen asettamat vaatimukset, ts. luonnontieteellisen ja teknisen alan opiskelijamäärien suhteellisen osuuden kasvu ja humanistis-yhteiskunnallisen alan opiskelijamäärien suhteellisen osuuden pieneneminen. Mutta tämä karkea yleistendenssi jättää avoimiksi ainakin seuraavat olennaiset kysymykset: (1) Onko suunniteltu muutos määrältään ja nopeudeltaan järkiperäisellä pohjalla, vastaako se kansan etujen mukaisen kokonaistaloudellisen ja -yhteiskunnallisen kehityksen nopeutta ja laatua? (2) Riittääkö erittäin karkea pääalajako takaamaan tarvittavan suunnitelmallisuuden — eikö pikemminkin tarvittaisi ammattialakohtaisia tarvemääritelmiä, jotka koskevat valmistuneita akateemisen tason spesialisteja? (3) Pystytäänkö edes kehittämislaissa asetettuja määrällisiä tavoitteita saavuttamaan käytännössä?

Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava toteamalla, että kehittämislain tavoitteet eivät nojaa mihinkään yhteiskunnallis-taloudelliseen kokonaissuunnitelmaan tai edes -näkemykseen. Ne nojaavat kapitalistisen Englannin ja kapitalistisen Ruotsin aikanaan ennakoituun akateemisen työvoiman tarpeen anarkistiseen kehitykseen. Esimerkiksi kansanterveyslain säätämisen aiheuttama lääkäritarpeen kasvu olisi voitu ottaa huomioon kehittämislaissa vain, jos sekä kansanterveyslaki että kehittämislaki kuuluisivat osina ennakolta laadittuun, jatkuvan kehittämisen ja tarkistuksen alaiseen yhteiskuntapoliittiseen kokonaisohjelmaan. Kun näin ei ole, huomataan kehittämislaki yhä useammilla aloilla ja yhä pienemmin aikavälein vanhentuneeksi, kehitystä ehkäiseväksi.

Toiseen kysymykseen voidaan vastata esim. viittaamalla niihin erittäin lukuisiin humanististen alojen opiskelijoihin, joiden usein sattumanvaraisesti muotoutuvat aineyhdistelmät (ja opetuksen tavoitteeton, itsetarkoituksellisesti muovautunut sisältö) eivät välttämättä anna minkäänlaista ammatillista pätevyyttä. Vanha tieteenala- ja oppiainekeskeisyys perustuu kuvitelmalle, jonka mukaan huomattava osa opiskelijoista ryhtyy alansa tutkijoiksi, puhtaan tieteen harjoittajiksi. "Ammatillisuutta" pelätään, koska arvellaan sen erottavan opetuksen tutkimuksesta ja kahlitsevan opiskelun tiukan kapea-alaiseen ammattitaidon hankintaan. Tällaista monopolien etujen mukaista ammatillisuutta onkin vastustettava, mutta samoin on vastustettava itsetarkoituksellista opiskelua, joka jättää opiskelijan vaille ammattitaitoa ja työtä. On vaadittava laaja-alaista, tutkimuksen ja opetuksen yhdistävää, ammattipätevyyden ja selkeän ammatillisen indentiteetin takaavaa opetusta. Tämä edellyttää myös tulevien opiskelijamäärätavoitteiden asettamista ammattialakohtaisten tarvemääritelmien nojalla, olennaisesti tarkemmin kuin nykyisessä kehittämislaissa.

Kolmanteen kysymykseen on vastaus löydettävissä mm. Jaakko Nummisen *Aika*-lehdessä julkaisemasta artikkelista[22] ja prof. Martti Tiurin artikkelista *Helsingin Sanomissa* 10. 4. 1972.[23] Molemmissa todetaan, ettei ainakaan teknisillä aloilla ole saavutettu kehittämislaissa asetettuja tavoitteita. Prof. Tiuri mainitsee näiden alojen sisäänottolukujen jääneen tavoitteita alhaisemmiksi opettajavoimien, teknisen henkilökunnan ja laitteiston puuttumisen vuoksi. Tämä on osoitus siitä, kuinka yhteiskunnan rakennemuutoksesta syntynyt paine kolmannen asteen koulutukseen on yhä edelleen kyetty ohjaamaan humanistis-yhteiskunnalliselle alalle, jolla opetus on halvinta, pois elintärkeältä mutta niin kalliilta tekniseltä alalta. I pääalalla koulutus on tilantarpeen osalta yli seitsemän kertaa halvempaa kuin muilla pääaloilla (3.3 m^2—25 m^2) ja opettajavoimien osalta yli kaksi kertaa halvempaa (1/18—1/8 ja 1/6). I pääalalta valmistuneita opiskelijoita odottavat usein vaikeudet työnsaannissa ja tietämättömyys siitä, minkälaiseen työhön heidän saamansa koulutus on kelvollinen. Kapitalistinen koulutuskustannuksista tinkiminen sotii näin yhä räikeämmin sekä tuotantovoimien kehitystä että kasvavien opiskelijajoukkojen konkreettisia elinetuja vastaan.

---

[22] Jaakko Numminen: "Korkeakoulujen määrällinen kehittäminen", Aika, n:o 4—5/1972, s. 23.

[23] Martti Tiuri: "Korkeakoulupolitiikkamme vinosuuntaus", HS, 10. 4. 72.

Vaikka korkeakoululaitoksen rakenteellinen vinoutuma onkin hitaasti muuttumassa, voidaan perin halvalla I pääalan koulutuksella pitää kolmannen asteen koulutuksen kulut suhteellisen alhaisina[24] ja korkeakouluopiskelijoiden kokonaismäärä näennäisesti melko suurena. Suomi todennäköisesti saavuttaa 80-luvulla muut vastaavan teollisuusasteen maat korkeakouluopiskelijoiden suhteellisessa määrässä. Mutta tämä saavutus on varsin näennäinen niin kauan kuin se perustuu halvan ja heikkotasoisen I pääalan koulutuksen suhteettoman suurelle osuudelle.

4. Resurssien niukkuus ja perusteeton jakautuminen

Kehittämislaki on olennaisesti korkeakoululaitokselle annettuja aineellisia toimintaedellytyksiä säätelevä laki. Tässä mielessä lakia on paljon ylistetty. Toisaalta opiskelijoiden konkreettinen kokemus osoittaa, että korkeakoulujen toiminta on kriisitilassa myös aineellisten resurssien suhteen.

Kehittämislain mukainen opiskelijapaikka vastaa laskennallisena yksikkönä *täyspäiväopiskelijaa.* Opetusministeriön jo mainitussa muistiossa opiskelijamäärien kehityksestä on käsitettä täyspäiväopiskelija käytetty seuraavasti: yhtä täyspäiväopiskelijaa vastaa lain I pääalalla *1.5 läsnäolevaa opiskelijaa* ja muilla pääaloilla yksi läsnäoleva opiskelija.

Tämä merkitsee I pääalan kohdalla sitä, että asetuksessa esitetyt opiskelijapaikkakohtaiset tavoitenormit tilan- ja opettajatarpeen suhteen (5 m^2/ opiskelijapaikka ja yksi opettaja/12 opiskelijapaikkaa) on vertailun mahdollistamiseksi ilmaistava siten, että vuoden 1981 vähimmäistavoite on I pääalalla *18 opiskelijaa yhtä opettajaa kohden sekä 3.3 m^2 kerrosalaa yhtä opiskelijaa kohden* (muilla pääaloilla 8 tai 6 opiskelijaa ja 25 m^2).

---

[24] Seuraavat Unescon vuosikirjasta poimitut luvut ilmaisevat kolmannen asteen koulutuksen osuuden koulutuksen kokonaismenoista eräissä teollistuneissa maissa:

Suomi	8.5 %
SLT	21.2 %
USA	29.3 %
Kanada	26.1 %
Unkari	21.4 %
Puola	25.2 %

Tiedot ovat vuodelta 1968, lähde Unescon vuosikirja 1970. Vaikka Suomen kohdalla todellinen osuus ko. vuonna mahdollisesti oli jo yli 10 %, on tämä joka tapauksessa alhaisimpia ellei alhaisin teollistuneiden maiden joukossa.

Voidaan nähdä ilmeinen I pääalan resurssien alimitoitus ja räikeä epäsuhta verrattuna muihin pääaloihin.

Opetusministeriön edustajat ovat perustelleet ensimmäisen pääalan kohdalla opiskelijapaikkayksikön poikkeuksellista käyttöä sillä, että "sellaisissa tiedekunnissa, joissa on runsaasti työn ohella opiskelevia, niin kuin humanistisissa ja yhteiskuntatieteellisissä tiedekunnissa, todellinen opiskelijamäärä voi olla suurempi kuin opiskelijapaikkojen määrä".[25] Muilla pääaloilla opiskelu sen sijaan on täysitoimista ja siksi opiskelijapaikkojen määrä on sama kuin opiskelijoiden määrä.

Voidaan todeta, että tämä lähtökohta on virheellinen eikä perustu todelliselle tilanteelle. Vuoden 1970 syyslukukaudella Helsingin yliopiston opiskelijoista I pääalalla oli osapäiväopiskelijoita ilmoittautumistietojen mukaan 35.4 %, II pääalalla puolestaan 26.7 %. Ero ei missään tapauksessa ole niin merkittävä, että sen tulisi johtaa jo muutenkin alimitoitetun I pääalan kohdalla opetusministeriön omaksumaan järjestelyyn.[26] Lisäksi opetusministeriön omaksuman tulkinnan mukaan on ikään kuin annettu "lain voima" sille tosiasialle, että kunnollisen opintotukijärjestelmän, puutteessa taloudellisessa ahdingossa elävät opiskelijat joutuvat turvautumaan ansiotyöhön opiskelukustannustensa peittämiseksi. Tämän vääristymän hyväksyminen ja hyväksikäyttäminen I pääalan koulutuksen kustannusten pitämiseksi alhaisina on jyrkässä ristiriidassa opiskelun tehostamiseen tähtäävien pyrkimysten kanssa.[27]

Artikkelissaan *Aika*-lehdessä osastopäällikkö Numminen toteaa I pääalalla *jo vuonna 1970 saavutetun 4.4 m² kerrostilaa opiskelijaa kohden* ja että vuodeksi 1981 asetettu tavoite 3.3 m² opiskelijaa kohden on jo saavutettu.[28] Toisin sanoen I pääalan tiedekuntien tiloja ei tarvitsisi välttämättä lainkaan lisätä tulevina kahdeksana vuonna. Tämän suuntainen kirjoittelu on joko anteeksi antamatonta tietämättömyyttä tai pöyristyttävää röyhkeyttä. Jokainen opiskelija, joka joutuu tungeksimaan esim. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan tiloissa tai seuraamaan jotakin historiallis-kielitieteellisen osaston

---

25 Jaakko Numminen: em. artikkeli, s. 199.

26 Sitä paitsi I pääalan sisällä on kokonaisia tiedekuntia, kuten teologinen (19.5 %) ja oikeustieteellinen (28. 7. %), joiden kohdalla eroja ei sanottavasti ole tai joissa osapäiväopiskelijoita on vähemmän kuin II pääalalla.

27 Näin siis opetusministeriön omaksuma kustannusten säästämispyrkimys on selvästi ristiriidassa kehittämislain säätämisen yhteydessä lausutun, keskimääräisen opiskeluajan lyhentämistä vaativan "että"-lauseen kanssa.

28 Jaakko Numminen: em. artikkeli, s. 200.

peruskurssien luentoa ikkunalaudalla istuen, tietää nahoissaan, että moinen väite tekee pilkkaa opiskelijoiden oikeuksista.

Saman osoittaa joulukuussa 1971 ilmestynyt Helsingin yliopiston tilojen järjestelykomitean mietintö,[29] jossa ensimmäisen kerran perusteellisesti selvitetään Helsingin yliopiston tilat tiedekunnittain.[30]

Alla olevassa taulukossa esitetään I päaalan tiedekuntien tilat v. 1971 KKL-brutto- ja nettokerrosalana opiskelijapaikkaa sekä opiskelijaa kohden:

	KKL-brutto	ka	netto	ka
	m^2/op.paikka	m^2/opisk.	m^2/op.paikka	m^2/opisk.
Hum.tied.	3,9	2,4	1,9	1,3
Valtiot.	2,9	1,9	1,4	0,9 (0,7 m^2)
Oikeustiet.	3,3	2,2	1,6	1,1
Teol.	4,6	3,0	2,4	1,6
Keskiarvo		2,3 m^2		1,1 m^2

Taulukosta voimme havaita, että kehittämislain käyttämää KKL-bruttokerrosalaa on I pääalalla keskimäärin 2.3 m^2 opiskelijaa kohden.

Ainakin Helsingin yliopiston kohdalla puheet yli neljästä neliömetristä ovat perättömiä. Piskuisesta 3.3 neliöstäkin ollaan vielä neliömetrin päässä.

Jos muunnamme korkeakoulujen kehittämislain käyttämän KKL-bruttokerrosalasuosituksen I pääalaa varten nettokerrosaloiksi saamme 1.7 m^2. Edellinen taulukko osoittaa (viimeinen sarake), että Helsingin yliopiston I pääalaan kuuluvissa tiedekunnissa tilaa oli keskimäärin 1.1 m^2 opiskelijaa kohden. Kansainväliset suositukset (kapitalististen maiden osalta) liikkuvat 5 m^2:n ja 10 m^2:n välillä.[31] Kehittämislain tavoite I pääalan osalta on käsittämättömällä tavalla alimitoitettu. Tästä tavoitteesta vielä suhteellisen etäällä oleva käytännön todellisuus (esim. Helsingin yliopistossa) on sanan täydessä merkityksessä katastrofaalinen.

---

29 Helsingin yliopiston tilojen järjestelykomitean mietintö, Komiteamietintö B 144: 1971, Helsinki 1971.

30 Vertailun mahdollistamiseksi on huomattava, että kehittämislaki käyttää kerrosaloja ilmaistessaan ns. KKL-bruttokerrosalaa, kun taas Helsingin yliopiston tilojen järjestelykomitea samoin kuin useimmat kansainväliset selvitykset käyttää ns. nettokerrosalaa. Näiden kahden välinen kerroin on karkeasti ottaen kaksi. Toisin sanoen tiettyä nettokerrosalaa vastaa noin kaksinkertainen KKL-bruttokerrosala.

31 Seuraavassa esitetään muutamia ulkomailla tehtyjä suosituksia, jotka on mainittu HY:n tilojen järjestelykomitean mietinnössä (s. 44).

5. *Kehittämislain sisäinen joustamattomuus ja poikkitieteellinen opiskelu*

Kehittämislain opiskelijapaikkayksikön perustana oleva täyspäiväopiskelija viittaa korkeakoulussa kirjoilla olevaan opiskelijaan, siis käytännössä *pääaineopiskelijaan* ottamatta huomioon sivuaineopiskelua. Kuitenkin ainakin noin puolet opiskelusta on sivuaineopiskelua. Kehittämislain mukaan resursseja annetaan pääaineopiskelijoiden luvun mukaan riippumatta siitä, kuinka paljon sivuaineopiskelijoita kyseisessä tiedekunnassa tai kyseisellä laitoksella sattuu olemaan.

Edellä sanottu resurssien jakokriteeri perustunee olettamukselle, jonka mukaan sivuaineopiskelu päälan sisällä ja päälojen välillä jakautuu täysin tasaisesti, ts. ne resurssit, jotka vapautuvat pääaineopiskelijan opiskellessa laitoksen ulkopuolella sivuaineitaan joutuvat täyskäyttöön, kun muilta laitoksilta tulee täsmälleen vastaava määrä opiskelijoita ko. laitokselle suorittamaan sivuaineopintojaan.

Näin ei kuitenkaan ole, vaan sivuaineopiskelijavirrat jakautuvat sangen epätasaisesti eri laitoksien ja tiedekuntien välille.

Kehittämislain yksi keskeinen vika liittyy juuri siihen, että opiskelijapaikan käsite ei huomioi pääaineopiskelun ulkopuolelle jäävää opiskelua. Tästä on aiheutunut ja aiheutuu jatkuvasti vakavia häiriöitä, jotka kärjistävät resurssien perusteettomasta jakautumisesta aiheutuvia ongelmia.

Poikkitieteellisen opiskelun välttämättömyys on käynyt ilmeiseksi useasta eri syystä. Koulutusrakennekomitea totesi asiasta seuraavaa: ”Paras tapa varautua muuttuvaan ja vaikeasti ennakoitavissa olevaan kehitykseen on luoda mahdollisimman joustava koulutusorgani-

---

	Nettokerrosalaa m²/täyspäiväopiskelija
ENGLANTI	
Development plan reports 1962—65 (York, Bath, Edinburgh, Warwick) Keskiarvo suunnitelmasta	7,3
SVEITSI	
Bericht der eidgenössischen Expertenkomision für Fragen der Hochschulförerung vom 29. 6. 1964 Suositus vuodelta 1964	8—10
SAKSAN LIITTOTASAVALTA	
Arbeitsgruppe Bedarfsbemessung Wissenschaftlicher Hochschulen	5,0—6,5

saatio, jossa voidaan joustavasti muuttaa erilaisen koulutuksen keskinäisiä määrällisiä suhteita, koulutuksen kombinointimahdollisuuksia... Ammattien kehitys näyttää johtavan siihen, että uusien tietojen ja taitojen tarve ei kombinoi yksinomaan perinteellisten tutkintokombinaatioiden edellyttämällä tavalla: ns. poikkitieteellisten tutkintojen tarve lisääntyy kaikilla asteilla ja yleistieto olisi voitava liittää erikoistietoon uudella tavalla. Siksi tieto- ja taitokombinaatioiden tulisi olla mahdollisia yli oppilaitosrajojenkin."[32] Perinteellinen tieteenalajako jyrkkine raja-aitoineen on ristiriidassa tieteellis-teknisen kehityksen kanssa. Niin on myös monopolien vaatima ahtaisiin ja tiukkarajaisiin ammatillisiin linjoihin perustuva korkeakouluopetus, kuten todetaan OECD:n uudessa tiedepoliittisessa raportissa.[33] Akateemisesti koulutetun työvoiman "kysynnän ja tarjonnan välisiä häiriöitä" voidaan kapitalistisen suunnittelemattomuuden oloissa lievittää lähinnä koulutuksen joustavuutta lisäämällä.

Demokraattisten voimien kannalta poikkitieteellinen (tai monitieteellinen), laaja-alainen opiskelu on keskeinen vaatimus. Kaikille opiskelijoille on annettava mm. yhteiskuntatieteellinen, filosofinen ja metodologinen perusopetus, joka on perusosiltaan yhtäläinen riippumatta opiskelijan opintosuunnasta.

Tutkinnonuudistuksen olennaisimpia piirteitä tulee epäilemättä olemaan juuri nykyisten keinotekoisten laitos- ja tiedekuntarajojen yli menevä tutkintorakenne. Kehittämislaki muodostuu tällaisen kehityksen esteeksi.

Poikkitieteellisen opiskelun mahdollistamiseksi olisi taattava laitoksille todellisia opiskelijamääriä, siis myös sivuaineopiskelijoiden todellista määrää vastaavat tila- ja henkilökuntaresurssit. Helsingin yliopiston uusi rekisteröintijärjestelmä mahdollistaa tosiasiallisten sivuaineopiskelijavirtojen suuruuden toteamisen. Nämä anarkistisesti syntyneet opiskelijavirrat eivät kuitenkaan heijasta välttämättä mitään oikeaa, tavoiteltavaa tutkintorakenteen (aineyhdistelmien) kehitystä. Näin ollen kysymys palautuu siihen, millä perusteilla ja minkälaisiksi määritellään tulevaisuudessa tarvittavien, eri alojen korkeakoulutasoisen koulutuksen saaneiden spesialistien määrät ja minkälaisia tietoja ja valmiuksia — so. minkälaisia aineyhdistelmiä ja tutkintoja — kunkin alan spesialisteilta on vastaisuudessa edellytettävä.

---

32 Koulutusrakennekomitean mietintö, komiteamietintö 1969: A 13, Helsinki 1969.

33 Science, Growth and Society, OECD, Paris 1971, s. 98—99.

6. *Yhteiskuntatieteen kurjistuminen*

Korkeakouluneuvos Kiiskinen totesi alustuksessaan Seinäjoella 1972 puhuessaan kehittämislaista mm. seuraavaa:

"Akateemisia työmarkkinoita koskevassa keskustelussa on erityisesti kiinnitetty huomiota humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saaneiden heikkoon asemaan. Puuttumatta enempää työmarkkinatilanteeseen on syytä tässä yhteydessä todeta, että juuri näillä opinaloilla on uusien opiskelijoiden vuosittaista sisäänottoa viimeisten viiden vuoden aikana supistettu n. 1000 opiskelijalla. Supistukset eivät vielä ole ehtineet vaikuttaa työmarkkinoihin." [34]

Suunnitteilla on yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden määrän melkoinen vähentäminen myös vastaisuudessa:

1971		1981	
9 246	16.1 %	7 580	11.1 %

Kuitenkin samaan aikaan kun opiskelijapaikkoja vähennetään pyrkivät opiskelijamäärät esim. Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa itsepäisesti nousemaan. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että valtiotieteelliseen kohdistuu erittäin voimakas sivuaineopiskelijoiden virta.

Lausunnossaan yliopiston määrällisestä suunnittelusta HY:n suunnittelutoimikunnalle marraskuussa 1971 valtiotieteellinen tiedekunta toteaakin, että v. 1969 tiedekunnan kehittämistoimikunnan raportin mukaan tiedekunnassa opiskelee n. 2 500 muihin tiedekuntiin kuuluvaa tai yliopiston ulkopuolista opiskelijaa. Samassa lausunnossaan tiedekunta toteaa, että kehittämislain tavoitteen mukaan tulisi tiedekunnan opettajamäärä olemaan v. 1981 yhteensä 142. Mutta jos sivuaineopiskelijat ja jatkokoulutettavat voitaisiin laskea mukaan, tulisi tiedekunnalle kuulumaan v. 1981 yhteensä 258 opettajaa.[35] Edellä mainitun tilojen järjestelykomitean mukaan tiedekunnassa oli v. 1971 pääaineopiskelijaa kohden 0.9 m^2 nettokerrosalaa. Sivuaineopiskelijat mukaan luettuina kerroalaa oli opiskelijaa kohden 0.7 m^2.[36]

---

[34] Seppo Kiiskinen: Suomen korkeakoululaitoksen ulkoiset ja sisäiset kehittämissuunnitelmat, alustus Seinäjoella 5—7. 6. 72 pidetyssä seminaarissa, julkaistu monisteena.

[35] Valtiotieteellisen tiedekunnan lausunto yliopiston määrällisestä suunnittelusta HY:n suunnittelutoimikunnalle 24. 11. 71.

[36] Helsingin yliopiston tilojen järjestelykomitean mietintö.

Hannu Jalkasen laatiman selvityksen[37] mukaan juuri yhteiskuntatieteellisillä aloilla Suomen korkeakoulujen opettajaresurssit ovat kaikkein niukimmat. Niihin kuuluvilla laitoksilla on keskimäärin 100 opiskelijaa opettajaa kohden ja eräillä laitoksilla jopa yli 250 opiskelijaa opettajaa kohden. Lukukaudessa opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta keskimäärin 12 minuuttia.

Tällaisen kriisikehityksen seurauksena Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta joutui keväällä 1972 vastoin aikaisempaa kantaansa sulkemaan rajansa, rajoittamaan voimakkaasti sivuaineopiskelijoiden määrää. Kehitys kohti tiedekuntarajojen osittaista sulkemista on laajemmin meneillään Helsingin yliopistossa. Lukuisille opiskelijoille tämä merkitsee järkiperäisten aineyhdistelmien ehkäistymistä.

Korkeakouluneuvos Kiiskisen alussa siteeratussa lausumassa heijastuu pyrkimys tiedollisesti kapea-alaisiin tutkintoihin: yhteiskuntatieteitä lukekoot yhteiskuntatieteilijät, suutarit pysykööt lesteissään. Suomen korkeakoululaitoksen kehitystä säätelevien porvarillisten virkamiestenkin olisi toki aika nähdä, että vaikka emme tarvitse lisää yhteiskuntatieteilijöitä, tarvitsemme jatkuvasti lisää yhteiskuntatieteellistä koulutusta. Tätä koulutusta on annettava kaikille opiskelijoille pääaineesta riippumatta.

Kehittämislaissa korkeakouluille annettavat resurssit sidotaan pääaineopiskelijoiden määriin. Siten supistukset esim. yhteiskuntatieteilijöiksi koulutettavien määrässä merkitsevät automaattisesti koko yhteiskuntatieteellisen opetuksen kurjistumista.

7. *Miksi kehittämislaki halutaan ”uudistaa”?*

Edellä esitetyt perustavanlaatuiset vääristymät kehittämislaissa eivät suinkaan ole syynä siihen, että opetusministeriössä on valmisteltu luonnos uudeksi kehittämislaiksi. Osastopäällikkö Numminen on päinvastoin ilmaissut pitävänsä kehittämislakia kaiken kaikkiaan hyvänä: ”Lainsäädännöstä tähän mennessä saatujen kokemusten perusteella voidaan yleisesti todeta, että tämän tyyppinen vain yleispuitteiltaan lainsäädäntöön sidottu korkeakoululaitoksen kehittämissuunnitelma on osoittautunut korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen kannalta hyödylliseksi” (em. kirjoitus, s. 203).

---

[37] Hannu Jalkanen: Korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädäntö ja sen soveltaminen, KTL:n julkaisuja n:o 136/1972, Jyväskylä 1972.

Numminen toteaa, että "lähinnä valtion finanssihallinnon taholta on esitetty, että tällainen lainsäädäntöön sidottu yhden sektorin kehittämissuunnitelma on valtiontalouden puitteissa ennen pitkää raskas toteuttaa ja että se asettaa korkeakoululaitoksen erikoisasemaan muuhun koulutukseen verrattuna. . . . On siis kysymys siitä, miten paljon katsotaan tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi investoida korkeakoululaitoksen kehittämiseen. Joka tapauksessa käytettävissä olevien resurssien rajallisuus on otettava keskeiseksi lähtökohdaksi laadittaessa suunnitelmia korkeakoululaitoksen pitkän aikavälin kehittämiselle" (s. 202).

Numminen esittää, että kehittämislain voimassaoloaikaa olisi pidennettävä "ainakin kymmenellä vuodella". Syyksi hän mainitsee, että "monet kehittämistä koskevat ratkaisut ovat . . . niin pitkäjännitteisiä, ettei suunnittelu jatkuvasti supistuvan aikavälin puitteissa ole järkevää" (s. 203). Tämä perustelu on tietenkin sinänsä järkevä. Se ei kuitenkaan tunnu aidolta. Jotta uudet, entistä kauaskantoisemmat tavoitteet voitaisiin määritellä, tarvittaisiin toki mitä laajakantoisinta suunnittelua ja poliittista keskustelua. Tämä ei lainkaan sovi yhteen sen kiireen ja vähäisen julkisuuden kanssa, jotka ovat leimanneet kehittämislain "uudistamissuunnittelua". Opetusministeriön vastuulliset virkamiehet ovat puhuneet uuden kehittämislain saattamisesta voimaan jo vuoden 1974 alusta; tämä edellyttäisi tavattoman nopeaa päätöksentekoprosessia.

Kehittämislain voimassaoloajan pidentämisen todellinen motiivi lienee pyrkimys ilmeisen kalliiksi käyvien resurssivaatimusten lievittämiseen. Numminen toteaa, että uudelle, jatketulle laille "olisi määriteltävä uudet kehittämistavoitteet, jolloin nykyiset *tai tarkistetut* vuoden 1981 tavoitteet muodostaisivat välitavoitteet" (s. 203).

Mitä tarkoittaa viittaus nykyisen lain tavoitteiden tarkistamiseen? Nummisen artikkelissa mainitaan seuraavaa: "Opiskelijapaikkamäärien suhteen voidaan todeta, että mikäli jollekin korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön mainitsemalle pääalalle ei voida ohjata opiskelijoita ainakin näitä vähimmäismääriä vastaavasti, on lakia syytä tältä osin muuttaa" (s. 203). (Virke viittaa tekniikkaan ja luonontieteisiin.) Ja edelleen: "Mikäli opiskelijapaikkaa kohti lasketun kerrosalan vähimmäisnormit (5 m^2 ja 25 m^2) osoittautuvat käytännössä liian suuriksi jollakin pääalalla, joudutaan asetusta tältä osin muuttamaan" (s. 204). Ja vielä: "Opiskelija/opettajalukumääräsuhdetta koskevien miniminormien tarkistaminen on aiheellista, mikäli pidetään ilmeisenä, että ase-

tettuja tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa jollakin pääalalla" (s. 204).

Kautta linjan Numminen siis esittää, että lain ja asetuksen tavoitteista tingitään, jos niitä ei saavuteta. Toisin sanoen se, vastaavatko tavoitteet objektiivista tarvetta, on täysin toisarvoista. Ilmeisesti koko kehittämislain tarkistamisen keskeisenä vaikuttimena on pyrkimys korkeakoululaitoksen vaatimien kustannusten kasvun jarruttamiseen. Tämä pyrkimys saa varmasti voimakkaimmat kannustimensa monopolien pyyteiden herkältä tulkitsijalta, valtiovarainministeriöltä. Vuoden 1972 budjettiin liittyvä "Valtiovarainministeriön katsaus valtiontalouden kehitysnäkymiin vuosina 1973—76" sisältää tässä suhteessa paljastavan kohdan: "Tarvittavien opetus- ja tutkimustilojen osalta vaatisi (korkeakoulujen kehittämis-) lainsäädännön asettamien tavoitteiden toteuttaminen tilojen lisäämistä tarkastelukaudella noin 280 000 m^2:llä eli keskimäärin 70 000 m^2:llä vuosittain. Lainsäädännön tarkoittaman rakennusohjelman toteuttamiseen ei kuitenkaan valtiovarainministeriön käsityksen mukaan näytä olevan lainsäädännön voimassaoloaikana realistisia mahdollisuuksia hankkeiden vaatiman pitkän suunnittelu- ja toteutusajan *eikä myöskään valtiontalouden rahoitusmahdollisuuksien vuoksi."*

Numminen huomauttaa, ettei kehittämislainsäädännön uudistamisen "tarvitse välttämättä merkitä sitä, että korkeakoululaitoksen menot lisääntyisivät nykyisen lainsäädännön aiheuttamiin kustannuksiin verrattuna" (s. 205). Tendenssinä on korkeakoululaitoksen kurjistaminen.

8. *Demokraattisen opiskelijaliikkeen vaatimukset kehittämislain uudistamiseksi*

Demokraattinen opiskelijaliike ei vielä ole valmis esittämään omaa yksityiskohtaista vaihtoehtoaan korkeakoulujen kehittämislaiksi. Mutta perustavat kriteerit lain uudistamiselle voidaan esittää:

1. Opiskelijamäärät tulee määritellä lähtien demokraattiselle, työtätekevän väestön etujen mukaiselle talous- ja yhteiskuntapolitiikalle asetetuista kokonaistavoitteista, antimonopolistisesta yhteiskuntakehityksen ohjelmasta. On taattava, että korkeakoulut tuottavat *kyllin runsaasti* korkeatasoista työvoimaa antaen samalla *mahdollisimman monelle* mahdollisuuden korkeakoulutasoiseen opiskeluun. Samalla on taattava, että opiskelijat *jakautuvat* asetettujen yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden kannalta oikein eri aloille.

2. Määrällisesti tavoitteet on ilmaistava tarkemmin kuin ne on ilmaistu nykyisen kehittämislain pääalakohtaisissa luvuissa. Tavoitteet on ilmaistava ammattialakohtaisista valmistuneiden spesialistien määristä lähtien. Samalla koko nykyinen tiedekunta-, tieteenala- ja laitosjako sekä tutkintonimikkeistö on asetettava perusteellisen tarkistuksen alaisiksi. Opiskelijoiden aineyhdistelmät ja tutkintojen rakenne on suunniteltava lähtien tavoitellusta tuotanto- ja ammattirakenteesta sekä *tavoitelluista ammattikuvista.* Näistä käsin tutkinnoille on määriteltävä selkeät tavoitteet, jotka mahdollistavat nykyisten anarkististen sivuainevalintojen korvaamisen suunnitelmallisella poikkitieteellisellä opiskelulla.

3. On taattava, että eri aloille annetaan opetuksellisia ja toiminnallisia resursseja riittävästi siten, että korkeatasoinen, tieteellinen ja pedagogisesti tehokas opetus turvataan. Eri alojen asettaminen resurssien suhteen eriarvoiseen asemaan, ennen muuta koulutuskustannuksien säästäminen säilyttämällä yhteiskuntatieteellinen ja humanistinen sektori ylipaisutettuna ja resursseiltaan alimitoitettuna, on jyrkästi torjuttava.

4. Eri tieteenalojen välinen liikkuvuus, opintosuoritusten joustava kombinointi on mahdollistettava takaamalla laitoksille niiden todellisia opiskelijamääriä vastaavat resurssit sekä poistamalla keinotekoiset, kombinointia ehkäisevät rajoitukset. Tietenkään kombinointi ei ole itsetarkoitus; se on nähtävä nimenomaan tavoitelluista ammattikuvista seuraavana, ohjattuna ja tietoisena.

5. Kaikille opiskelijoille on annettava perusosiltaan yhteinen yhteiskuntatieteellinen, filosofinen ja metodologinen perusopetus.

6. Viime kädessä tarvitaan kokonaan uusi ja uudenlainen korkeakoululaitoksen kehittämissuunnitelma tai -ohjelma, jonka toteutumista turvaamaan käytetään lainsäädäntöä. Tässä ohjelmassa on lähtökohdaksi otettava yhteiskuntapolitiikan konkreettiset kokonaistavoitteet. Ohjelmaan on sisällytettävä sekä määrälliset elementit (opiskelijamäärät, resurssit) että laadulliset tavoitteet (tutkintorakenne, tieteenalajako jne.) kiinteästi kytkettyinä toisiinsa. Ohjelman tulee sisältää myös peruskriteerit opiskelijavalinnan ja pedagogiikan suhteen. Tätä perusohjelmaa toteuttavat alaohjelmat on edelleen laadittava kunkin korkeakoulun ja kunkin laitoksen tasolla. Näiden peruslinjojen mukainen kokonaisuudistus edellyttää muutamien vuosien valmisteluaikaa. Se voitaisiin pyrkiä toteuttamaan vuonna 1976, kuten FYTT esittää. Ennen tätä on kuitenkin suoritettava välittömiä korjauksia kehittämislainsäädännössä, ennen kaikkea kehittämislain

toteuttamisasetuksessa. Näillä välittömillä parannuksilla on ennen kaikkea helpotettava katastrofaaliseksi käynyttä resurssitilannetta I pääalalla ja etenkin yhteiskuntatieteissä. On harkittava koko "opiskelijapaikka"-käsitteen hylkäämistä tai ainakin sen olennaisesti nykyistä järkiperäisempää tulkintaa.

9. *Demokraattisen opiskelijaliikkeen välittömät tehtävät kehittämislain uudistamiseksi*

Opetusministeriöltä on aivan lähiaikoina tulossa esitys kehittämislain uudistamiseksi. Ministeriö on pyrkinyt systemaattisesti korostamaan kehittämislain kahta ominaisuutta. Ensinnäkin sitä, että laki on lajissaan kansainvälisestikin harvinaisen erinomainen, mitä osoittaa mm. se, että asetetut opiskelijamäärätavoitteet ovat toteutuneet suhteellisen tarkasti.[38]

Toiseksi ministeriön virkamiehet ovat korostaneet sitä, että kehittämislaki on ja sen tulee olla vain korkeakoululaitoksen "ulkoisia kehitysedellytyksiä" luova raami, johon ei tule sekoittaa laadullisia elementtejä.[39]

Tämän kaunistelun tarkoituksena on ilmeisestikin luoda pohjaa uuden lakiesityksen mahdollisimman nopealle ja kivuttomalle läpiviemiselle. On pidettävä todennäköisenä, että lain tarkistaminen halutaan rajoittaa teknisluontoisiin seikkoihin kajoamatta lain perusteisiin. Edellä esitetyt tosiasiat osoittavat tämän lähtökohdan vääräksi. Kehittämislaki vaikuttaa jo nykyisellään olennaisella tavalla korkeakoulujen laadulliseen kehitykseen. Laissa

---

38 Alustuksessaan Seinäjoella -72 osastopäällikkö Numminen totesi: "Harvassa maassa ovat korkeakoulujen opiskelijamääristä esitetyt arviot osuneet näin oikeaan. Esimerkiksi niin kehittyneen tilastolaitoksen maassa kuin Ruotsissa ovat arviot heittäneet usealla kymmenellä tuhannella." Poikkeama kehittämislain asettamasta tavoitteesta (75 000 opiskelijaa v. 1980) tuleekin ilmeisesti olemaan alle 1 000. Tämä ei kuitenkaan johdu ennusteiden erinomaisuudesta. Laki sitoo annettavat resurssit tiukasti asetettuihin tavoiteisiin, "rutistaa opiskelijamäärät" asetettuihin normeihin. Tämä lain "itseääntoteuttava" luonne on tehnyt esitetyt arviot lähes toteutuneiksi. Mutta ei tämä ole missään mielessä todiste arvioiden ja opiskelijamäärätavoitteiden järkevyydestä.

39 Korkeakouluneuvos Kiiskinen totesi aiemmin mainitussa alustuksessaan seuraavaa: "Käsitykseni mukaan myös laadullisia tavoitteita tulee sisällyttää korkeakoululaitosta koskeviin kehittämissuunnitelmiin, mutta niitä ei piäisi pyrkiä sekoittamaan nykyisen tyyppiseen lähinnä ulkoisia kehitysedellytyksiä säätelevään kehittämislakiin jo siitäkin syystä, että laki nykyisellään on varsin monimutkainen ja aiheuttaa virhetulkintoja."

määritelty pääalajako juuri yleisyydessään, samoin lain käyttämä laskentayksikkö 'opiskelijapaikka' sekä tietenkin lain perusteeton resurssijako ovat sinänsä selviä "laadullisia elementtejä". Niillä on kiinteä yhteys mm. hallinnonuudistukseen[40] ja tutkintouudistukseen. Jos kehittämislaki aiotaan lyödä uudestaan lukkoon nopeasti, vain teknisiä korjauksia tehden, lyödään samalla lukkoon joukko vakavia esteitä korkeakoululaitoksen kokonaisvaltaiselle kehittämiselle. Ensin on toki määriteltävä kokonaistavoitteet, vasta sitten säädettävä lakeja.

Demokraattisten voimien tehtävät voidaan tässä tilanteessa määritellä seuraavasti:

1. On torjuttava opetusministeriön piirissä kehitelty ajatus kehittämislain nopeasta, teknisluontoisesta "uudistamisesta" ja sen voimassaoloajan jatkamisesta kymmenellä vuodella.

2. Demokraattisen liikkeen on laadittava oma esityksensä niistä kriteereistä ja perussuuntaviivoista, joiden mukaisesti korkeakoulujen kokonaisvaltainen kehittämisohjelma tulee laatia ja joiden mukaisesti määrällisen kehittämisen tavoitteet tulee asettaa ja nivoa laadullisiin tavoitteisiin.

3. Tämän pohjalta on vaadittava uuden, poliittisin perustein nimetyn laajapohjaisen komitean asettamista laatimaan esitystä korkeakoululaitoksen kehittämisen kokonaisohjelmaksi.

4. Edelleen on vaadittava tällaisen kokonaisohjelman asettamista valtion korkeakoulupolitiikkaa sääteleväksi perusnormistoksi, jota vahvistamaan tulee tarvittavin osin käyttää lainsäädäntöä.

5. On laadittava esitys välittömistä kehittämislainsäädäntöön ja sen tulkintaan liittyvistä korjauksista, joilla helpotetaan kestämätöntä resurssitilannetta etenkin I pääalalla.

6. Korkeakouluissa ja laitoksilla on ryhdyttävä keräämään tietoa resurssitilanteesta ja opiskelijoiden sijoittumisesta työelämään. On paljastettava järjettömät nume-

---

[40] Hallinnonuudistuksen yhteydessä, pyrittäessä nykyistä suurempiin ja mielekkäämpiin aineryhmälaitoksiin ja irti vanhoista tiedekunnista, saattaa aiheutua melkoisia vaikeuksia siitä omaksutusta käytännöstä, että kehittämislain pääalat on samaistettu tiedekuntaryhmiin ja kutakin laitosta on kehitetty sen mukaisesti, mihin tiedekuntaan se on kuulunut. Jos esim. tähän asti I pääalaan kuulunut tilastotiede siirrettäisiin menetelmätieteiden pariin jonnekin matemaattis-luonnontieteelliseen yksikköön, merkitsisi se laitoksen tilantarpeen seitsenkertaistumista ja opettajatarpeen runsasta kaksinkertaistumista normien muuttumisen vuoksi. Mistä otettaisiin nämä lisäresurssit, jotka yllättäen tarvittaisiin?

rus clausus-säännökset ja opiskelijamäärien rajoitukset sekä osoitettava korkeakoulujen resurssipulan seuraukset. Tämä selvitystyö on ajoitettava siten, että vuoden 1973 syksyllä, valtion budjetin käsittelyn tienoilla, voidaan keskittää voimat laajamittaiseen ja tehokkaaseen valtakunnalliseen kampanjaan korkeakoulujen aineellisten resurssien riittävyyden ja järkevän jaon puolesta. Tämä kampanja suuntautuu väistämättä samalla koko valtiomonopolistista talouspolitiikkaa vastaan.

Ensimmäinen toimenpide näiden tehtävien toteuttamiseksi on ollut erityisen korkeakoulujen kehittämislain uudistamista pohtivan neuvottelukunnan asettaminen Suomen ylioppilaskuntien liiton toimesta ja SOL:n edustajien aloitteesta. Tämän neuvottelukunnan tulisi ensimmäiseksi laatia kritiikki opetusministeriön "uudistusehdotuksesta" ja esitys kohdassa 5 mainituiksi toimenpiteiksi sekä vuoden loppuun mennessä laatia muistio, joka vastaa kohtaa 2 yllä.

Tutkinnonuudistus

1. Miksi FYTT asetettiin?

Lähtien valtioneuvoston vuonna 1966 sanelemista ettälauseista tehtiin 1960-luvun jälkipuoliskolla lähinnä korkeakouluneuvoston toimesta yrityksiä tutkintojärjestelmän uudistamiseksi. Erityisesti filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten alojen eli ns. vapaiden tiedekuntien tutkinnot nähtiin ajastaan jälkeen jääneiksi. Näiden tutkintojen piiriin oli kasautunut ja kasautui jatkuvasti suhteettoman paljon opiskelijoita. Samalla näitä opintoja leimaavat kriisinomaiset piirteet kärjistyivät. Näitä piirteitä ovat lähinnä:

— filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten opintojen tuottama ammattipätevyys on tyystin kyseenalainen; aineyhdistelmät ovat sattumanvaraisia eivätkä opetussuunnitelmat (tutkintovaatimukset) perustu tulevien ammattitehtävien vaatimusten analyysille; yhä vielä tutkintovaatimuksia leimaa kuvitelma siitä, että opiskelijoista tulee lähinnä tutkijoita, "puhtaan tieteen" harjoittajia,

— filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten alojen opinnot ovat kohtuuttoman tehottomia, niiden keskeyttäminen ja viivästyminen on tavattoman yleistä, mikä aiheuttaa runsaasti ylimääräisiä kustannuksia,

— filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten alojen opiskelijoiden keskuudessa sosialistinen ja demokraattinen järjestäytyminen ja toiminta ovat kehittyneet pisimmälle.

Ennen FYTT:n asettamista valtiokoneistossa syntyneet esitykset pyrkivät lähinnä seuraaviin, monopoliporvariston etujen mukaisiin ratkaisuihin:

— opintojen sisältö on mitoitettava standardoidun mittavälineen, keskimäärin 40 tuntia käsittävän *suorituspisteen* avulla; opintosisällöt on jaettava helposti käsiteltäviin jaksoihin, mikä selkiyttää opintoprosessia ja mahdollistaa opiskelutehon lisäämisen,

— opiskeluaikaa on lyhennettävä siten, että loppututkinto saavutetaan neljässä vuodessa; samalla voidaan asettaa tiettyjä maksimiaikarajoituksia, jotka pakottavat opiskelijat työskentelemään tiiviisti,

— ammatilliset perusopinnot on erotettava tutkimuksesta ja jatko-opinnoista; perusopinnot on rakennettava selvien ammatillisten linjojen ja suhteellisen kiinteiden aineyhdistelmien pohjalle; perusopintojen aineyhdistelmät eivät voi olla kovin laaja-alaisia, koska on taattava opiskelun nopeus.[41]

Nämä valtiomonopolistista kehitystendenssiä ja Ruotsin, Saksan Liittotasavallan ym. kehittyneempien kapitalististen maiden esimerkkiä vastaavat pyrkimykset joutuivat 1960-luvun lopulla kahden niiden kanssa ristiriidassa olevan tendenssin puristukseen. Ensinnäkin korkeakoulujen vanha professorikunta vieroksui ja pahek-

---

[41] Ns. vapaiden tiedekuntien ulkopuolella, ammatillisemmin suuntautuneilla aloilla tutkintojen uudistamispaineet ovat olleet hieman toisenlaisia. Tehoa ja selvyyttä on kyllä haluttu niissäkin lisätä suorituspisteiden avulla, ja tähän on useissa tapauksissa jo mentykin. Lisäksi on nähty tarkoituksenmukaiseksi lisätä jonkin verran myös opiskelijoiden valinnanvapautta kurssien suhteen opiskelumotivaation parantamiseksi ja opintoalan sisällä tapahtuvan alustavan spesialisoitumisen mahdollistamiseksi. Toisaalta opiskelijat ovat kohdistaneet voimakkaita vaatimuksia *valinnanvapauden lisäämiseen* laaja-alaisemman, ongelmakeskeisemmän opiskelun mahdollistamiseksi. Niinpä esim. Taideteollisuusopiston tutkintouudistuksen "päätavoitteina olivat ensiksi opiskelijoiden henkilökohtaisten aineyhdistelmävalintojen salliminen purkamalla entinen kiinteä opetusohjelma ja korvaamalla se laajalla valinnaisuudella sekä toiseksi oppilaitoksen opetusalojen integroituminen osastorajoja poistamalla ja sallimalla rajoittamaton ainevalinta" (Kari Piimies: "Taideteollisuusopiston opintouudistus," *Tutkinnon uudistus,* toim. Häyrynen, Jyrkinen, Kosonen, Helsinki 1971, s. 77). Samoin esim. Teknillisen Korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkintouudistuksen ensimmäisenä tavoitteena oli aineiden mahdollisimman laaja valinnaisuus.

sui opintojen "ammatillistamista". Toisaalta demokraattinen opiskelijaliike hyökkäsi rajusti "teknokratiaa" vastaan, vaikkei vielä täysin tajunnut, mistä kokonaistendenssistä pohjimmaltaan oli kysymys. Näin ollen filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten opintojen valtiomonopolistinen muotoileminen viivästyi. Tarvittiin uusi, entistä kokonaisvaltaisemmat lähtökohdat omaava toimikunta, joka pystyisi (a) soveltamaan halutut uudistukset koko filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen kirjavaan kenttään, (b) esittämään riittävän edistyksellisiltä vaikuttavat yleiset perustelut uudistuksille.

Tätä tarkoitusta varten opetusministeriö asetti 29. 12. 1969 toimikunnan, jonka muodolliseksi tehtäväksi annettiin "valmistella korkeakoulujen tutkintojärjestelmän uudistamista filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen osalta; esittää ehdotus eri korkeakoulujen filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tiedekuntien tutkinnoissa noudatettavista yleisistä periaatteista siten, että tutkinnot soveltuvat sekä ammatillisesti että ei-ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen tarpeisiin; valmistella yksityiskohtainen ehdotus mainittujen tiedekuntien tutkintojärjestelmien uudistamiseksi; laatia ehdotus säännösten uusimiseksi tutkintouudistusta varten; sekä laatia aikataulu uuteen tutkintojärjestelmään siirtymisestä".

Toimikunnan puheenjohtajaksi nimitettiin valt.tri Yrjö Paavo Häyrynen, SDP. Toimikunta otti nimekseen Filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen toimikunta (FYTT), ja sen käyttöön varattiin alusta alkaen suhteellisen runsaasti varoja tutkimusten ja selvitysten laatimiseksi.

FYTT ei kuitenkaan täyttänyt siihen kohdistettuja odotuksia. Siitä ei tullutkaan tutkintojärjestelmän valtiomonopolistisen muotoilun arkkitehtiä. Päinvastoin, toimikunta on työssään suuntautunut voimakkaasti demokraattisiin, monopolienvastaisiin tavoitteisiin ja yleisperiaatteisiin.

2. Mitä FYTT esittää?

Tätä kirjoitettaessa ei vielä ole käytettävissä FYTT:n lopullista mietintöä. Mietintö on kuitenkin jo käytännöllisesti katsoen valmis, ja sen sisällön pääperiaatteet tiedossa.

FYTT:n esitykset voidaan karkeasti määritellä seuraavasti:

— korkeakoulututkintojen kehittäminen edellyttää kokonaisvaltaista korkeakoulupoliittista ohjelmaa, jossa

korkeakoulupolitiikan tavoitteet johdetaan yhteiskuntapolitiikan tavoitteista; ohjelman toteuttamisen takeeksi tarvitaan uudenlainen, *määrälliset* ja *laadulliset* päätavoitteet sisältävä korkeakoulutuslaki,

— tutkintojen eli koulutusohjelmien suunnittelun kannalta avainasemassa ovat aineryhmälaitokset ja opintoprojektit (opettaja- ja opiskelijaryhmät), joissa *tutkintojen sisällön ja pedagogiikan lopullinen muotoilu tapahtuu demokraattisesti,*

— *opiskelu ja tutkimusluontoinen työ on yhdistettävä* kiinteästi toisiinsa jo perusopintovaiheessa,

— nykyinen erittäin pirstottu oppiainejako on muutettava; on luotava laaja-alaisempiin *tutkintoaineisiin* perustuva jaottelu,

— tutkinnon tai sen osan resurssien käytön ja laajuuden mitaksi otetaan *opintoviikko,* joka tarkoittaa resurssien käytön määrää, jota käytetään viikon aikana tietyn opintoalan opiskelijan opettamiseen määrätavoitteen saavuttamiseksi; näin ollen opintoviikosta muodostuu normatiivinen suunnitteluyksikkö, joka ilmaisee myös suorituksen laatu- ja tuloskriteerit,

— tutkinnon pohjaksi otetaan ns. *projektimalli,* joka koostuu noin yhden vuoden yleisopinnoista, noin kahden vuoden aineopinnoista ja noin yhden vuoden syventävistä (projektiluontoisista) opinnoista; yleisopinnot orientoivat eri tieteenalojen yhteyksiin ja koulutusalan yhteiskunnallisiin, ammatillisiin sekä tieteellisiin perusteisiin, aineopinnot sisältävät ko. tieteenalan systematiikkaan ja metodiikkaan perehtymistä, syventävät opinnot puolestaan sisältävät itsenäistä, ryhmittäistä työskentelyä esim. jonkin ongelmakokonaisuuden muodostaman projektin parissa,

— projektimalli ei muodostu kiinteän linjamallin kaltaiseksi, ennalta tarkkaan sidotuksi opiskeluksi, ei myöskään ns. diversiteettimallin tapaiseksi kiintopisteettömäksi, itsetarkoitukselliseksi valinnanvapaudeksi; projektimallin avainominaisuus on *tavoitteellisuus,* tavoitellun ammattikuvan selkeys sekä toisaalta opintosisältöjen ja työmuotojen *jatkuva suunnittelu* itse opintoprosessissa,

— tutkinnot rakennetaan ns. *polyteknisyyden* periaatteen pohjalle; ammatillis-käytännöllinen ja teoreettinen, tutkiva opiskelu yhdistetään kiinteästi toisiinsa; lisäksi avataan mahdollisuuksia työn ja opiskelun vuorotteluun,

— siirrytään yhteen, noin neljä opintovuotta vaativaan *perustutkintoon* kaikilla aloilla,

— tiedekuntien ja korkeakoulujen väliset *rajat poiste-*

taan; tutkintojen osia voidaan hankkia eri tiedekuntien ja korkeakoulujen piirissä; myös opintoasteen ja korkeakouluasteen välinen raja poistetaan tutkintokombinaatioiden osalta,

— uudistusta ei rajoiteta filosofisille ja yhteiskuntatieteellisille aloille, vaan se ulotetaan koskemaan *koko korkeakoululaitosta,*

— *avoin yliopisto* toteutetaan, ts. luodaan entistä olennaisesti laajemmille väestöryhmille mahdollisuudet korkeakouluopintoihin avaamalla uusia korkeakouluopetuksen muotoja (kauko-opiskelu), joihin osallistuminen ei edellytä muodollisia ennakkosuorituksia,

— tutkinnonuudistus toteutetaan kahdessa vaiheessa: ensin toteutetaan välittömästi alkava siirtymävaihe (1972—75), lopullinen siirtyminen uuteen järjestelmään tapahtuu 1976.

3. FYTT:n esitysten merkitys

FYTT:n esitykset ovat kokonaisuutena ottaen huomattava edistysaskel tutkintojen uudistamisesta käytävässä keskustelussa. FYTT on ennen kaikkea kaatanut ne raja-aidat, jotka ovat sulkeneet tutkinnonuudistuksen puhtaasti tekniseksi ongelmaksi, suorituspisteen käyttömahdollisuuksien selvittelyksi. Esitykset suuntautuvat demokraattisiin yleispäämääriin, ja niistä muodostuu kokonaisvaltainen perusmalli tutkintojen uudistamisen pohjaksi.

FYTT:n demokraattinen yleislinja on asetettava ansaitsemaansa arvoon. Demokraattisen opiskelijaliikkeen on puolustettava FYTT:n esittämää uudistuslinjaa niitä reaktioita vastaan, joita varmuudella saadaan sekä vanhoillisen professorikunnan että monopolipääoman modernien edustajien taholta. Erityisen suuri mielenkiinto kohdistuu sosialidemokraattien reaktioihin. On mitä todennäköisintä, että reformistiset virkamiehet ja korkeakoulupoliitikot *hyväksyvät muodollisesti* FYTT:n periaatteet, mutta toimivat samalla systemaattisesti näiden periaatteiden vesittämiseksi. Ehkä suurimpana vaarana on pidettävä pyrkimystä FYTT:n esitysten *eristämiseen.* On oletettavaa, että reformistiset tahot pyrkivät jättämään FYTT:n kokonaislinjan pelkän abstraktin keskustelun tasolle ilman että siitä ryhdyttäisiin systemaattisesti muovaamaan konkreettisia uudistustoimenpiteitä. Kun FYTT:n periaatteiden kokonaisvaltainen ja järjestelmällinen konkretisointi jätetään suorittamatta, voidaan erillisissä reformeissa aina vedota FYTT:n peri-

aatteisiin — vaikka nämä reformit sotisivat FYTT:n kokonaislinjaa vastaankin. Abstrakteiksi jätettyjä periaatteita voidaan tulkita ja tullaan tulkitsemaan mielivaltaisesti, monopoliporvariston etujen mukaisesti. Voidaan esimerkiksi suorittaa toimenpiteitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden käytön halpana työvoimana yrityksissä — ja näitä toimenpiteitä voidaan perustella vetoamalla FYTT:n esittämään polyteknisyyden periaatteeseen.

FYTT:n esittämillä periaatteilla on kuitenkin suuri poliittinen merkitys, jos niitä tulkitaan kirjaimellisesti ja jos niiden poliittiset yhteydet osoitetaan. Juuri näiden poliittisten johtopäätösten vetäminen, FYTT:n esitysten asettaminen historiallisiin yhteyksiinsä Suomen valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksessä ja luokkataistelun etenemisessä, on demokraattisen opiskelijaliikkeen ja SOL:n tehtävä.

Aktuelli esimerkki FYTT:n periaatteiden merkityksestä on kysymys tutkintojen laajuuden ja sisällön ylikansallisesta standardoimisesta. EEC:n koulutuspolitiikan keskeisiä pyrkimyksiä on akateemisen työvoiman liikkuvuuden helpottaminen ja opetussisältöjen poliittisideologinen yhdenmukaistaminen tutkintojen "rationalisoinnin" tai "harmonisoinnin", so. ylikansallisen standardoinnin avulla. Tämä pyrkimys heijastuu erityisesti pohjoismaisen yhteistyön, pohjoismaisen talousliittymäajatuksen kautta voimakkaana myös Suomeen. Pohjoismaiden neuvoston kulttuurikomissio suorittaa jatkuvasti selvitys- ja valmistelutyötä eri pohjoismaiden tutkintojen standardoimiseksi.[42] Parhaillaan istuu myös Suomessa erityinen Tutkintojen kansainvälistä vastaavuutta tutkiva toimikunta (asetettu 1972), jonka työstä ja tavoitteista ei liiemmälti ole kuultu julkisuudessa. FYTT:n mietinnössä sitävastoin asetutaan hyvin selkeästi korkeakoulujen autonomian kannalle tutkintojen sisällön ja pedagogiikan määrittelyn osalta. FYTT katsoo, että opintosisältöjen ja pedagogiikan suunnittelua tulee mahdollisimman suuressa määrin siirtää itse opiskelutilanteeseen, opiskelija-, opettaja- ja tutkijaryhmissä suoritettavaksi. Tämän periaatteellisen kannan poliittisen merkityksen osoittaminen ja konkretisoiminen on mitä keskeisin tehtävä.

FYTT:n esityksissä ilmenee demokraattisen perustendenssin ohella myös poliittista selkiintymättömyyttä ja

---

[42] Ensimmäinen laajempi tulos tästä on Pohjoismaisen kulttuurikomission mietintö *Tentamensgiltigheten i Norden,* Nordisk Utredningsserie 18/70, Stockholm 1970.

tiettyä idealismia. FYTT nostaa yhdeksi keskeiseksi esityksekseen *avoimen yliopiston* toteuttamisen. Tämän tunnuksen vaaratekijöitä ja rajoituksia ei tyydyttävästi ole eritelty. Jos avoimella yliopistolla tarkoitetaan muodollisesti normaaleja korkeakoulututkintoja vastaavia suoritusmahdollisuuksia avaavaa, lähinnä kauko-, ilta- ja työpaikkaopiskelun varassa toimivaa akateemisen koulutuksen uutta muotoa, on erittäin lähellä vaara, että taantumusvoimat tarttuvat mahdollisuuteen laajentaa korkeakouluopetusta entistä olennaisesti *halvemmalla*. Toisin sanoen avoimesta yliopistosta voidaan kehittää erityinen heikompitasoista, kokonaan tutkimuksesta irroitettua akateemista koulutusta antava "toisen luokan" korkeakoulu. FYTT ei näe kaavailemansa avoimen yliopiston mahdollisuuksien rajoittuneisuutta koulutuserojen tasaajana. Vaikka kaikilla kansalaisilla olisi mahdollisesti yhtäläinen oikeus opiskella avoimessa yliopistossa aikaisemmista opinnoista riippumatta, jää tämä oikeus näennäiseksi, jos kansalaisilla ei ole taloudellisia ja aikaisempiin perusopintoihin nojaavia tiedollisia edellytyksiä korkeakoulutasoiseen opiskeluun. Koulutuksellinen eriarvoisuus ei Suomessa ilmene *ensisijaisesti* siten, että liian harvat pääsevät opiskelemaan korkeakouluissa. Ensisijainen ongelma on se, että yleensä liian harvat saavat tyydyttävän yleissivistävän peruskoulutuksen ja sen jälkeen ammattiin johtavan koulutuksen. Sodanjälkeisistä ikäluokista arviolta 300 000 nuorta on jäänyt pelkän kansakoulusivistyksen varaan, vaille mitään ammattikoulutusta. Näille on turha tarjoilla sosiaalipolitiikan approbaturia avoimessa yliopistossa television välityksellä. Näiden ihmisten yleissivistyspohjaa on kohotettava kokonaisvaltaisesti ja samalla heille on taattava kunnollinen ammattitaito. Luonnollisesti tässä tehtävässä voidaan käyttää monia muotoja (esim. radiota ja tv:tä), joita esitetään myös avoimen yliopiston keinoiksi. Edelleen on selvää, että myös korkeakoulutasoista opetusta tulee avata laajemmaksi ja sen käyttöön tulee ottaa uusia tiedonvälityskeinoja. Tämä ei kuitenkaan saa merkitä uuden, erillisen korkeakoulutien syntymistä, opetuksen ja tutkimuksen eriytymistä ja pedagogisen tason kohottamisesta koituvien kustannusten välttämistä.

4. Demokraattisen opiskelijaliikkeen vaatimukset ja tehtävät

Opiskelijaliikkeen tulee ennen kaikkea vaatia FYTT:n periaatteiden järjestelmällistä konkretisoimista. Tämän

työn tulee tapahtua edellä, kehittämislain yhteydessä mainitun, korkeakoululaitoksen kehittämisohjelmaa laatimaan asetettavan komitean toimesta. On määriteltävä minkälaisia akateemisen koulutuksen saaneita asiantuntijoita tarvitaan halutun, demokraattisen yhteiskuntakehityksen mahdollistamiseksi. On määriteltävä näiden asiantuntijoiden *ammattikuvat* sektoreittain. Samalla on määriteltävä, mitä *oppiaineita* (tieteenalanimikkeitä, tutkintoaineita) korkeakouluihin halutaan. Tavoitelluista ammattikuvista käsin on määriteltävä *tutkintojen (koulutusohjelmien) peruskombinaatiot ja sisällöllinen rakenne,* erikoistumisvaihtoehdot jne. Tutkintoaineiden tietosisällöt ja pedagogiikka on määriteltävä laitoksissa ja korkeakouluissa demokraattisen suunnittelun avulla.

On erittäin tärkeää, että FYTT:n konkretisoiminen yhdistyy määrällisten kehittämistavoitteiden määrittelyyn. Edelleen on tärkeää, että tehtävää varten asetetaan erityinen komitea. Nykyinen korkeakouluneuvosto ei ole oikea elin tähän tehtävään; se koordinoi korkeakoulupolitiikan toimenpiteitä ja ottaa kantaa jatkuvasti esiin tuleviin uusiin aloitteisiin, budjettiesityksiin jne. Selvärajainen pitkän tähtäyksen kehittämisohjelma voidaan tehokkaimmin laatia erillisenä komiteatyönä.

Pelkkä komiteatyönä tehtävä suunnittelu ei kuitenkaan riitä. Tutkintojen rakennetta ja opetussisältöjä on ryhdyttävä muuttamaan demokraattiseen suuntaan välittömästi laitoksilla ja korkeakouluissa. Tässä työssä FYTT:n periaatteet tarjoavat hyödyllisen tuen — niitä on opiskeltava huolellisesti. Tutkintovaatimusten ja laitosten opetusohjelmien uusimisesta tulee muodostaa vuotuinen tutkintoja koskevan suunnittelun ja kamppailun kiinnekohta.

Tutkintovaatimuskamppailussa tulee huomio kohdistaa ainakin seuraaviin seikkoihin:

— oppiaineen liittyminen tutkintokokonaisuuteen,
— tutkintokokonaisuuden tavoitteet ja yhteiskunnallinen mielekkyys, sen suhde työmarkkinoihin ja kyseiseen ammattikuvaan,
— oppiaineen tieteellinen sisältö, sen filosofiset ja metodologiset lähtökohdat,
— oppiaineen pedagogiikka, opetusmuodot ja -metodit, opetustavoitteet ja niiden saavuttaminen sekä kontrollointi, teorian ja käytännön suhde.

Tutkintovaatimuskamppailun valtakunnallisiksi tunnuksiksi nousee jo talvella 1973 seuraavia vaatimuksia:

— laajapohjainen yhteiskuntatieteellinen, filosofinen ja metodologinen perusopetus taattava kaikille,

— alas fakki-idiotismi, tutkinnon sisällön monipuolisuus ja laaja-alaisuus taattava,
— alas suunnittelemattomuus ja tutkintojen mielivaltainen sisältö, tutkinnon ja opetuksen tavoitteet selvitettävä konkreettisesti,
— teoria yhdistettävä ko. tieteenalan yhteiskunnallisiin sovellutuksiin ja käytäntöön, opetus tutkimukseen,
— metodinen ja ammatillinen pätevyys taattava kaikille, alas koulutus työttömyyteen,
— alas hiostus ja itsetarkoituksellinen tenttiluku: pedagogisesti korkeatasoinen, tuloksellinen opetus taattava,
— sosialististen maiden tieteen tulokset täysimittaisina esiin tutkintovaatimuksissa,
— neuvostovastainen, imperialismia ihannoiva ja yhteiskunnallista todellisuutta vääristävä aineisto pois opetuksesta; opetus rakennettava edistämään rauhaa, demokratiaa ja yhteiskunnallista edistystä.

Talven tutkintovaatimuskamppailussa opiskelijaliikkeen tehtävänä on yhdistää laitosten opetusohjelmien konkreettiset parannusvaatimukset valtakunnallisiin yleistunnuksiin. Tämä työ on itse asiassa samalla FYTT:n periaatteiden konkretisointia.

Yhteenveto

1. Korkeakoulujen hallinnonuudistus, kehittämislain uudistus samoin kuin tutkintojen rakenteen uudistaminen muodostavat korkeakoulujen kriisistä aiheutuvan välttämättömien uudistusten sarjan, joka pakottaa yhteiskunnallisen luokkataistelun eri osapuolet jäsentämään kokonaisvaltaisen korkeakoulupoliittisen strategiansa entistä paljon selkeämmin. Ne pakottavat sekä valtiovallan että puolueet ja monet etujärjestöt lisäämään olennaisesti korkeakoulupoliittista ohjelmointiaan.

2. Hallinnonuudistuksessa, kehittämislain uudistamisessa samoin kuin myös tutkintojen uudistamisessa tullaan taistelemaan siitä, toteutetaanko uudistukset koko korkeakoululaitoksen rakennetta ja toimintaperiaatteita syvältä muuttavina demokraattisina ratkaisuina vai jäädäänkö puolinaisiin, vesitettyihin ratkaisuihin, jotka eivät olennaisesti muuta koko korkeakoululaitoksen rakennetta ja toimintaperiaatteita. Hallinnonuudistuksen ja kehittämislain uudistamisen vesitetyn toteuttamisen torjuminen on välitön tehtävä.

3. Hallinnonuudistus kytkee konkreettisella tavalla valtakunnallisen korkeakoulupolitiikan laitostasolla käytä-

vään kamppailuun. Kehittämislain uudistamisessa on olennaisesti kysymys laitosten toiminnan aineellisten edellytysten turvaamisesta; tässäkin tapauksessa valtakunnallinen ratkaisu on yhdistettävä konkreettisesti laitoksilla käytävään kamppailuun, opiskelijoiden jokapäiväiseen todellisuuteen. Sama vaatimus koskee tutkinnonuudistusta, jossa on kysymys valtakunnallisen tutkintorakenteen ja viime kädessä jokaisen opiskelijan tutkintovaatimusten ja opintosuoritusten välisen yhteyden konkreettisesta osoittamisesta. Nämä uudistukset merkitsevät ja vaativat korkeakoulupolitiikan muuttamista joukkojen politiikaksi.

4. Demokraattisen liikkeen vastustajien piirissä ilmenee kaksi päätendenssiä, jotka ovat vielä osittain ristiriidassa, mutta jotka täydentävät päivä päivältä yhä paremmin toisiaan. Ensinnäkin vastassa on äärioikeistolainen, avoimeen poliittiseen terroriin ja demokraattisten voimien toimintaoikeuksien loukkaamiseen taipuvainen tendenssi, jota melko monet vanhakantaisen professorikunnan jäsenet lähenevät. Tälle tendenssille on ominaista avoin neuvostovastaisuus ja antikommunismi. Toisaalta vastassa on reformismi, sen kepulainen, liberaali ja ennen kaikkea sosialidemokraattinen muunnos. Erityisesti sosialidemokratismiin liittyy varsin taitava pyrkimys myös korkeakoulupolitiikan suhteellisen kokonaisvaltaiseen ohjelmointiin. Mitä julkisemmaksi ja kokonaisvaltaisemmin muuhun yhteiskuntapolitiikkaan kytketyksi tämä ohjelmointi pakotetaan, sitä varmemmin se kaivaa hautaa sosialidemokratismille. Reformismi ei itse esiinny avoimin neuvostovastaisin ja antikommunistisin tunnuksin, se ei itse suoraan ilmaise demokratian vastaisia pyrkimyksiään. Mutta se ei pyri estelemään äärioikeistolaista toimintaa, päinvastoin, se toimii äärioikeiston ja suurpääoman edustajien kanssa yhä läheisemmässä ylätason yhteistyössä, kuten käy ilmi esim. Korkeakoulu- ja tiedepoliittisen tutkimussäätiön jäsenluettelosta. Ennen muuta reformistiset voimat toimivat hallinnonuudistuksen, kehittämislain uudistamisen ja tutkintojen uudistamisen puolinaisten, vesitettyjen ja yhä selvemmin demokratian vastaisten ratkaisumallien toteuttajina ja kehittelijöinä. Paitsi puolinaisuutta ja vesittyneisyyttä, näihin malleihin tulee sisältymään yhä tietoisempaa pyrkimystä korkeakoulujen autonomian kaventamiseen, opetuksen ja tutkintojen sitomiseen ahtaisiin "ammatillisiin" muotteihin, opetuksen ja tutkimuksen erottamiseen sekä opiskelun tavoitteettomaan, hiostavaan "tehostamiseen".

5. Tärkeä kysymys kaikessa koulutus- ja korkeakoulupolitiikassa on rahoitus. Korkeakoulujen hallinnonuudis-

tus merkitsisi toteutuessaan väistämättä myös lisääntyvää painetta kunnollisten aineellisten toimintaedellytysten saamiseen korkeakouluille. Kehittämislain uudistamisessa on resurssien lisääminen avainongelma. Tämä liittyy kiinteästi kysymykseen maamme tuotantorakenteen kehityksestä ja pääomavirtojen säätelystä. Monopoliporvariston tavoittelema, EEC-markkinoiden vaatimuksia vastaava tuotannon rakennemuutos edellyttää riiston suurta tehostumista, valtion käyttämistä entistä enemmän monopolien välittömien tarpeiden rahoittajana. Monopoliporvariston tavoittelemasta tuotantorakenteen muutoksesta seuraa pian myös johtopäätöksiä tarvittavan akateemisen työvoiman suhteen.[43] Demokraattisella liikkeellä on tällä hetkellä lähinnä reagoiva asema näihin suunnitelmiin nähden. Puuttuu ohjelmalliset edellytykset aloitteen haltuun ottamiselle.

6. Marxilais-leniniläisen opiskelijaliikkeen on paneuduttava analyysin tekoon, tiedon ja kokemusten hankintaan korkeakoulupolitiikan eri tasoilla jakaen voimiaan järkevästi 1) analyysiin ja konkreettiseen tutkimukseen korkeakoululaitoksen ja -politiikan historiallisesta kehityksestä osana suomalaisen kapitalismin kokonaiskehitystä, (2) opiskelijajoukkojen konkreettisten tarpeiden tutkimiseen ja korkeakouluissa vallitsevan konkreettisen tilanteen selvittämiseen, (3) monopolien ja valtiovallan sekä reformististen ja oikeistolaisten poliittisten ryhmien korkeakoulupoliittisen strategian erittelyyn ja paljastamiseen, (4) kansainvälisten kehitystendenssien selvittämiseen, (5) ohjelmallisten tavoitteiden laadintaan ja konkretisointiin eri tasoilla sekä (6) SOL:n korkeakoulupoliittisen kaaderiston laajentamiseen, mikä on viiden edellisen kohdan toteutumisen ehto. Näinä kuukausina luonnosasteelle valmistuvan SOL:n korkeakoulupoliittisen ohjelman joukkokäsittely kiteyttää tähän astisen analyysin tulokset ja korkeakoulukamppailussa saadut kokemukset yhtenäiseen esitykseen.

7. Korkeakoulupolitiikan keskeiset kysymykset (ennen muuta kokonaisvaltaisen korkeakoulupoliittisen kehittämisohjelman laatiminen) on viime kädessä ratkaistavissa johdonmukaisesti työtätekevän ja opiskelevan väestön eduksi ainoastaan koko yhteiskuntakehitystä koskevan, perusteellisen demokraattisen ohjelman pohjalta. Korkeakoulupolitiikan tilanne pakottaa opiskelijaliikkeen asetta-

---

43 Viitteen tästä kehityksestä antaa opetusministeriön toimesta tapahtunut työmarkkinajärjestöjen "korkeakoulupoliittisen klubin" perustaminen. Ks. Soihdunkantaja 4/72, s. 6 ja Ylioppilaslehti 21/72, s. 8.

maan kysymyksen demokraattisesta kokonaisohjelmasta kaikeessa terävyydessään. Tämän ohjelman laadinta on kommunistisen puolueen tehtävä. "Soveltaen leniniläistä kantaa sosialistisen vallankumouksen taloudellisten ja poliittisten edellytysten erittelyssä kommunistiset ja työväenpuolueet kehittelevät demokraattisia vaihtoehtoja nykyisen valtiomonopolistisen kapitalismin tilalle, vaihtoehtoja, joissa sosiaaliset ja taloudelliset sekä poliittiset puolet elimellisesti yhdistyvät."[44]

---

[44] N. Figurovskaja: "V. I. Lenin monopolien vastaisesta taistelusta ja nykyaika", Sosialismin teoria ja käytäntö 34/1972, s. 9.

Raportteja, kommentteja

FNL-komiteat ja Vietnam voittaa -lehti

Amerikkalaisten kiihdytettyä Vietnamin sotaa 60-luvun puolivälin paikkeilla syntyi myös Suomessa solidaarisuusliikehdintää. Tätä toimintaa organisoitiin lähinnä Rauhanpuolustajien toimesta. Syntyi erilaisia järjestöjä kuten Vietnamin Avun Komitea ja Vietnamin Ystävyyden Komitea. Niiden avulla saatiin solidaarisuustoiminta käyntiin oloissa, joissa yleinen mielipide ja viranomaiset suhtautuivat vielä jokseenkin vihamielisesti Kansalliseen vapautusrintamaan. VAK:n toimesta vietiin läpi ensimmäinen rahankeräys, jonka toteuttamiselle Suomen oikeisto-keskusta-hallitus asetti kolme ehtoa: rahat on toimitettava Punaisen Ristin kautta kolmessa yhtä suuressa osassa VDT:hen, FNL:lle ja Saigonille ja ne on käytettävä sodasta kärsivän siviiliväestön terveydenhoitoon. VAK:n piirissä harkittiin ehtoja ja katsottiin, että keräys ehtojen täyttämisen jälkeenkin palvelee vietnamilaisten etuja. (Maolaiset ovat myöhemmin yrittäneet käyttää propagandassaan hyväkseen Saigoniin lähetettyjä varoja kykenemättä kuitenkaan näkemään keräyksen myönteistä kokonaisluonnetta Vietnamin kansan kannalta).

60-luvun jälkipuoliskolla perinteisen rauhanliikkeen Vietnam-työ ei kuitenkaan edistynyt nopeasti. Tähän vaikutti ennen muuta SKP:n sisällä kasvanut oikeistorevisionistinen hyökkäys puoluetta ja sen perusperiaatteita vastaan, mikä sitoi rauhan- ja solidaarisuusliikkeen aktiivisinta osaa näytelleiden kommunistien voimia puolueen olemassaolon ja linjan suojelemiseen.

FNL-komiteoiden syntyvaiheet

Nuorison keskuudessa kehittyi 1960-luvulla vaistonvaraista liikehdintää, jonka eräänä mobilisaatiotekijänä oli Vietnamin sota. Tämä liikehdintä sisälsi myös yltiövallankumouksellisia ilmiöitä. Sellaiseksi on luettava vuonna 1968 perustettu Helsingin FNL-komitea, jonka esittämät jopa sosialistiset tunnukset eivät johtaneet perustajien toivomaan Vietnamin solidaarisuusliikkeen vakiintumiseen ja laajenemiseen, vaan komitean toiminta lakkasi jo perustamissyksynä.

Aatteellinen, poliittinen ja toiminnallinen kehitys nuorison keskuudessa oli kuitenkin nopeata ja synnytti yhä parempaa perustaa nuorison Vietnam-liikkeen kehitykselle. Aatteellis-poliittiseen kehitykseen vaikuttivat myös kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä esiintyneet hajaannusilmiöt osan vasemmistolaisista nuoriso- ja opiskelija-aktivisteista suuntautuessa kansainvälisen kommunistisen liikkeen linjaa vastaan kääntyneen Kiinan kommunistisen puolueen johdon kannalle. Tämän suuntauksen, joka organisoitui Helsingin "Marxilais-Leniniläiseksi" Seuraksi, kiinnostukseen Vietnam-liikkeen kehittämiseksi Suomessa vaikutti voimakkaasti Ruotsin maolaisten menestykset sikäläisen Vietnam-työn organisoimisessa.

Marraskuussa 1969 perustetaan Helsingin FNL-komitea uudelleen. Mutta poiketen selvästi Ruotsin tilanteesta maolaisten ohella tuli mukaan myös muita poliittisia voimia, jotka kokivat Vietnam-työn tehostamisen välttämättömäksi. Tämän johdosta komitean alkuvaiheissa syntyi väistämättä erimielisyyk-

siä solidaarisuustoiminnan linjasta — toisaalta oli voimia, jotka näkivät FNL-komitean luonteen laajapohjaisena kaikkia Vietnamin kansan taistelua tukevia voimia yhdistävänä organisaationa — toisaalta oli maolaisia, jotka Ruotsin esimerkin mukaisesti näkivät FNL-komiteoissa paitsi oman Vietnam-toimintansa organisoimisen muodon myös omien joukkositeidensä ja jäsenpohjansa laajentamisen välineen.

Näiden perustavaa laatua olevien erimielisyyksien ratkeaminen maolaisten näkökantojen mukaan, johtui yksinkertaisesti heidän komiteassa saavuttamastaan enemmistöasemasta. Myös eräille muille paikkakunnille oli perustettu FNL-komiteoita ja kaikkien komiteoiden edustajien yhteisissä kokouksissa maolaisilla voimilla oli niinikään enemmistö, vaikka maolaisilla ei ollut vaikutusvaltaa kaikissa komiteoissa.

Seuraavassa tarkastellaan Helsingin ja Tampereen FNL-komiteoiden kehitystä, koska ne ovat maolaisten vahvimmat tukialueet Vietnam-liikkeessä.

Maolaisten enemmistöaseman seuraukset FNL-liikkeessä

Maolaiset voimat, joilla komiteoissa oli enemmistö, katsoivat KKP:n johdon näkemyksiä noudattaen, että komiteoiden sisäiset erimielisyydet voidaan voittaa ja toimintayhtenäisyys saavuttaa vasta taistelun kautta, taistelun, jota käydään niin oikeisto- kuin 'vasemmisto'poikkeamia vastaan, 'oikean' linjan löytämiseksi.

Enemmistöasemansa turvin ja nojautuen siihen käsitykseen, että yhteisrintaman rakentamisessa voidaan nojata myös äänestyksiin ja enemmistöpäätöksiin maolaiset hyväksyivät linjaksi, säännöiksi, jäsenperusteiksi ja tunnuksiksi sellaiset kannanotot, jotka voimakkaasti kavensivat FNL-komiteoiden jäsenpohjaa ja itse asiassa liikvidoivat liikkeen luonteen *yhteisrintamajärjestönä.*

Säännöissä edellytetään jokaiselta jäseneltä *ehdotonta aktiivisuutta* — epäsäännöllisesti toimiva jäsen voidaan erottaa. Käytännössä tällä kielletään sellaisten Vietnamin ystävien osallistuminen komiteoiden työhön, jotka jo toimivat aktiivisesti poliittisissa, ammatillisissa tai muissa järjestöissä edistäen näissä järjestöissä Vietnam-työtä.

Tunnuksiksi, joiden hyväksyminen on samalla jäseneksi hyväksymisen ehtona, hyväksyttiin: *USA pois Vietnamista, Varaukseton tuki Vietnamin kansalle* ja *Taistele USA:n imperialismia vastaan.* Näistä ensimmäinen mahdollistaa kaikkien Vietnamin kansalle solidaaristen suomalaisten osallistumisen järjestäytyneeseen tukitoimintaan FNL-komiteoiden kautta; toinen *sulkee pois* ne järjestöt ja henkilöt, jotka tuntien moraalista närkästystä tai haluten humanitäärisistä syistä tukea Vietnamin kansaa tahtovat ryhtyä käytännön toimintaan; kolmas edellyttää *jokaiselta* jäseneltä kantaa USA:n imperialismiin *kokonaisuudessaan* ja tuhoaa näin sen yhden konkreettisen ilmauksen pohjalta lähtevän laajan rintaman mahdollisuuden, rintaman, jonka sisällä voi aivan hyvin vallita erilaisia käsityksiä USAn imeprialismista ja sen vastaisesta toiminnasta. (Komiteat itse ovat käytännössä joutuneet myöntämään näiden tunnusten virheellisyyden yhteisrintaman ohjelmaksi, koska ne ovat kaikkien järjestämiensä Vietnam-viikkojen ja mielenosoitusten päätunnuksena pitäneet yksinomaan ensimmäistä, USA pois Vietnamista).

Tunnusten ja julkilausutun tavoitteen so. maksimaalinen tuki Vietnamin kansalla välinen ristiriita heijastaa kahta toisiinsa liittyvää näkemystä: ensiksi FNL-komiteoissa toimivilla maolaisilla on virheellinen käsitys yhteisrintaman rakentamisesta heidän kuvitellessaan laajan yhteisrintaman muodostuvan aktiivisen ja tietoisen

kaaderijärjestön toiminnan kautta; toiseksi samojen piirien tarkoitusperänä tunnuksia asetettaessa on ollut komiteoiden *jäsenmäärän rajoittaminen*, estämään poliittisesti sidonnaisten henkilöiden mukaantulon, joka saattaisi horjuttaa maolaisten johtoasemaa.

Näitä menettelytapoja ja linjaa koskevia määrityksiä on käytännön toiminnassa täydennetty muilla aseilla maolaisuuden kanssa ristiriidassa olevia poliittisia ja ideologisia suuntauksia edustavien voimien estämiseksi osallistumasta komiteoiden työhön: opintopiireissä ja järjestöjen sisäisessä materiaalissa on voimakkaasti hyökätty mm. Rauhanpuolustajia vastaan, jossa monet jäsenistä näkivät merkittävän ja oikeaa linjaa noudattavan anti-imperialistisen järjestön; opinto-ohjelmaan sisällytettiin esim. imperialismia käsittelevässä kohdassa sellaisia käsityksiä, jotka sotivat kansainvälisen kommunistisen liikkeen analyyseja vastaan. Nämä ilmiöt luonnollisesti etäännyttivät kansainvälisen kommunistisen liikkeen ja Rauhanpuolustajien kannalla olevia komiteoiden työstä.

Näin maolaiset raivasivat johdonmukaisesti komiteoiden toiminnasta ja jäsenyydestä ne voimat, jotka näkivät Vietnam-liikkeen organisoimisen periaatteeksi mahdollisimman laajojen piirien mukaanvetämisen *järjestäytyneeseen* toimintaan. Nykyään komiteoissa ei käydä taistelua linjasta maolaisten ehdottoman hegemonian johdosta.

Mihin maolaiset käyttävät FNL-komiteoita?

FNL-komitean maolaisten, jotka myös Punakaartin 8/72 (H"ML"S:n lehti) mukaan ovat alusta alkaen olleet johtavana voimana FNL-liikkeessä, subjekjektiiviset lähtökohdat FNL-liikkeen kehittämiselle ovat kahdenlaiset: Vietnam-solidaarisuusliikkeen kehittäminen ja H"ML"S:n joukkositeiden parantaminen ja jäsenpohjan laajentaminen. Maolaisten kannalta nämä kaksi subjektiivista innostuksen lähdettä eivät ole ristiriidassa, vaan päinvastoin ne tukevat toinen toistaan. Tämä ilmenee mm. seuraavasti:

FNL-komiteat ovat aktiivisen työnsä kautta olleet perustamisestaan aina tähän ajankohtaan asti tuloksekkain Vietnam-työtä harjoittava organisaatio. Komiteat ovat olleet aloitteellisia Vietnam-viikkojen ja kymmenien mielenosoitusten järjestämisessä, ne ovat valmistaneet ja levittäneet säännöllisesti *Vietnam Voittaa*-lehteä, jonka levikki on kohonnut tarkistamattomien tietojen mukaan 6000 kpl/numero, ne ovat informoineet ihmisiä sodasta ja sen luonteesta myös lentolehtisin, joita on levitetty sadoissatuhansissa; Helsingin FNL-komitean oman ilmoituksen mukaan esim. viime kevään Vietnam-viikon aikana yksin Helsingissä levitettiin 140.000 lentolehtistä. Kesällä 1970 aloitettu rahankeräys ylitti vappuna 1972 100.000 markan tavoitteen.

Aktiivisen ja näkyvän toiminnan tuloksena — varsinkin kun muu nuorisolle joukko-osallistumista tarjoava Vietnam-liike oli vielä olematonta — komiteoihin on tullut jatkuvasti uusia vilpittömiä Vietnamin ystäviä. Tässä maolaisten kaksi subjektiivista tekijää yhtyvät. Heti komiteaan tultuaan uudet jäsenet joutuvat käymään läpi opinto-ohjelman, jossa käsitellään sodan historiaa, imperialismia ja anti-imperialistista taistelua Suomessa. Opinto-ohjelma on laadittu siten, että se vastaa H"ML"S:n käsityksiä kaikissa kysymyksissä. Näin FNL-komiteoiden opinotoiminta muodostaa väliaskelman kohti tietoisuutta, jonka lopputuloksena on maolaisten toiveiden mukaan H"ML"S:n toiminnan perustana oleva revisionistinen ideologia.

Ohjeissaan muilla paikkakunnilla toimiville maolaisille H"ML"S on kehoittanut ensin

perustamaan FNL-komitean ja kun sen kautta maolaisten vaikutuspiiriin on saatu riittävästi Vietnamin kansalle solidaarisia henkilöitä ryhdytään näiden keskuudessa valmistelemaan H"ML"S:n tyyppisen avoimesti maolaisen järjestön perustamista.

Maolaisten ryhmätaktinen asenne FNL-liikkeessä on ilmennyt myös valtakunnalliseen organisoitumiseen liittyvissä tapahtumissa. Keväällä 1970 oli perustettu Vietnam Solidaarisuusryhmä eri paikkakuntien kattojärjestöksi. Kuitenkin, koska joidenkin paikkakuntien komiteat olivat ei-maolaisten johtamia, maolaiset noudattivat taktiikkaa, jonka mukaan valtakunnallinen organisaatio on ainoastaan muodollinen — ei valtakunnallisesti linjaa muotoileva. Tehdäkseen tyhjäksi VSR:n hallituksen toiminnan Helsingin FNL-komitea sabotoi aktiivisesti sen työtä, kesän ja syksyn 1970 aikana kaikki työvaliokunnan jäsenet vaihdettiin, hallitusta ei enää kutsuttu säännöllisesti koolle ja lopulta vuosikokouksessa 1971 hallitus muodostettiin pelkästään helsinkiläisistä ja työvaliokunta lakkautettiin. Tämän johdosta ryhmien yhteydet heikkenivät ratkaisevasti, minkä tulosta osaltaan oli eri suuntien vaikutuksen ja liikkeen sisäisen keskustelun tyrehtyminen. Myöhemmin, kun maolaiset ovat käsityksensä mukaan riittävästi pystyneet raivaamaan poliittiset vastustajansa komiteoista, he ovat ryhtyneet järjestämään komiteoiden valtakunnallista johtoa.

Paitsi opintopiireissä myös Vietnam Voittaa-lehdessä ja muussa komiteoiden aineistoissa levitetään Kiinan Kommunistisen Puolueen imperialismi-"teorian" kaltaisia näkemyksiä. Ne ovat ristiriidassa kansainvälisen kommunistisen liikkeen arvioiden kanssa ja ottavat näin ollen päinvastaisista väitteistään huolimatta kantaa kansainvälisen kommunistisen liikkeen sisäisiin erimielisyyksiin

— määritellessään maailman pääristiriidaksi USA:n imperialismin ja maailman kansojen välisen ristiriidan ja

— imperialisminvastaisiksi päävoimiksi Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kansat,

— esittäessään Vietnamin olevan maailman polttopisteessä, jossa imperialismi ratkaisevasti tuhotaan ("Vietnam on imperialismin hauta"),

— vaatiessaan, että USA:n ja Euroopan kansojen on noudatettava kansallisen vapautusliikkeen strategiaa taistelussaan sortoa ja riistoa vastaan,

— hylätessään leniniläisen rauhanomaisen rinnakkainolon politiikan ja korvatessaan sen kansannousujen ja sodan absolutisoinnilla sekä

— syyttäessään Neuvostoliittoa 'sosiaali-imperialistiseksi' valtioksi.

Näistä piirteistä hahmottuu kokonaiskuva maolaisten kahden liikkeellepanevan tekijän yhdistymisestä maolaisten ryhmätaktisessa käytännön toiminnassa.

FNL-liikkeen arviointi Vietnam-työn kannalta

FNL-komiteoiden arvioinnin pohjimmaisena perustana on kuitenkin oltava — oli komiteat kenen johtamia tahansa — niiden käytännön solidaarisuustyössä saavuttamat tulokset. Vietnam-tietoisuuden kohottamisen ja rahankeräyksen alalla komiteoiden ansiot ovat kiistämättömät ja sellaisinaan kirjattavissa objektiivisesti myönteisiksi, eikä maolaisten ryhmätaktinen toiminta voi näitä tuloksia himmentää. Mutta on kysyttävä onko maolaisten noudattama ja komiteoihin juurruttama linja vastannut parhaalla mahdollisella tavalla maksimaalisen tuen järjestämisen vaatimusta vai ovatko heidän toimenpiteensä rajoittaneet Vietnam-solidaarisuustyön laajuutta.

Aikaisemmin, jolloin solidaarisuustyötä harjoitettiin tehokkaimmin juuri komiteoiden

kautta, oli maolaisten käytännön tulosten perusteella mahdollista väittää komiteoiden toimintalinjaa oikeaksi. Tätä perustelua komiteoiden aineistossa onkin voimakkaasti painotettu.

Mutta nyt kehittymässä oleva solidaarisuusliike *komiteoiden ulkopuolella* — niiden sisällä siihen ei ole ollut mahdollisuutta maolaisten johtoasemastaan käsin määräämän poliittisen linjan vuoksi — on nopeassa tahdissa osoittamassa maolaisten ryhmätaktisten asenteiden vahingolliset seuraukset. Noudattaen oikeita mahdollisimman laajan solidaarisuusliikkeen ja yhteisrintaman periaatteita ovat *Suomi—Vietnam-Seuran Nguyen Van Troi-lastensairaalakeräyksen* tulokset nopeasti lähestymässä ja myös *ohittamassa* FNL-komiteoiden työn tulokset. On täysin realistista odottaa, että keräystavoitteeksi asetettu 500.000 markkaa saavutetaan vielä tämän vuoden aikana.

Tämä kehitys on herättänyt tavatonta huolestuneisuutta maolaisten keskuudessa — heidän keskeinen väitteensä muiden poliittisten voimien kyvyttömyydestä organisoida tukea Vietnamin taistelevalle kansalle on romahtamassa näkyvällä tavalla! Tämän johdosta on odotettavissa, että maolaiset arvioivat uudelleen FNL-komiteoiden merkityksen sekä Vietnam-solidaarisuusliikkeen että maolaisten omana rekrytointijärjestönä toimimisen kannalta.

FNL-komiteoiden tulevaisuus

Oikeita solidaarisuusrintaman muodostamisperiaatteita nuodattavien eteneminen ja ennen muuta selvät näköalat sen tulevasta kehityksestä, ovat jo johtaneet maolaiset uuden tilanteen edellyttämiin uusiin siirtoihin.

Ensiksi he ovat yrittäneet hyökätä NVT-keräystä vastaan epätoivoisia ajatuskulkuja noudattaen. Maolaiset ovat julkaisseet sekä Punakaartissa että FNL-komiteoiden julkaisuissa kirjoituksia, joissa on yritetty esittää NVT-keräys sen ennaltamääritellyn varojenkäyttötavan vuoksi epäsolidaariseksi, "vähemmän solidaariseksi" kuin komiteoiden varaukseton tuki. Tämän hyökkäyksen ja sen ohessa FNL-komiteoiden lähestyvän umpikujan paljastaa tässä yhteydessä käytettyjen perustelujen heikkous, joissa sitä paitsi epäillään Vietnamin Demokraattisen nuorisoliiton harkintakykyä. Onhan keräysaloite tullut juuri tämän järjestön kautta.

Toiseksi maolaiset ovat avanneet myös FNL-komiteoiden julkisen materiaalin (mm. Vietnam Voittaa) marxilais-leniniläisiä voimia vastaan suunnatuille hyökkäyksille (sisäisessä materiaalissa tätä ei ole koskaan kaihdettu, mutta vielä jokin aika sitten julkista materiaalia varjeltiin siten, ettei se leimautuisi maolaiseksi.). Hyökkäyksen kohteeksi ovat joutuneet mm. ansioituneet Vietnam-liikkeen työntekijät Mirjam Vire-Tuominen ja Tuomas Vesterinen sekä voimakkaasti solidaarisuusliikkeen keittämiseen osallistuvat Tiedonantaja, Toveri ja Uudenmaan Sosialistinen Nuorisoliitto. Tuntiessaan FNL-komiteoiden käytön tehokkaina H"ML"S:n rekrytointikanavina olevan rajoittumassa maolaiset ovat valmiita muttamaan myös niiden ulkokuorta, tekemään niistä avoimemmin kansainvälisen kommunistisen liikkeen ja Suomen marxilais-leniniläisten voimien vastaisen Vietnam-järjestön.

Kolmanneksi maolaiset ovat joutuneet tarkistamaan asennettaan Suomi—Vietnam-Seuraan. Kun he aikaisemmin väittivät laajaa joukkojärjestöä vääräksi solidaarisuustyön organisaatiomuodoksi, ovat he nyt antaneet uusia ohjeita jäsenilleen ja kannattajilleen: on liityttävä SVS:ään ja liittouduttava seuran vielä passiivisten osapuolten kanssa (FNL-ryhmien uusi jäsenlehti Aktivisti 2/72). Kirjoituksessa määritellään avomieli-

sesti passiivisiksi osapuoliksi liberaalit, keskusta, sos.demit ja "saarislaiset". Ei ole epäilystäkään, etteikö tämän uuden taktiikan tarkoituksena ole hyökätä SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen linjaa puolustavia tovereita vastaan ja etteikö tämä taktikointi ole karkeasti ristiriidassa solidaarisuusliikkeen kehittämisperiaatteiden kanssa. Uusi taktiikka onkin löydettävissä täsmällisemmin muotoiltuna H"ML"S:n sisäisessä materiaalissa, jossa marxismi-leninismiä ja proletaarista internationalismia tinkimättömästi noudattavat kommunistit on määritelty H"ML"S:n *taktisiksi päävihollisiksi*.

Neljäs osoitus FNL-komiteoiden käyttökelpoisuuden heikkenemisestä maolaisten joukkositeitä luovana järjestönä: FNL-komiteoiden maolaiset ovat joutuneet tunnustamaan, että heidän on lähes mahdotonta saada työväenluokan jäseniä ja varttuneempia ihmisiä mukaan FNL-komiteoiden omaksumiin työmuotoihin. Johtopäätöksenä he ovatkin asettaneet työnsä painopisteen opiskelija- ja koululaismaailmaan. Tätäkin työtä ohjaa mustasukkainen FNL-komiteoiden etujen ajaminen, koska komiteoiden kouluissa levittämässä propaganda-aineistossa tyystin vaietaan jo keväällä tiedossa olleesta koululaisten ja teinikuntien osallistumisesta NVT-keräykseen tänä syksynä Teiniliiton perinteisen Taksvärkki-keräyksen muodossa. Tämä politiikka objektiivisesti tukee jeesus-hippien, lääketieteellisen tiedekunnan porvarien ja Porvoon poliisin toimenpiteitä, joilla NVT-keräystä parjataan ja sen suorittamista yritetään vaikeuttaa.

Näin maolaisten oma aidolle solidaarisuustyölle vieras FNL-liikkeen alistaminen H"ML"S:n ryhmätaktisille päämäärille on johtamassa FNL-komiteoiden toiminnan likvidoitumiseen sekä Vietnam-liikettä organisoivana että maolaisten hajoitustyötä harjoittavana järjestönä.

Tehtävät Vietnam-työn tehostamiseksi

Kommunisteille, demokraateille ja muille Vietnamin kansan puolelle asennoituville Vietnam-solidaarisuusliikkeen kehittäminen on kallis asia. Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous Moskovassa 1969 totesi, että kommunistien ja kaikkien imperialismin vastustajien "toimintayhtenäisyyden ensimmäisenä tavoitteena on Vietnamin sankarillisen kansan tukeminen kaikin tavoin". Neuvottelukokous kehoitti voimaperäistämään "kaikkien sosialistisen järjestelmän valtoiden yhteisesti sovittuja toimenpiteitä, kaikkien kommunististen ja työväenpuolueiden, kaikkien edistyksellisten puolueiden ja demokraattisten joukkojärjestöjen, kaikkien vapaudentahtoisten ja rauhanvoimien yhteisiä ponnistuksia".

Sosialistinen Opiskelijaliitto on asettanut näiden internationalististen velvoitusten täyttämisen erääksi toimintansa keskeisimmäksi tavoitteeksi. Marxilais-leniniläisen opiskelijaliikkeen ajankohtaiset tehtävät tällä lohkolla voidaan kiteyttää seuraavasti:

1. On kehitettävä edelleen Suomi—Vietnam-Seuraa laajapohjaisena Vietnamin kansalle tukea organisoivana ystävyysjärjestönä. Tähän liittyy osallistuminen SVS:n kaikkien organisaatiotasojen kehittämiseen, mm. SVS:n paikallisverkoston laajentamiseen.

2. On edistettävä SVS:n työn ajankohtaista päätehtävää: Nguyen Van Troi-lastensairaalakeräystä, vedettävä siihen mukaan yhä laajemmat opiskelijajoukot ja aktivoitava myös muiden poliittisten ryhmien jäseniä ja kannattajia tähän keräykseen osallistuvien määrän laajentamiseksi.

3. On pyrittävä kehittämään edelleen Vietnam-liikkeen työmuotoja, jotta vieläkin laajemmat kansalaispiirit voisivat löy-

tää näkemyksiään vastaavia osallistumismuotoja Vietnamin kansan tukemiseksi.

4. On edelleen paljastettava niiden voimien toiminta, jotka pyrkivät keinottelemaan ihmisten myötämielisellä suhtautumisella Vietnamin kansan kamppailua kohtaan. On selostettava näiden voimien julistamien työnsä päämäärien ja niiden tosiasiallisten tarkoitusperien välisen ristiriidan luonnetta. Tämä on tärkeätä myös sen vuoksi, että esimerkiksi Kansan Uutiset on useaan otteeseen tietämättömyytensä seurauksena edistänyt kirjoittelullaan FNL-komiteoiden tunnetuksitekemistä, mikä objektiivisesti palvelee maolaisten vahingollisia pyrkimyksiä.

5. On propagoitava marxilaisleniniläistä imperialismiteoriaa ja solidaarisuusliikkeen oikeita periaatteita ja täten torjuttava Vietnamin sodan ja kansan taistelun varjolla levitettävän virheellisen teorian vaikutuksen laajeneminen.

Näiden tehtävien täyttäminen muodostaa kokonaisuuden, joka käytännössä johtaa Vietnam-solidaarisuusliikkeen korkeimman päämäärän saavuttamiseen: maksimaalisen tuen antamiseen Vietnamin sankarilliselle kansalle.

Raimo Parikka

Institut für Marxistische Studien und Forschung (IMSF)

IMSF, 6 Frankfurt/M.-1, Liebigstrasse 6, BRD.

Saksan liittotasavallan marxilais-leniniläiset voimat perustivat marraskuussa 1968 IMSF:n (Marxilainen tutkimuslaitos).

Sen perustamislausumassa sanotaan tutkimuslaitoksen tarkoituksena olevan marxilaisen tutkimuksen edistäminen kiinnittäen erityistä huomiota Saksan liittotasavallan ja sen työväenluokan tilaan ja niitä koskeviin ilmiöihin sekä demokraattisen ja sosialistisen liikkeen ongelmiin.

Tutkimuslaitoksen alaan kuuluu paitsi tutkimuksen suorittaminen ja organisoiminen myös laaja julkaisutoiminta, tieteellisten konferenssien ja muiden tilaisuuksien järjestäminen sekä tieteellisen kirjaston ja arkiston ylläpitäminen. IMSF:llä on tärkeä sija liittotasavallan monopolienvastaisen liikkeen kamppailun edistämisessä. Sillä on läheiset suhteet DKP:hen, Saksan Kommunistiseen Puolueeseen.

Tutkimukset

IMSF:n *tutkimusprojektit* määräytyvät kiinteästi sidoksissa monopolienvastaisen rintaman muodostamisen ongelmiin. Vuoden 1971 keskeiset tutkimusprojektit olivat (1) liittotasavallan sosiaalisen ja luok-

karakenteen kehitys 1950—1970, (2) palkka- ja tulopolitiikka liittotasavallassa, (3) liittotasavallan uuskolonialismi. Kaikkia näitä projekteja on jatkettu tänä vuonna. Uusia projekteja ovat (4) sivistyneistö liittotasavallassa 1950—1970, (5) tieteellis-tekninen kumous ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset tämän hetken kapitalismissa ja (6) lakon vaikutukset työläisten tietoisuuteen.

Toimintasuunnitelmassa on määritelty tutkimusprojektien painopisteet. Esim. palkka- ja tulopolitiikan osalta ne ovat

— palkkaeroavuuksien perusteet ja niiden vaikutus aytaistelussa;
— palkka- ja tuloteorian yleiset näkökohdat;
— tulopolitiikka liittotasavallassa;
— palkkaerojen empiirinen tutkiminen muutamassa suuryrityksessä.

IMSF:n tieteellisen työn tulokset julkaistaan sarjassa *Beiträge des IMSF* (IMSF:n julkaisuja), jossa aiotaan tänä vuonna saada julkisuuteen neljän ensimmäisen tutkimusprojektin tulokset.

IMSF:n kokoamiin ja valikoimiin tietoihin perustuen tutkimuslaitos julkaiseen sarjaa *IMSF-Arbeitsmaterialien* (IMSF:n työaineistoa), jossa on ilmestynyt mm. vihkoset *Köyhyys Saksan liittotasavallassa* ja *Kansainväliset konsernit ja työväenluokka — asiakirjoja, tilastoja, analyysia.* Tänä vuonna sarjaa täydennetään mm, Italian, Ranskan ja Iso-Britannian luokkataistelun eri puolia valottavilla tutkimusluonnoksilla.

Edelleen tutkimuslaitoksen omaan työhön perustuen julkaistaan sarjaa *Informationsberichte des IMSF* (IMSF:n tiedote). Siinä on keskeisellä sijalla *liittotasavallan taloutta ja työväenluokan asemaa* kuvaavien neljännesvuosiraporttien julkaiseminen. Kuluvan vuoden toimintasuunnitelmaan sisältyy lisäksi mm. tutkimus *asunto-oloista ja vuokrista* liittotasavallassa.

Kirjat ja lehdet

Mainittujen julkaisusarjojen lisäksi IMSF julkaisee muitakin kirjasarjoja ja tuotteita. Aikaisemmin on Soihdussa (3/71) esitelty *Marxismus Digest,* joka ilmestyy neljästi vuodessa eri lehdistä valittujen kirjoitusten teemakokonaisuuksina. Tämän vuoden numeroiden teemoiksi on hyväksytty (1) *tietoteoria,* (2) *monopolien vastaisen taistelun strategia ja taktiikka raha ja inflaatio, (4) hallitsevan luokan sosiologia.* Marximus Digestin erikoisvihkon teemana on psykoanalyysin marxilainen kritiikki.

Kirjallisuuden tuotanto ja kustantaminen on nopeasti monipuolistumassa. IMSF julkaisee kahta kirjasarjaa — (1) *kapitalistisen Euroopan luokkataistelut,* jossa on ilmestynyt Ranskan ja Italian viime vuosien kamppailuja käsittelevät kirjaset ja suunnitelmissa on sarjan jatkaminen Iso-Britannian ja kansainvälisten konsernien käsittelyllä: (2) *uudet painokset sosialistisesta ja aykirjallisuudesta,* jossa vuoden 1972 osalle on suunniteltu mm. Clara Zetkinin *Zum Kampf der arbeitenden Frau* (Työläisnaisen taistelusta).

Viime vuoden kirjallisuustuotannosta suuri osa keskittyy ammattiyhdistysliikkeen ongelmiin ja kehittämiseen — mm. IMSF:n järjestämän konferenssin *Talousteoria, poliittinen strategia ja ammattiyhdistykset* alustukset ja keskustelut on julkaistu kirjana. IMSF:n kirjojen kustannuksesta huolehtii sitä aatteellisesti lähellä oleva marxilainen kustantamo, Verlag Marxistische Blätter (ks. Soihtu 3/71, s. 126).

IMSF:n suunnitelmassa vuodelle 1972 on hyväksytty uuden säännöllisesti ilmestyvän lehden *IMSF-Dokumentation* (IMSF-dokumentteja) käynnistäminen. Siinä on tarkoitus julkaista lyhennelmiä teoreettisista marxilaisista lehtikirjoituksista ja niitä vastaavat kirjallisuusluettelot.

Tieteelliset konferenssit, luennot, kirjasto

Tehtävänsä täyttääkseen IMSF järjestää myös tieteellisiä konferensseja ja vastaavia tilaisuuksia, joissa käsitellään ajankohtaisia luokkataistelun teoreettisia ja käytännöllisiä kysymyksiä. Vuoden 1971 huhtikuussa järjestettyyn tieteelliseen konferenssiin osallistui 1400 henkeä käsittelemään aiheita *monopoliteoria ja kapitalismin kritiikki, marxilainen luokkateoria ja "uuden työväenluokan" ideologia* ja *uusreformismin ja työväenliikkeen strategian ongelmia.* Tämän vuoden lopulla vastaavan tapaamisen käsittelyalaan kuuluvat luokkarakenteen, luokkatietoisuuden ja luokkaorganisaation ongelmat.

IMSF pitää luentosarjaa *Marxilaisen tutkimuksen uusia tuloksia.*

IMSF:n kirjastoa ja arkistoa täydennetään siten, että tutkimuslaitoksen toimesta seurattiin vuoden 1971 lopulla n. 250 aikakauslehteä. IMSF:n palveluksessa on kuusi täysipäiväistä tutkijaa, jotka työryhmien ja muiden työmuotojen puitteissa organisoivat muutaman sadan muun tutkijan ja opiskelijan tutkimustyötä.

IMSF:n toimintakertomus/suunnitelma on konkreettinen esimerkki tieteen, propagandan ja agitaatioaineiston tuottamisen kytkemisestä luokkataisteluun tietoisen suunnitelmallisuuden pohjalta. Suomessa vastaavaa instituutiota ja järjestelyjä ei ole. Vähälle jäänyt tutkimustyö on sekin hajallaan (SKP:n tal.pol.osasto, Sirola-opisto, merkityksetön osuus Työväen taloudellisessa tutkimuskeskuksessa). Tutkimus on erillään propagandaa tuottavista ja kustantavista yksiköistä (KSL, Kansankulttuuri). Tutkimuksen yhteydet säännölliseen agitaatioon ovat satunnaisia. Ja mikä kohtuuttominta: poliittista taistelua johtavilla elimillä ei ole täysiä mahdollisuuksia saada riittävästi tehtäviensä kannalta mitä välttämättömintä aineistoa.

Vallitseva asiantila on aikaisemminkin ollut huomion kohteena. Määrätietoisiin johtopäätöksiin kuitenkin tunnutaan tullun vain SOL:ssa, jonka piirissä on ryhdytty runsas vuosi sitten Sosialistisen Opintoneuvonta- ja Tutkimuskeskuksen puitteissa edistämään tässä esitettyjen ongelmien ratkaisemista. On kuitenkin aivan selvää, että SOL ei yksin, eikä edes ensisijaisesti voi vastata maamme vallankumouksellisen liikkeen liikkeen tutkimus- ja propagandatyön välttämättömästä laajentamisesta.

Juhani Artto

Kirjoja

Taistelevan materialismin puolesta

K. Marx: Filosofian kurjuus, Tieteellisen sosialismin kirjasto, Edistys Moskova 1971, liitteineen 257 s., 6,50 mk.

F. Engels: Luonnon dialektiikka, Tieteellisen sosialismin kirjasto, Edistys Moskova 1972, 506 s., 9 mk.

V. I. Lenin: Materialismi ja empiriokritisismi, Tieteellisen sosialismin kirjasto, Edistys Moskova 1971, 538 s., 9 mk.

Maamme marxilais-leniniläisten voimien eteneminen on viime vuosina ollut kiistatonta. Tämä pakottaa porvariston apureineen tehostamaan ideologista hyökkäystään. Tässä tilanteessa asettuu marxilais-leniniläisille voimille ja niiden joukossa SOL:lle yhä vaativammat tehtävät luokkakantaisen opiskelun, tutkimuksen ja ideologisen työn voimistamiseksi. Luokkataistelun kärjistymisen heijastuessa maailmanjärjestelmien voimasuhteiden nykyisessä vaiheessa ennen muuta ideologisen taistelun merkityksen kasvuna, muodostuu kysymys materialistisesta filosofiasta ennennäkemättömän ajankohtaiseksi. Kustannusliike Edistyksen "Tieteellisen sosialismin kirjastossa" viime aikoina julkaisemat marxilaisen filosofian klassikot ovat välttämättömiä jokaiselle, joka haluaa oppia ymmärtämään marxilais-leniniläisen filosofian materialistisen ja luokkakantaisen perusluonteen. Samalla ne auttavat paremmin tunnistamaan ja lyömään takaisin hyökkäykset, joita porvarillisen ideologian asemista yhä kiivaammin tullaan suuntaamaan vallankumouksellista filosofiaa vastaan "epädogmaattisuuden" (= alas materialismi!) ja "tieteellisyyden" (= alas taisteleva luokkakantaisuus!) valekaavussa.

I

Marx kirjoitti "Filosofian kurjuuden" vuonna 1847 vastaukseksi P. J. Proudhonin, anarkismin varhaisen ideologin "Kurjuuden filosofiaan". Myöhemmin (Kansantaloustieteen arvostelua, alkusanat) Marx toteaa "Filosofian kurjuudessa" esittäneensä ydinkohdat materialistisen oppinsa yhteiskunnallisen kehityksen lainalaisuuksista sekä poliittisen taloustieteen alalla saavuttamansa tutkimustulokset "ensimmäistä kertaa tieteellisessä, joskin samalla vain poleemisessa muodossa". Kirjan lopussa Marx vetää johtopäätöksiä työväenluokan taistelulle. Hän osoittaa mikä merkitys taloudellisella taistelulla, lakoilla ja työläisten liittoutumilla on työväenluokan organisoijana ja kasvattajana. Tässä hän arvostelee terävästi sekä porvarillisia taloustieteilijöitä, että Proudhonin kaltaisia pikkuporvarillisia sosialisteja. Molemmat tuomitsevat työläisten liittoutumat ja kamppailun palkankorotusten puolesta. "Taloustieteilijät tahtovat työläisten tyytyvän sellaiseen yhteiskuntaan, millaiseksi se on muodostunut ja millaiseksi taloustieteilijät sen ovat käsikirjoihinsa piirustaneet ja sinetillä vahvistaneet. (Utopisti)sosialistit tahtovat työläisen jättävän vanhan yhteiskunnan sikseen, jotta nämä voisivat sitäkin paremmin astua uuteen yhteiskuntaan, jonka (utopisti)-sosialistit ovat niin suurella huolenpidolla näille muovailleet (s. 184)." Marxin mukaan taloudellinen taistelu ja liittoutuminen ovat välttämätöntä, mutta se ei vielä riitä. Työväen-

luokan on saavutettava luokkatietoisuus, sen tulee käsittää vallankumouksellinen tehtävänsä porvarillisen yhteiskunnan poliittisten ja taloudellisten rakenteiden muuttamisessa. Joka on "jo luokka suhteessa pääomaan, mutta ei vielä itseään varten..." Sen tulee taistelussa muodostua ja tiivistyä "luokaksi itseään varten" (s. 186). Tällöin työväenluokan taloudellinen taistelu yhdistyy *poliittiseen* taisteluun, joka on sen vapautumisen ratkaiseva edellytys.

"Filosofian kurjuuden" kirjoittamisen jälkeiset vuosikymmenet olivat kapitalismin nopean ja suhteellisen rauhallisen kehityksen aikakautta. Engelsin kirjoittaessa "Luonnon dialektiikkaa" vuosina 1873—1883 oli kapitalistisessa tuotantotavassa kuitenkin havaittavissa selvää muutosta. Yleismaailmallisen talouskriisin jälkeen 1873 tapahtui monopoliyhtymien voimakasta kasvua. Alkoi monopolikapitalismiin siirtymisen vaihe, joka päättyi 19. vuosisadan loppuun mennessä.

Pariisin kommuuni (1871) herätti porvaristossa suurta pelkoa työväenluokkaa ja proletariaatin diktatuuria kohtaan. Se pakotti porvaristoa tehostamaan taistelua vallankumouksellisia voimia vastaan kaikilla aloilla, myös ideologian. Euroopan vallankumouksellisen liikkeen keskus siirtyi Pariisin kommuunin jälkeen Saksaan jossa perustettiin ensimmäinen proletaarinen puolue.

Erittäin vaikutusvaltaisena porvariston ideologina vastaperustettua puoluetta vastaan toimi Eugen Dühring, jota vastaan Engels hyökkäsi tieteellistä sosialismia puolustaessaan merkittävässä teoksessaan "Anti-Dühring". Dühringiä vastaan taistellessaan Engels joutui perehtymään laajasti luonnontieteisiin. Tässä hänellä oli suurena apuna se valtava määrä materiaalia, jonka hän oli koonnut kolme vuotta aikaisemmin aloittamansa teoksen "Luonnon dialektiikka" kirjoittamista varten. "Luonnon dialektiikan" julkaiseminen viivästyi Engelsin lukuisten muiden taistelutehtävien vuoksi eikä sitä julkaistukaan hänen elinaikanaan.

"Luonnon dialektiikassa" Engels suoritti dialektis-materialistisen yhteenvedon aikansa luonnontieteiden tärkeimmistä saavutuksista. Samalla hän osoitti dialektisen metodin, teoreettisen ajattelun tärkeän osuuden maailman tiedostamisessa. "Luonnon dialektiikan" ydinajatus on materian eri liikuntamuotojen luokittelu sekä näitä liikuntamuotoja vastaavien tieteiden luokittelu. Materian ylimpiä liikuntamuotoja ei voitu palauttaa alempiin. Tältä pohjalta, materian liikuntamuodoista käsin, Engels rakensi dialektis-materialistisen, tieteellisen luonnontieteiden luokittelun.

Teoksessaan "Materialismi ja empiriokritisismi" (1908) Lenin sovelsi Engelsin käsityksiä luonnontieteisiin vaikkakaan hän ei tuntenut "Luonnon dialektiikkaa". Leninin teos on ennen kaikkea taistelukirjoitus; se on kirjoitettu niitä marxilaisia vastaan jotka halusivat pelkistää vallankumouksellisen dialektiikan pelkäksi esimerkkien summaksi, ymmärsivät luonnon dialektiikan (objektiivisen dialektiikan) vain harmittomaksi typen kiertokuluksi luonnossa. Samalla Lenin osoitti näiden virheiden poliittiset seuraukset mitä konkreettisimmalla tavalla. Hän osoitti, että virheet teoriassa johtavat myös virheelliseen politiikkaan ja paljasti säälimättä kaikki vasemmistolahkolaiset ja revisionistiset käsitykset. Hän osoitti, että filosofia on materialismin ja idealismin välistä alituista taistelua. Filosofia, joka haluaa olla tieteellistä ja olla vallankumouksellisten voimien apuna maailman muuttamisessa, on ennen kaikkea avoimesti puoluekantaista.

II

Puoluekantaisuus filosofiassa

Viime kesänä käytiin Kansan Uutisten palstoilla sekavaa ja kiivassanaista väittelyä marxilaisesta filosofiasta ja demokraattisesta opiskelijaliikkeestä. Keskustelu, jossa vastakkain olivat lähinnä filosofian aineyhdistys Dilemma, Filosofian ASS-osasto sekä toisella puolen eräät itseään marxilaisiksi kutsuvat tutkijat ja opettajat filosofian laitokselta (mm. P. Lindfors, S. Kivinen ja S. Miettinen), osoitti jälleen kerran oikeaksi Leninin huomio taantumuksellisista filosofian professoreista ja heidän oppipojistaan: *"Yhteenkään* näistä professoreista (ja heidän oppipojistaan — HS & SP), jotka pystyvät antamaan erittäin arvokkaita teoksia kemian, historian ja fysiikan erikoisaloilla, *yhteenkään heidän sanaansa ei saa uskoa* silloin, kun kysymys on filosofiasta" (Materialismi ja empiriokritisismi, s. 450). Mitä Lenin tarkoittaa? Hän selitti, että kyseiset henkilöt eivät ymmärrä filosofian (ja erikoisesti tieto-opin) *puoluekantaisuutta.* Huippunsa tämä "puolueettomuus" saavuttaa esimerkiksi Lindforsin kohdalla, hänen väittäessään, että "amerikkalainen ja neuvostoliittolainen tiede parhaimmillaan on häviävän pienin yksityiskohtaeroin, sama asia" (KU 8. 8. 1972).

Marxilaisessa filosofiassa ei puoluekantaisuutta koskaan aseteta tieteellisyyden vastakohdaksi. "Puolueellisuus vai tieteellisyys? Yhtä mieletöntä olisi kysyä, kumpaa ihminen tarvitsee enemmän — aivoja vai sydäntä", toteaa neuvostoliittolainen tutkija A. F. Sotow (ks. hänen artikkeliaan "Lenins Artikel "Über die Bedeutung des steitbaren Materialismus" teoksessa "Lenin als Philosoph", toim. M. M. Rosental, Verlag Marxistische Blätter, Frankfurt 1971, s. 170).

Lindfors, Kivinen ym. tuntuvat kantavan suurta huolta järjestäytyneiden opiskelijoiden "vähäisestä tieteellisestä suuntautumisesta". "Tieteen" asemista käsin Lindfors, Kivinen ym. väittävät, että marxilaisilla opiskelijoilla on tuskin ollut mitään annettavaa tieteen ja filosofian aloilla supistaen näin Filosofian ASS-osaston ja muiden demokraattisten voimien toiminnan "pelkäksi politikoinniksi". Syyttävätpä meitä "keskustelun ohjaamisesta verrattain yhdentekeviin aiheisiin" — kuten hedelmättömään hegelöintiin loogis-kyberneettisen suuntauksen kustannuksella.

Poliittinen puolueellisuus filosofisessa tutkimustyössä merkitsee sitä, että ollaan selvillä jokaisen filosofisen väittämän maailmankatsomuksellisesta merkityksestä ja sen mahdollisista poliittisista seuraamuksista. Teoksessa "Materialismi ja empiriokritisismi" Lenin korosti, että on aina paljastettava filosofisen idealismin todellinen luokkaluonne — näyttää se sitten filosofisena järjestelmänä kuinka neutraalilta ja abstraktilta tahansa. Kaikissa kirjoituksissaan Lenin korosti, että Hegeliä ei ole luettava itsetarkoituksellisesti, akateemisen filosofisesti, vaan materialistisesti, tarkastelemalla hegeliläisyyden maailmankatsomuksellista perustaa, ja vetämällä siitä oikeat filosofiset johtopäätökset puoluekantaisuuden periaatteita noudattaen.

Arvioidessaan "klassista saksalaista filosofiaa" — yhtenä marxilaisuuden kolmesta lähteestä ("Marxilaisuuden kolme lähdettä ja perusosaa", Valitut, I osa, s. 43) — Lenin teki sen taistelevan materialismin näkökulmasta. Hegeliä ei tullut käsitellä kuin "koiranraatoa" (kuten porvarilliset professorit Leninin mukaan tekevät, ks. "Marxilaisuus ja revisionismi", Valitut, I osa, s. 50), vaan oli organisoitava "Hegelin dialektiikan järjestelmällinen tutkiminen materialismin kannalta" (Taistelevan materialismin merkityksestä", Valitut, IV osa, s.

446). Mikäli väitetään, että näillä Leninin ohjeilla ei ole enää mitään olennaista merkitystä, ymmärretään väärin Marxilaisen filosofian maailmankatsomuksellinen merkitys, sorrutaan relativismiin filosofiassa. Juuri tähän virheeseen näyttää esimerkiksi Lindfors sortuvan: "Hegelin filosofiset aseet ovat laskukoneitten, avaruusalusten ja atomipommien rakentamisessa samanlaisia kuin Hegelin aikalaisten Napoleonin, Blücherin, Scharnhorstin ja Gneisenaun aseet olisivat olleet käyttökelpoisuudeltaan toisessa maailmansodassa" (KU 8. 8. -72). Lindfors ei tunnu näkevän tämän väitteen poliittisia seurauksia. Ne käyvät kuitenkin hyvin konkreettisella tavalla selville, jos verrataan edellistä K. R. Popperin, tunnetun antikommunistin lausumiin: "On surullista, mutta opettavaista panna merkille miten nykyään korostetaan ortodoksin marxilaisuuden (sic! — HS & SP) taholta Hegelin "logiikan" tutkimisen tärkeyttä tieteellisen metodologian perustana — ts. korostetaan sellaisen teoksen tutkimisen tärkeyttä, joka ei ole pelkästään vanhentunut, vaan juuri tyypillinen esitieteellisen ja esiloogisen ajattelun aikakaudelle. Tämän asian alituinen korostaminen on pahempaa kuin Arkhimedeen mekaniikan merkityksen korostaminen nykyisen konerakennuksen perustana" (K. R. Popper, Was ist Dialektik?, Logik der Sozialwissenschaften, Toim. E. Topitsch, Köln/Berlin 1966, s. 287). Arvoitukseksi jää Lindforsin ja erään NATO:n johtavan ideologin väitteiden ilmeisen samankaltaisuuden perustelut!

Luonnonfilosofiasta luonnon dialektiikkaan

Puoluekantaisuuden periaatteen unohtaa täysin myös Juha Manninen puhuessaan yleensä "dialektisesta ajattelutavasta tietyn tyyppisenä yleisen mielenkiinnon suuntautumisena" ja vastaavasti "dialektisesta metodista erityisenä kannanottona tutkimuksen ongelmiin" ("Selvennystä Engelsin käsitteisiin ja myöhempiinkin", Sosiologia 2/72, s. 80). Tällainen dialektiikan pelkistäminen "yleiseksi mielenkiinnon suuntautumiseksi" on selvässä ristiriidassa marxismin klassikkojen ajatusten kanssa. Juuri Luonnon dialektiikassa Engels esitti tieteellisen perustelun sille, että on olemassa *objektiivista* dialektiikkaa eikä pelkästään tutkijoiden tiettyjä subjektiivisia kannanottoja asioihin.

Engels osoitti, että luonnon ja yhteiskunnan *historiasta* abstrahoidaan dialektiikan lait, (Luonnon dialektiikka, s. 75), osoitti, että Hegelin virhe oli siinä, että hän ei johtanut näitä lakeja luonnosta ja historiasta, vaan saneli ne ylhäältäpäin ajattelun lakeina (sama, s. 75). Samalla tavoin Manninen sanelee dialektiselle metodille ja dialektiikalle määreitä ylhäältäpäin, yleisinä ajattelun lakeina suorittamatta minkäänlaista todellisuuden analyysia. Engels osoitti vakuuttavalla tavalla mahdottomiksi yritykset "ahtaan saksalaisen luonnonfilosofian tapaan objektiivista maailmaa oman subjektiivisen ajattelunsa puitteisiin" (sama, s. 60), osoitti tietoisen materialistisen dialektiikan välttämättömyyden luonnontieteissä taistelemalla idealismia ja agnostisismia vastaan.

Myös idealistista filosofiaa edustava Reijo Wilenius on teoksissaan hyökkäillyt objektiivista luonnon dialektiikkaa vastaan. Tarkastellessaan Marxin käsitystä objektiivisesta todellisuudesta hän kirjoittaa: "joka tapauksessa on Marxin todellisuus-oppiin liitettävä se rajoitus, että se voi pitää paikkansa ainoastaan *yhteiskunnallisesta* todellisuudesta, ei missään tapauksessa siitä "luonnollisesta" todellisuudesta, johon ihmistoiminta ei ole kajonnut" (Filosofia ja politiikka, Tammi 1967, s. 98). Pyrkiessään kuumeisesti

materialismin ja idealismin "marxilaiseen synteesiin" (!) Wilenius ei tietenkään kykene edes siteeraamaan Marxin tekstejä väitteittensä tueksi. Ainoa selitys, jonka hän pystyy tarjoamaan, on arvelu siitä, että "kenties käytännöllisen tiedon idean uudelleen löytäminen (!) oli hänelle (so. Marxille — HS &SP) niin vahva elämys (!!), että se teki hänet sokeaksi tämän tiedon rajoituksiin nähden" (sama, s. 98).

Manninen, Wilenius ja muut pikkuporvarilliset ideologit pyrkivät tietenkin asettamaan kyseenalaiseksi marxismi-leninismin tieteellisen perustan, dialektis-historiallisen materialismin. Samalla he haluavat pelkistää vallankumouksellisen dialektiikan harmittomaksi, leppoisan idealistiseksi luonnonfilosofiaksi. Wilenius redusoi jopa Marxin ja Engelsin vallankumouksellisen työn filosofian ja yhteiskuntateorian alalla aristotelis-hegeliläisen filosofian perinteen suoranaiseksi jatkoksi — korvaten "konstikkaan" ja vallankumouksellisen dialektiikan "rauhallisella evoluutiolla" kuten Lenin asian ilmaisi tarkastellessaan porvarillisten professoreiden vääristelyjä teorian alalla (Marxilaisuus ja revisionismi, Valitut, I osa, s. 50).

Wilenius väittää, että "Marxilla ja Engelsillä esiintyy ideologian käsitteen dialektisena vastapainona (!) aristotelinen käytännöllisen tiedon, todellisuutta tiedostavan ja muuttavan 'ei-ideologisen tietoisuuden' idea" (Tietoisuus ja yhteiskunta, Gummerus 1972, s. 49). Edelleen hän kauhistelee, miten "jopa marxilaisetkin ovat alkaneet nimittää omaa maailmankatsomustaan ideologiseksi", väittäen, että "Marx ei olisi missään tapauksessa hyväksynyt sitä" (sama, s. 34). Wileniuksen filosofiset aseet terästyisivät huomattavasti, mikäli hän perehtyisi "Luonnon dialektiikkaan". Siinähän Engels perustelee, miksi ideologiakin voi olla tieteellinen. On itsestään selvää, että Marxilla ei ole mitään työväenluokan tieteellistä ideologiaa vastaan. Eikä voisi ollakaan, koska se juuri perustuu yhteiskunnallisten suhteitten oikealle analyysille toimien siten työväenluokan vallankumouksellisen käytännön perustana.

"Luonnon dialektiikkaa" vääristelevien näkemysten taantumuksellisuus ja vahingollisuus näkyy erittäin selvästi siinä poliittisessa käytännössä, johon niiden esittäjät joutuvat turvautumaan. He vihjailevat "demokraattisesta sosialismista" (jonka kanssa Engelsin näkemykset ovat Mannisen mukaan ristiriidassa), marxilaisuudesta humanismina ja hyökkäävät avoimesti reaalista sosialismia vastaan. Manninen yrittää osoittaa, miten "dialektiset materialistit, jotka eivät lue Engelsiä täysin korrektisti" (!), käyttävät luonnon ja yhteiskunnan objektiivisen dialektiikan pohjalle rakentuvaa marxilais-leniniläistä filosofiaa "ideologisena legitimointivälineenä" turvatakseen byrokratian ja pienen kommunistisen klikin vallan sosialistisissa maissa! Hyökkäyksessään leniniläistä puolueteoriaa vastaan Suomen akateemiset filosofit liittyvät siihen laajaan sosialistisia maita vastaan suunnattuun hyökkäysrintamaan, jonka kärkihahmoina ovat olleet itävaltalaiset Marek ja Fischer, ranskalainen Garaudy, Marcuse sekä Jugoslavian Praxis-ryhmä.

Porvarillisen filsofian kurjuus

Uusimmassa kirjassaan Tietoisuus ja yhteiskunta Wilenius tarkastelee yhteiskuntafilosofiaa ja talouselämän rakenneperiaatteita tavalla, joka loistavasti ilmentää porvarillisen filosofian koko kurjuutta. Kirjaa voisi repostella loputtomiin, sen sisältämästä "filosofian rahtusesta" voisi kirjoittaa paksuja kirjoja siihen tyyliin kuin esimerkiksi Kivinen teki kirja-ar-

vostelussaan Kansan Uutisissa 18. 8. -72. Mutta Wileniuksen "taloustieteellisten tutkielmien" virheellisyys ei ole hänen filosofiassaan, vaan väärässä analyysissa talouselämän rakenneperiaatteista (Tietoisuus ja yhteiskunta, ss. 76—92). Syy " ei ole se, että hänen filosofiansa on naurettavaa, vaan hän tarjoilee meille naurettavaa filosofiaa siksi, ettei ole käsittänyt nykyistä yhteiskunnallista järjestelmää ja sen kytkeytymistä", totesi Marx arvostellessaan Proudhonia kirjeessään Annenkoville (Filosofian kurjuus, ss. 191—192).

Wilenius kuvailee itse omaa "tutkimustaan": se on toisille liian käytännöllinen (koska siinä käsitellään taloutta ja talouselämää), toiset taas vaativat selkeämpää poliittista ohjelmaa (s. 91). Hän yrittää olla kaikkien mieliksi, olemaan synteesi (onko hän sitten vain "yhteenpakattu erehdys", kuten Marx sanoi Proudhonista, jääköön lukijan ratkaistavaksi; sama, s. 136). Wileniuksen täytyy porvarillisena filosofina luistella "pakolliset aatteelliset kuvionsa täysin etäällä todellisuuden kitkaiselta" antagonististen luokkaristiriitojen hallitsemalta pinnalta.

Ja Wilenius yrittääkin "leijailla porvariston ja proletariaatin yläpuolella tieteen miehenä", tarkastella työn ja pääoman välistä ristiriitaa oikeudenmukaisuuskysymyksenä. Wileniuksen mukaan perimmäisenä tarkoituksena on aina hyvinvoinnin lisääminen ja tarpeiden tyydyttäminen yhteiskunnallisesta järjestelmästä riippumatta. Ongelman ydin ei Wileniuksella piile yhteiskunnallisissa tuotantosuhteissa, vaan ns. "yleisinhimillisissä ongelmissa", kuten ravinnon puute, ihmisen biologinen rakenne, uhkaava ekokatastrofi jne. Kepulaisten filosofien tapaan Wileniuksenkin näkemyksissä luokkataistelu kuuluu menneisyyteen.

Kysymys on aineellisen tuotannon mystifioinnista; tuotantoprosessin pelkistämisestä tehokkuuden ja luovan henkisen työn väliseksi ongelmaksi. Kapitalismin pulmiin tarjotaan pikkuporvarillisia reformeja, lapsekkaan idealistista yritysdemokratiaa, joka perustuu "koko henkilökunnan asiantuntemuksen hyväksikäyttöön" ja "osallistumiseen itseään koskevaan päätöksentekoon" (ss. 87—88) ja jossa vallitsee harmooninen tuottajien ja kuluttajien yhteistyö sekä assosiatiivisuuden periaate.

"Filosofian kurjuudessa" Marx totesi, että "työväenluokka pystyttää kehityksen kulussa vanhan porvarillisen yhteiskunnan tilalle assosiaation" (s. 187). Tämä työväenluokan todellisuudessa pystyttämä assosiaatio eroaa Wileniuksen dialektisissa haavekuvissaan rakentamasta assosiaatiosta siinä, että se "sulkee pois luokat ja niiden vastakohtaisuuden" (sama, s. 187). Koska Wilenius ei pysty käsittämään todellista dialektiikkaa, hän "päätyy vain sofistiikkaan" (sama, s. 218). Wileniuksen tieteellinen puoskarointi ja poliittinen sopeutuvaisuus liittyvät kiinteästi yhteen — suorana seurauksena hänen pikkuporvarillisesta katsantokannastaan.

Hannu Sivenus
Soili Pietilä

KIRJAPAINO SANAN TIE TAMPERE

3,—